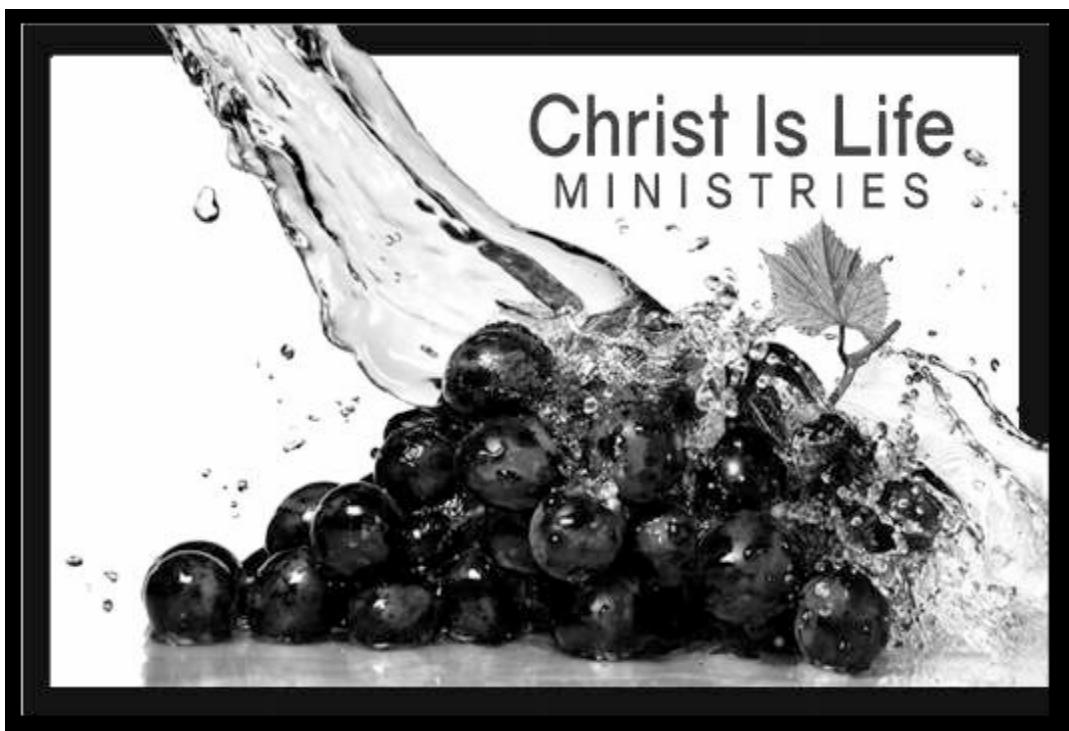

We Niwisi Ki Umbe Waku WaW'o?

Ívuku ya 2

Bill Loveless

Christ is Life Ministries

We Niwisi Ki Umbe Waku Waku Wa W'o?

Ívuku ya Kelí ya Maũvündísyo ma:

Kwíkala Thayú Wína Úalyúko Nthíní Wa Klisto

Bill Loveless

Christ Is Life Ministries

Mūvangīlō wa īsomo Yī

Mbee mūno nī kūtūngīa mūvea nūndū wa kūsakūa kūsoma **Īvuku** yī *We Nīwīsī Kī Umbe waku wa W'o?* Útanambilīya kūyīsoma, nīna wīkwatyo mūnene kana naūnenga mūmbīle wa īsomo yī nūtethēka mūno. īsomo yī yīna masomo thanthatū, na kīla īsomo yīna maūvūndīsyo atano (5) manīmī nthīmī wayo ma kīla mūthenya. (mūthenya wa mbee, 2 na 3 e.t.c). Ethīwa mūkomanaa kīla kyūmwā mūkethaa na mīthenya 7 ya kūmīna masomo aa atano ma kīla mūthenya. Kīla īsomo yīna īlūngū ītatū; **makūlyo, maandīko makonanītye īsomo yū makūsūanīa na ūndū wa kūkwatanīa/ ngwatanīo na Ngai.**

Makūlyo.

Maseūvītwe kwa mwanya mūnene kwondū waku kenda ūthīane katī wa kīla ūkīia ta kyaw'o na kīla wītha wamīna kūsoma. Makūlyo aa nī ma vata nūndū nīmekūmīya mīkīo yītū ya ūvūngū.

Maandīko Matheū ma Kūsūanīa īsomonī Yū.

Andū aīngī nīmang'ang' anaa kūtūmīa ndeto "medītate" "kūsūanīa" nūndū matūkū aa ītūmīkaa kūete vata kana maana īngī. īndī tīw'o, ndeto īno nī maandīko na twaīle kūmītūmīa vate nthonī. Kīla kya vata nī; nūn na nī kyaū twīkūsūanīa yīlū wakyo. Tūthīa tūsūanīa ūlū wa Ngai na ūw'o wake. Kūlewa kwakwa kwa ndeto "kūsūanīa" kana "medītate" īsomonī yī nī kwīsīlīya maūw'o oonthe ala ūthī kūmasoma .

Ngwatanīo na Ngai

īlūngū ī sya " kūkwatanīa na Ngai" kīla īsomonī nī syo sya **vata** mūno. kīlūngū kī kya ngwatanīo na Ngai kīseūvītwe kenda ūtonye kūkūlyo veva Mūtheu akūnenge ūvūanyo waku mwene, kūlewa na kūtūmīa kīla wasoma thayūnī wake wa kīla mūthenya. Kī nī kya vata mūno yīla wamanya ūw'o ūla ūkūemanwa na kīla ūtūe wīsī. (yīla Twaema kūmantha Ngai atūvūanīsyē ūla ū'wo, tūyīsa ona īndī kūsōngā mbee wa mīkīo yītū ya ūvūngū ūla twīsī). Kwooū, ītha na wīkwatyo mūnene na ndwosa ūvīnda yakuūkwatanīe na Ngai ndūsoma īsomo yī.

Ūvūanyo.

Nūndū nīthīa ndītūmīa ndeto "Ūvūanyo" kana "revelation" mūno īsomonī yī. Nenda kūkelesya ūndū ngwītha ndīmītūmīa. "Ūvūanyo" kwa ūvūthū nī: Ngai kwa vinya wake mūnene kwosa ūw'o wake na ndaūtw'a waw'o vyū kwaku na maūndūnī makū oonthe. Ūvūanyo ūkūmasya kūma kūlewanī kwa mūndū ūkaūlīkyā kūlewanī kwa kīveva kwa kūlewa ūw'o wa Ngai.

W'o wa Vata wa Kūtūtongoesya

Kwa ndāia, lilikana ūw'o ūnū ndūsoma īsomo yī.

Ndūkekala thayū waku ona ūvīnda yīmwe mbee wa kīla wīkīaa

Ketha kīla wīkīaa nī ūvūngū (kana tī kyaw'o) īndī, ooū now'o wīkwikala thayū waku

Kī nī kya vata mūno nūndū kīla wīkīaa kīnena mūno yīlū wa; masūanīo makū, mīendele yakū, and ūtw'i waku. Kwondū wooū, kīlelo kīnene cha Ngai nī kūtūvūanīsyā mīkīo yītū ūla ūtē ya ūw'o, kweūvya Mesīlya maitū and ndatūthasya. (John 8:32) kwooū, mboya yakwa nene kwaku nī kana nīwīkūmantha

Ngai ūū nthīnī wa īsomo yīī kenda atūthasye kūma na ūkombonī wa mīkīo ya ūvūngū na movūkū ala mīkīo ūsū yīetae thayūnī waku.

Ūndū Kūelewa ūmbe wakwa mweū Kūalyūlīte Thayū Wakwa

Ve kītumi kīnene kīla nīmanyīasya maūw'o ma ūmbe wītū mweū nthīnī wa Klisto. Kītumi kī nī kana vate na kūmanya na kūlkīa maw'o aa ngūthī kūmanyīsy, thayū wakwa yū wīt a ūtena mwelekeo. Nīeewe mūsyī ūla īthe wakwa wekalīte na ūthīlīkū, ūthatū na wendaa maūndū mekwe ūndū ūkwenda. nyīnya wakwa nake ekalaa ndakīa kaū wa īthe wakwa kīla ūvīnda matūkū ma kwīana kwakwa. Kwenda kwakwa thayūnī wakwa waī kwīka kīla ūndū ndonya nīkwate kwītīkīlīka na wendo kūma kwa asyāī makwa. Thīna nī kana ndyaatonya ona vanīnī "kūkwata" wendo ūū wa asyāī, kwītīkīlīka na kwītha nī wa kītumi kwoo.

Ūthatū na ūthīlīkū wa īthe ūū wakwa watūmīe ndīkīīa kana ndyaī nītonya kwīka ūndū ona wīva nī kana nīkwate wendo na kwītīkīlīka. Kīla kyethīwe nī kana nambīlīlīye kūseūvy mīkīo yakwa mweene. Mīkīo īmwe ūla naī nayo nī ta kana ndyaī mūndū wa kwītīkīla ūndū nīnakomanīte na kūlewa kwīngī. Naasya thayūnī wakwa kana tī ngīnya andū makembenda ūndū ona asyāī makwa mayaambenda. Nonaa ndatoetye ūndū īthe wakwa atūmīe nīw'a ūū. Yīla navīkīsyē ūkūū wa mīaka 18 mīkīo īno yaī na ūkūmū mūnene thayūnī wakwa. Noosīe Klisto ta mūtangīi wa thayū wakwa nī kīlasī kya mwīso kya secondary school. Īndī, ve mūndū ūtaandavya w'o wa vata mūno yīla natangīiwe. W'o ūū nī kana naī "KYŪMBE KYEŪ" nthīnī wa Klisto na ūndū wa ūū noosa ŪMBE MWEŪ!

Ītīna wa mīaka mīongo ītatū ya kwīkala thayū wa ūKlisto vinyanī wakwa, mīkīo īno ūlū ya kana naī mūndū wa kūlewa, na ūtena vata yaendeeīye kūmesya vinya. No mbīkīa mwaī wa ūkūmī 1998 yīla namanyīīwe maūw'o elī ma vata ala maetīe ūalyūkū mūnene thayūnī wakwa. W'o wa mbee nī ūla navūndīīsyē ūvukunī yambee ya *Kwīkala Thayū ūla ūmo Waw'o nī Mwambīlīlyo Mweū*, namanya kana thayū ūū wa ūKlisto tī kwīkala kwondū wa Ngai. Īndī, nī ūlū wa Klisto kwīkala thayū wake nthīnī wakwa (Akalaftīa 2:20). Īndī, o ūndū w'o ūū waī wa vata mūnene thayūnī wakwa nīw'o w'o wa kelī waīlye. Namanyiekana ūtangīōnī Ngai nūnengete ūmbe mweū nthīnī wa Klisto. ūmbe ūū mweū nīw'o mūndū mweū kwīanana na 2 Akolintho 5:17.

"na kwa ūū ethīwa mūndū o na wīva e nthīnī wa Klisto, nī kyūmbe kyeū : maūndū ala makūū nī mavītū; sīsyaī, nīmatw'īkīte meū." 2 Akolintho 5:17

Yīla Naambīlīlīasya kūsoma ūlū wa ūmbe wakwa waw'o nthīnī wa Klisto, namantha Ngai nī kana eūvye kīliko kyakwa ngalīkonī y aūla w'o na ndanthasya kūma mīkīionī yakwa ya ūvūngū. Nīnoosīe matambya ma mūkīo, na Ngai athūkūma wīa mūnene mbīkīa ya vandū vala ndaakwata kūlewa, kwona ndena vata kana ndena wīanīū. Yū nīna kūlkīa Kūnene kana nī mūndū wa kwītīkīlīka, wa vata na wīna wīanīū nthīnī wa Klisto. ūalyūlo ūū ūyaaīthīwa o ūtūkū ūmwe īndī waī mūtalatal wa mwanya na vinya mūnene. Ndīūtavya w'o, ndyaasūanīa kana ve mūthenya nesaa kwīthīwa nīna ūthasyo kūma mīkīionī īno yakwa ya ūvūngū na mīkalīle ūla yaūmanīte na mīkīo īno. ūmūnthī, ūdnū wa wīa wa Ngai nthīnī wakwa nīna kūkūsīa kīla Vaūlo ūkwasya ūvukunī ya Aevelanīa 3:20 kana "nay ū we ūla ūtonya kwīka mūno mbee kūvīta onthe ala tūvoyaa kana kūlilikana, kwīanana na vinya ūla wīkaa nthīnī waītū."

Mboya yakwa kwaku nī kana yīla ūkīwtha ndūsoma ūvuku yīī, Ngai nūkūthī kūalyūla kīliko kyakū na ndaūthasya kūmanwa na mīkīo yonthe ya ūvūngū ūla wīt a wīyakīe.

Table of Contents

Ísomo ya Mbée: -	Kila Ūkīña Íūlū wa ūmbe waku nī kyaw'o?.....	5
Ísomo ya Keli: -	Ngai Ekie ata nī Kana E anīsyé Kūñenga We Ūmbe Mweū?.....	21
Ísomo ya Katatū: -	Ūmbe Waw'o nī Wīva?.....	37
Ísomo ya Kana: -	Mūtalatala wa Ngai wa ūkūalyūla nī Kana Wīkale kūma ūmbenī waku Waw'o.....	54
Ísomo ya Katano: -	Kīsī kya Mūtalatala wa Kūalyulwa nī Ngai, Mūtalatala na ūmbe waw'o.....	66
Ísomo ya Thanthatū: -	Kūkwata Mītūo ya KīKlisto thayūnī, Maw'o ma Mūthya Íūlū wa ūmbe Wītū Waw'o.....	77

Isomo ya Mbee

Kīla ūkīa ūlū wa ūmbe waku nī kyaw'o?

Mūthenya wa Mbee

Kwīmanyītha

Nīna wīkwatyo wa kana kwīsīla ūvuku ya Kwīkala Thayū Kūma Mwambīlīyonī Mweū, Ngai nūkūnengete kūelewa na kūtūmīa kwa ūlīkū kwa kīla twīkwasya ūlū wa Ngai wkītha E mwambīlīlyo waku. ūfīna wa kūelewa w'o ū ūlū wa kwīkala thayū ū ū wa ūKlisto, nīna wīkwatyo kana w'o ū ū wa kelī nī wa mūsingī kwa mūKlisto nī kana aelewē ūmbe wake waw'o nthīnī wa Klisto. Nīnīsī kana nīwosīe kavīnda kakū na wasoma ūkūsī wakwa na woona ūndū maūw'o aa me ūvukunī yīi maalyūlīte thayū wakwa. Eka nambīlīlye kwa kūlesya ndeto “ ūmbe.”

Tweleasya ata ndeto “ūmbe?”

No wīthīwe ndwīkūlya kavīndanī kaa: “ūmbe” nī kyaū?

*Ūmbe waku
Ūndū wīw'aa kana ūkīa ūlū waku mweene.*

Kī kītūma ndīkūlya makūlyo aa elī:

- **Ūkīa maūndū meva ūlū wa we mweene?**
- **Maūndū asū ūkīa nī maw'o?**

Nūlilikana ndeto ū namūnengīe maita kaūta kūma ūvukunī yītū ya mbee?

Ndūkatūa thayū waku mbee wa kīla ūKīA na
Ethīwa kīla ūkīa nī kya ūVŪNGŪ, īndī, oū now'o ūkwīkala.

Nî vatonyeka kana wîkûûte sura īngî īñlû wa ila yaw'o (maskî)?

Natūmīa maskī nī kana ngevwīka kana ta vīsa, o ūndū nonaa aKlisto aīngī mekalīte mathayū moo. Nīnīsī ūū nūndū nīnEkie maskī mbīngī mūno, o mīaka mīngī nī mūKlisto. Wīasya ata yīla ūnenēea “maskī?” o tondū nīleīsyē ūkūsīnī wakwa, naīna mīkītīo ya ūvūngū ya kana ndīna wīanīū, ndyaīlīte na naī mūvalūkū. Thīna waī kana ndyeesī kana naīna ūmbē nthīnī wa Klisto. Mbeange wa ūū, ndyaendeeuw’ā we wīyose kana wīyone ūndū neyonīe, na nūndū wa ūū neyūmbīa “ūmbo mweū.” Neekī kīi kwa kwīkīa maskī syakwa sya kūema kwīanīwa, kūema kwīyīlkīa na kūvalūka.

Thīna waī kana “mūndū ūū mweū” aī o “kyūmbe kya ūvūngū” nūndū maskī īno syaūsūitwe nī ūvūngū wa kīla naikīna ūlū wakwa mweene. Kwa ndeto īngī nī kana, navwīkīte kyūmbe kya ūvūngū na kīngī kya ūvūngū.

Kwaku vaīlye ata? Nī vatonyeka kana wīna tūmīkīo twa ūvūngū ūlū wa we mweene na kana nīwīkīte maskī īla sītūmaa andū angī matakwona ūndū we ūteyona mweene? Kīi kīatīyi nī ūsyao wa kūema kūmanya ūmbe waku waw”o.

*Ethīwa we ndwīsī ūmbe waku WAW’O, mavīnda maingī ūkekīa
maskī nī kana ūvwīke ūmbe waku wa ūvūngū*

Kīla kya vata mūno nī kana ethīwa we ndwīsī ūla w'ō, ūkavwīkīia mīlkīoo yakuya ūvūngū na mīlkīo ūngī o ya ūvūngū. Kwooū, ūtena kūmanya na kwīkala kūma ūbenī waku waw'ō ndūkesa kūthaw'a kūma mīlkīonī yakuya ūvūngū. Nūndū wa ūū, mbee kwa tqwone ūndū mīlkīo yītū ya ūvūngū yaseūvīsywe na tūyona mīlkīo ya ūvūngū ūtonya kwītha nayo.

Ündū Mūkūo ya Üvūngū iūlū wītū yaseūvīswe

“o ta ūndū Mūndū ūsūanīaa ngoonī yake, ūū nīw’o ūilye.”

Nthimo 23:7

Kūma yīla wasyaīwe ūkwataa ndeto ūlū waku mweene, Ngai, andū angī na ūndū wa Kwīkala thayū. Nūndū wa īsomo yīi, twīthī kwona mūnango ūlū wa ndeto īla ūtonya kwītha waīw'a ūlū waku mweene. Ndeto ī maita maingī syūkaa īwanganī īlī: maūndū ma ūkwaka na maūndū ma kūkwana. Kwa ngelekanvo:

Ndetu sya ūkwomboa: ūtonya kwitihīwa syañ: "we wī mündū wa kūvalūka." "ndūkesa kütūvīkīa" "ūū nīw'o ūtonya kwīka nesa vvū?" "nyiendīkwendete"

ndeto sya ūkwaka: itonya kwīthīwa syī: “**nīna mūyo nūndū waku.**” “no ūtonye.” “vaī kīndū ūtatonya kwīka.” “wī mūndū wa mwanya.”

Undū wa kwika: enda Ōvisanī yīla īthangūnī ya 20 ya ūsomo yī na ndūvoya Ngai aūetee kīlikonī kyakū īmwe sya ndeto īla sya kūtūla kana kwaka īla waaīw'a īlūl waku kūma kwa asyaī makū, aīnae makū, andū ma mūsyī, anyanya kana alīmū. Andīka maūndū asū onthe mīanyanī īla īnenganītwe vaū.

Īkūlyo: nī nzīa syīva īla ūsūanīa ndeto ūsū waandīka vaū syaetīe ūalyūkū thayūnī waku? Nī sya kwakwa kana kwomboa?

.....
.....
.....

Sūanīa: soma Nthīmo 23:7 vaū īlūl na ndūvyoya Ngai aūvuanīsyē ūndū kīla ūkīa īlūl wa we mweene kīteae ūalyūkū thayūnī waku.

Ndeto īla syatūngūlīlawa syaetea mūkīo ūlūl wa waku mweene.

Yīla ndeto īlī wasyosaa na īkatūngūlīlwa maita maingī, waambīlīlīye kwaka mīkīo ūlūl waku mweene nūndū wa ndeto ūsū. Īkūlyo nī:

Kīla ūkīa ūkūl waku kī laīnīnī na W'o wa ndeto ya Ngai?

Kwa twone mīkīo īlī yī kīvathūkanyo na tūyona ūndū ūtonya kwītha yī laīnīnī na ndeto ya Ngai:

Mūkīo. “nyienī mūvalūkū.”

W'o wa Ngai nī kana: Nthīnī wa Klisto ,maūndū on the nītūkīlasya vinya. Alomi 8:37

Mūkīo: “no nīke kīla ūndū naamūa kwīkīa kīlīko kyakwa vo.”

W'o wa Ngai: Yesū e asya Ōvukunī ya Yoana 15:5, “ nyiendevo, mūtūtonya kwīka ūndū nongī.”

O ta ūndū woona, mīkīo īno īlī yī ūtee na laīnī wa Ngai wa ndeto ya Ngai. nītaa maūndū aa mīkīo ya ūvūngū. Kwou, nīleasya mūkīo ta:

Mūkīo wa ūvūngū

Mūkūo wonthe iūlū waku mween ūla wī ūteewa laīnī kana ūleanaa na w'o wa Ngai.

Kīlūngūnī kī kī mbee, nītūthī kwona īmwe sya mīkīo yītū ya ūvūngū.

Nī maūndū meva ala nī amwe ma mūkūo yenyū ya ūvūngū?

Ūndū wa kwīka: ūtambīte kūthī mbeange īsomonī yī, kwa līlya maūndū aa maatoye vaa na ndūsakūa mīkalīle īla ūkwona yīna w'o kwaku. (Nī kīndū kya vata mūno kwītha wī mūkīkū kwaku mweene īla ūkwītha ndūsoma mūtalatala ūū). Voya veva Mūtheu nī kana aūvuanīsyē ethīwa kīla ūkīna. Enda īndī īthangū ya 20 na ndwandīka mīkīo yakunthīnī wa mūnyolo ūla ūsoletwe vaū.

Nīkīna kana nīw'aa ta nī:

Nde wa vata nītoetye nyiemweene

Nde wa kwītīkīlīka Nīna ūkūmbaū nthīnī wakwa

Nī wa Kūlewa Nīyīanītye

Nī Mūvalūkū Nīna kūsīnda nī weka

Kwetela Kūnene Kwīkwatya mweene

Ndatoetye Nīna kwītongoesya

Ndena vinya Nīna maūndū onthe nthīnī wakwa

Nī mūsīnde Ndonya maūndū maūndū on the

Ndena ūseseī Ndena wīa

Nīna wīa mūnene Nīna ūkūmbaū nthīnī wakwa

Nenda kavīndanī kaa ūmanye kana mīkīo yonthe īla yatalanyw'a vaū ūlū nī ya ūvūngū. Kwokonī kwa aka nī mīkīo ya KWOMBOA na kwokonī kwa aūme nī mīkīo ya KWAKA lakini ya ūvūngū.

Mīkīo īno ya kwakwa yīoneka yī ya kwendeesya metho īndī twīmanya ata nī ya ūvūngū? Ndeto īla ītūmīitwe vaū nī "mweeene" "Nyīe" kīndū kyonthē kīla ūkīna ūlū waku na kīla mwīi waku ūkwatanītwe nakyo īs mīkīo wa ūvūngū.

Ethīwa nīwosīe mīkīo ūmwe kana mīngī ya īsū yatalanywa vaū ūlū ta yaw'o kwaku, īndī wīna mīkīo ya ūvūngū ūlū waku. Kwa twone maūndū amwe mathūkū ala nī amwe ma mathīna ala mokaa nūndū wa kwīthīwa na mīkīo īno. īndī tūtambīte kwona, kweka kaūndū kaa.

Ūndū wa kwīka: Nzīa īmwe ya kūtethesya kūlewa kana maūndū asū twatalanya vaū ūlū nī mīkīo ya ūvūngū nī kwongela ndeto "MūKlisto" ītīna wa kīla ūndū. Kwa ngelekanyo, "mūKlisto wīna kūlewa",

kana "mūKlisto wīkwatīye mweene" nīna wīkwatyo kana kīu yū kyaūma ta mūkīo wa ūvūngū yū yīla wongela ndeto mūKlisto vaū. Nītūthī kūlānīlyā mīkīo īno na kīla ndeto ya Ngai īkwasya īsomonī ya katatū.

Kwethīwe ata yīla Mūkīo yakuya ūvūngū yakwatīe Vinya?

"nī kana kūma yū tūkethīwe syana nīnī, tūkīlūtangwa kūu na kūu na kūkūwa nī kīla kīseve kya umanyīsyo, na maūī ma andū, na ūsesengano, kūatīa nzīa ya ūkengani wa kwasya andū." Aveso 4:14

Mbeange wa kūseūnya mīkīo īno ya ūvūngū, ve thīna ūngī wambīlīlye. Waendeeīye kūkīa na kūnenga vinya mīkīo īno ya ūvngū kwa īvīnda yīasa mūno mbīkīa ya kūmītwīkīthya ya w'o kwaku

Īvisa yīi yīatīye yīlesya ūndū mīkīo īno īmeasya vinya.

IKWATITE VINYA

Miikiio ya uvungu

Itwikaa ya w'o kwaku

Yīla ūkwītha ndūendeaa kwītha wī Mwosī mīkīonī īno yakuya ūvūngū, īkwataa vinya mbīkīa ūkalīka thīnanī mūnene.

Thīna Mūnene:

Īmwe ya mīkīo yakuya ūvūngū nītwīkaa ya w'o kwaku mbīkīa ya yīla

Ngai ūkūkwonya na ūkūvūanya mīkīo īno ya ūvūngū ndūmanyaa na īndī ndūendeaa kūkīa ūvūngū waku.

Īsomonī ya katatū nītūkwakwata maūndū aa nesa vyū yīla tūketha tūsoma mīkalīle īmwe ya ūmbe wa w'o. kīla kya vata vaa nī kana ūndū twaendeaa kūkīa mīkīo ya ūvūngū now'o mīkīo īno īkwataa vinya.

Mūthenya wa Kelī

Mathīna ala Maetawe nī Kwikala Mūkīo yakuya ūvūngū

Nīnawetīe vaū ītīna īsomonī yīi kana ndwīsa kwīkala mbee wa kīla ūkīiaa. Ethīwa kīla ūkīiaa nī kya ūvūngū, īndī ooū nīw'o wīkala. Kīi nī kwasya kana ve maūndū me w'oo maetawe nī kūendeeya kwīkala mīkīonī yakuya ūvūngū īla yīendeeye na ūkowomboa, kwomboa ngwatanīo yakuna Ngai na andū ala angī. Īsītwa yīngī ya ya mathīna aa ma mīkīo yītū ya ūvūngū nī kwīkala kūma "mwīni"

"nūndū nītwīsī kana īla mīao nī ya veva : īndī nyienī wa mwīi, nī mūthoosye naīnī." Alomi 7:14

Ũelesyo wa Mbīvīlia wa Ndeto “mwīi” nī kwenda kwa mūndū kwīkala thayū e we mwambīlīyo, ekwatiyē kīla ūndūnī na Ngai a tevo tawe mwambīlīyo.

Nītūnawetē ūnlū wa mwīi ūvukunī yītū ya “kwīkala thayū kūma mwambīlīyonī mweū ūndī nenda tūtūyīvītīle ūngī o kwa ūkūvī na ūndū totonya kūtūmīa kī ūmbenī wītū.

Kwīkala thayū kūma Mīkūoni yaku ūvūngū Kūseūvasya Mīkalīle ya Kīmwīi

Mwīi

Isomonī yītū, nī mūtūo na mīkalīle ūla yīetawe nī kwīthīwa na mūkīio ya ūvūngū ūnlū wa ūthye eene.

“na yū mawīa ma mwīi nī monekū, nīmo aa: ūlaalaī, ūvūkū, mīmeo mīthūkū, kūthaītha mīvw’ānano, ūoī, ūmaītha, ūteta, kīwū, mothīlikū, ngananīo, ūtaanīsyo...” Akalatīa 5:19-21a

Kwīkala kūma mūkīionī ūno ūnlū waku mweene ūsyaa mūtūo na mīkalīle ya kīmwīi ta ūsū ūtalanītwe ūvukunī ya Akalatīa 5: 19-21. Mīkalīle ya kīmwīi na mūtūo ūykaa mīthembanī ūlī, mwīi wa kūkwaka na mwīi wa kwomboa. Aa maatīye nī ūgelekanyo ya maūndū ma kwaka na kwomboa ma mwīi.

Mwīi wa kwomboa:

Mwīi wa kwomboa no mūtūkī mūno kūumanya nūndū ūsyaa mīkalīle na mūtūo ya kīmwīi. Kwa twone ūgelekanyo ūno ūtāfīye nī kana ūleewe nesa.

Ugelekanyo sya mīkalīle ya kīmwīi: ūthatū, kūema kwīanīwa, kūema kūekea, ūthatū, wīa, kwīmakīa.

Ūno nī ūgelekanyo ya mūkīio wa ūvūngū na mīkalīle na mūtuo wa ūvūngū ūla ūsyawa.

Ngelekanyo: kwa twasye mūkīio ūmwe waku wa ūvngū nī kwītha ūtena kwīanīwa. Kīla andū matena kwīanīwa meenda nī kwīw’ā meanītwe. Kwou, monanasya mīkalīle ya kīmwīi ta kwītha we asīlī ūnlū wa ala angī nī kana matonye kwīwa nesa kwondū woo. Matwīkaa andū ma kwendeesya andū mbīkīa ya vandū vala matonye kwīka kīla ūndū ūtonyeka nī kana masūanīwe nesa nī andū ala angī. Ūtīnanī, ethīwa maīna vinya ūnlū wa mūkīio ūū, nī matataa kūkīa mīwile yoo kwīsīla maūndū ma mwīi ta wīa, nzovī, maūndū ala mendete kwīka, kwona mīsīvī ya mavīsa mathūkū.

Mwīi wa Kwaka:

Nī kīndū kī vinya mūno kūumanya mwīi ūlīye taw a kwaka nūndū wīthīawa wīna kwendeesya metho. Thīna nī kana mwīi ūū ūlīye taw a kwaka ūvyaa ta mūseo lakini wīkaa maūndū kūma kwendānī kwaku mwene ūndī ūtī kūma kwa Ngai. eka ngwonye ūgelekanyo sya maūndū aa elī.

Ngelekanyo sya mwīi ūlīye ta wa kwaka ūla wīkalā ūnlū wa kwīkwatyā mweene, kwītha wītoetye mweene, kūsīnda na ūtheī waku mweene.

Ūno yīatīye nī ūgelekanyo ya mūkīio wa ūvūngū na na mīkalīle ya kīmwīi ūla ūsyawa kūmanwa na mūkīio ūū.

Ngelekanyo: Kwa twasye kana ūmwe wa mīkīio yakuya ūvūngū nī kwīkwatya mweene. Kwīkwatya mweene kūtūmaa mūndū eka kīla ūndū ūtonyeka nī kana ekale ekwatītye mweene. Mīkkalīle ūmwe ya kīmwī īla yūmanawa na kwīkatya mweene nī mītūlyo na kwona wīna maūsūngīo ma maūndū onthe (Kīsī). Andū me na wīkwatyo nthīnī wamo mavīnda maingī methaa me na mītūlyo na ngūmo maūndūnī ala mekīte na nī mavūthasya ala matavīka īwanganī syoo.

1. Ngelekanyo ya mwī ūilye taw a kwaka ūlla wīthaa ÚTENA KWÍKWATYA NGAI:

- i. Kūtata kwīka wīa waku vate na Ngai
- ii. Kūtata kwītha wī mūse, mūndū mūka na mūūme wa kīūNgai ūtena Ngai nthīnī waku.
- iii. Kūtavanya ūtena Ngai nthīnī waku
- iv. Kūkūna mūnzyū ūtena Ngai
- v. Kūthī īkalūnī, ūmya kanīsanī, na kwītha wī mūthūkūmī wa Ngai nī kana ūkwate kīndū kūma kwake.

Mwī ūilye ta wa kwaka nī ūsyao wa KŪTATA kwīka maūndū kaūta ūmbīte Ngai ūtee.

Andū aa no moneke me ma mīkīto mūnene kana me maseo īndī mekawa Ngai a tevo nūndū no ma kīmwī.

Ngelekanyo yakwa mweene ya mwī ūilye ta wa kwaka ūtena Ngai: yīla naambīlīlye kūtavanya ūvoo mūseo mīaka 12 mīthelū, nīnakwataē mwīkalīle wa kīmwī ntaīnaw'o vaū ūtīna. Nīwīta wīa wa "kūtavanya ūvoo mūseo" walīya kīmwī nī ūndū ūkwendeesya methonī īndī waī o mwī. Kwa ngelekanyo, ve mavīnda amwe yīla nendaa kūtavanya new'aa nīyūmbanyītye vyū nūndū nethaa na maandīko na kompyūta yakwa. Vandū va kūmwīkwatya Ngai nī kana aneene nthīnī wakwa, nambīlīlye kwīkwatya vinya na ūtonyī wakwa vate na Ngai. ona ethīwa nīnatavanasya w'o, navūndīasya nīna kamūtuo ka kīwmī nūdnū natavanasya w'o Ngai atevo.

Kwa twone mbeange mītūo na mīkalīle ya kīmwī īla yīthīawa yī ya kwomboa kana ūvw'ana ta ya kwaka īndī nī ya kwomboa. Kūma maūndū aa tūtalanītye, nīwene mīkalīle ūmwe ya kīmwī īla yī thayūnī waku?

Mūthenya wa Katatū

Ngelekanyo sya mīkalīle na mītūo ya kīmwī īla ikonanītwe na mīkīto ya ūvūngū ya KWOMBOA

Kī kīatīye nī mūtalatala wa mīkīio ya ūvūngū ya KWOMBOA īla ūtonya kūlilikana kūma maūndū ala ūmīnīte na kwīka ūlū wa mīkīio yakū. Mūkīto ūla wa ūvūngū ūandīkītwe ūlū wa laīmī. Kūatīya mīkīto īno ya ūvūngū nī ūtūmī ūmwe īla ūtūmaa mīkīto na mītūo ūmwe yoneka thayūnī waku.

1. **Kwona ūtaīlītīte** - kwītha na ūseseeī mwīngī, kūsīlīlīla Kūnene na kūmanya andū ala ngī nī kana wīyake mweene.
2. **Kwona ūte wa kwītīkīlīka** – kīwīū, kīmena na kwītha wī mūndū wa kūtanya andū onthe.
3. **kwona ūleetwe.** – kwītha wīna ūthatū, kwīsīnīa mavīnda onthe na kūlea andū ala angī.
4. **Kwona nī mūvalūkū** – kūkīīa kwīka mavītyo, kwītha wī mūndū wa nzīka, kīwīū nūndū wa kūendeeya kwa andū angī, kwīkala wī weka.

5. **Kwona ūtena wianīū.** – kūmanya na kūsīlīla andū angī, ngananīo, mūndū wa kūtanya andū, kūkīīa ūla w’o kwīsīla maūndū ta wīa, nzovī, mavīsa ma kīko na maūndū ala ūtanīaa kwīka.
6. **Wīa.** Kwīvatha, kwīsūvīa mweene, na kūkīīa ūvalūkū kwa nzīa syoonthe.
7. **Mūndū wa nzīka nene-** ūthatū, kwīkala wī ūtongoīnī, kwenda kwona ūsīndī mūno
8. **kwona wī mūndū wa kūsīndwa-** kwīyīw’īa teī, kwetela kīla kīthūkū na kūītavīwa nī kīlīko.

Īkūlyo: mīkalīle īno ya kīmwīi yīoneka va thayūnī waku?

Ngelekanyo sya Mīkalīle na Mītūo ya Kīmwīi īla īkonanītwe na Mūkīīo ya ūvūngū ūv’ana ta ya kwaka.

Ūū aūatīīye nī mūtalatala wa mīkīīo ya kīmwīi ūvwana ta ya kwaka na īmwe ya mīkalīle na mītūo īla yūmanawa na mīkīīo īno:

1. **Kwīkwatya ūseseī waku mweene-** kwona mūno maūndū ma kwoneka, kwīkathīīa nūndū wa ūndū ūvwana kana ūīnī waku na kūmanya andū ala angī.
2. **Kwīkwatya mweene-** kwīyenda, kwīmba na kwīvūvīīa.
3. **Kwona wītoetye-** kwenda kūsīnda, kūtongoesya na ngūma
4. **Kūīkīīa kūsīnda mweene-** kūtonoesya na kīthūī, kwenda mūno kūma kwa angī, na kwenda kūkūa andū naī
5. **Kwīyīkīīa mweene –** kūtīnda weka, kwenda mūno kūma kwa angī, kwīyenda.
6. **Kwona waīle kūtongoesya-** kwenda maūndū maende ūndū ūvangīte, kūema kūīsya andū ala anngī, kwīka kyonthē ūtonya nī kana wīkale ūtongoīnī.
7. **kūīkīīa kana now’ē wīna ūtonyī-** Ngananīo, ūng’endū na kūsīīa andū ala angī
8. **kūīkīīa vinya waku-** kwenda kūtongoesya, kwītha ūlū kīla ūvīnda, kwītha ūtena ūmīīsyo kwa andū ala me nthī waku.

Īkūlyo: Ve mūtuo ūmwe wa īno wīkwoneka thayūnī waku?

Manya:

Kūendeeya kwīkala mūkīīon īno yakuya ūvūngū kūendeeya kūkūīya ūkombonī wa mīkalīle na mītūo yakuya kīmwīi.

Undū wa Kwīka: Kwa ndaĩa lîlya ñthangū ya 18 na 19 ma ñomo yîi ala kyongo kyamo nî “ Mítūo ya kîmwîi” na ndwandîka vaü ñtheo mîkalîle 5 ïla ûkwenda Ngai aûthasye kûma ûkombonî wayo.....

Osa mîkalîle ñsû yaku5 na ndûmyûsûsya ñthangûnî ya 20 vaü nthî. Ïla ûkwîtha ndwona Ívisa yîi yî ñthangûnî yîi, nûukwata kwa ûtheu ñndû ïla ndeto ûtavaw’ a syakaa mîkîo yakuya ûvngû na ñndû mîkalîle ïno ñsyaitwe nî kûkîa mîkalîle ïno.

Íkûlyo: andika mîkalîle yonthe yakuya kîmwîi ïla ya ûkowmboa , ûkowmboa mwendwa waku, syana syakû, anyanya makû na andû ala mûthûkûmaa ñmwe.....

Mûthenya wa Kana

Mîkalîle na Mítûo ya Kîmwîi ñsyaa Kyaû?

“nûndû kûlilikana kwa mwîi nî kîkw’u; ïndî kûlilikana kwa veva nî thayû na mûñoo ”

Alomi 8:6

Mûthia ûû wîasya kana kûendeeya kwîkala kûma mwîinî kûetae **kîkw’u!** nî kîkw’u kîva kîi kîneenewa Alomi 8:6? Tî kîkw’u kya kîveva nûndû nîtwîsî kîi kwîsila ûsyao wa kûmwîkwatya Klisto, nîtwoosie thayû ûtathelaa nthînî wake na tûysia kûkw’ a ñgîi kîvevanî.

“*Kîkw’u*”

Kîi kîneenewa vaa kîeleaw’ a kwa ndeto ngîto ta

“*kwa* *kwa thayû nûndû wa NAÏ.”*

Kwa ndeto ñgîi nî kana, yîla twaendeeea kwîkala kûma mwîinî mîkalîle ya kîmwîi ïla ñsyawa nûndû wa kwîkala mîkîionî yîtû ya ûvûngû, ûsyao ûla tûkakwata nî kwa kwa thayû wîtû kûla kûtathûkîka.

Aa nî mañndû amwe ma ûndû kwaa kwa thayû wîtû kwîthîawa kûvyana.

Kûsîlîla   Masûanîa maingî   kîuyû   Nthonî   Kûlea Kûkeea

Ûthatû   Kwîw’ a wîna mavîtyo   Mítûlyo   Ûthîlîkû   Kwîyenda

Kwîyw’ia teñ   Kûkosa wîanîû   Wîa   Kwîmakîa   Kûvûlanîwa

Kwîw’ a ûtañlîte Kûtûla Mûtî   Kûlewa   Nzîka   Kûema kwîanîwa

Undû wa Kwîka: Kûma mûtalatalanî ûû wîvaa ïülû, sakûa mañndû makonanîtwe na kwaa kwa thayû kûla ûtonya kwîthîwa ndwîw’ a oyû ta matûnda ma kwîkala mîtûionî ya

kīmwīi.....
.....
.....

Ikūlyo: Nūkwenda kūthaw'a kūma mīkalīlenī yakuyakū ya kīmwīi?

Lilikana: Kana ethīwa nūkūendeeya kwīkala mīkīlonī yakuya kīmwīi, īndī ūilye ta mūndū ūla ūwetetwe īvukunī ya 2 Vetelo 2:22

*“Nīkwatwīkīkīe kwamo kwīanana na Nthīmo ya w’o, Ngītī kūalūkīla īngī matavīka mayo, na ngūlūe īla īthambītwe **kwīyalalya** īngī ndakanī.”*

Ngītī kūsyokea īngī matavīka mayo kana ngūlūe kwīyalalya ndakanī nī vīsa nzeo sya ūndū kwīthaa kūlye kūendeeea kwīkala mīkalīlenī yītū ya kīmwīi īla yūmanītwe na mīkīlo yīyū ya ūvūngū. Ethīwa ūū nīw’o kūlye, nīkī twīkala tūsyoka īngī mwīnī? O īngī, kī nī kīla twamanyīye. Ona ethīwa keūma naī, nītwamanyīye kwīthīwa twī eananīe ūthīnīkonī wītū wa mwīi.

Mīkalīle īno yakuya kīmwīi nītūmaa wīw’ā ta Vaūlo yīla ūkwasya:

“nūndū ūla nīkaa ndīmanyaa: nīkwīthīwa ūla nendaa, ūsū ndīwīkaa; īndī ūla nīmenaa, ūsū nīw’o nīkaa.”

Alomi 7:15

Kūng’ang’ana kūū kwa Vaūlo na mīkalīle yake ya kīmwīi kwaīna vinya mūnene ngīnya aneena na wasya mūnene vyū kīlūngū kya kelī kya Alomi 7:24:

“nūū ūla ūtonya kūndangīa kūma mwīnī wa kīkw’u kū?”

Vaūlo, e ūthīnīkyonī ūū! E ūthīnīkyonī mūnene ngīnya akavoya nī kana atangīwe. “Mwīi wa Kīkw’u kī” e nenea nyama kana mwīi ūla ūkonanītwe na ūthīnīkyo ūla wī nthīnī wake. Tī kīndū kya kūseng’ya kana Vaūlo ndaakkūlya, “Nī ūtethyo wīva kana matambya īkūmī meva ala ndonya kwosa nī kana nīthaw’ē? īndī akūlīlye,

“NŪŪ ūla ūtonya kūndangīa?”

Mūthya:

*Kūendeeya kwīkala mīkalīlenī yakuya kīmwīi kwīkwīkalya ūkombonī nūndū wa mīkīlo yakumweene.
Īndī, mawatho ma Ngai īvukunī ya Yoana 8:32 nī:*

“na mūkamanya ūla w’ona ūla w’o ūkamūthasya.”

Ngai akaūthasya o yīla wamanya w’o na ndwīkala w’oni wa ūmbe waku.

Makūlyo: Nūkwenda kūthaw'a kūma mīkīlonī ya ūvngū ūla īkūthyūlūlīkīte? Wīsūanīa nī kyaū kīkwīthīwa kī ūsyao yīla waema kūtangīwa? ūkīnīa ata kana wīmūthasye kūma mīkīlonī ūsū yakuya ūvngū?

Masūanīa ma mūthya makonanītwe na Mwīi

“nündū wmiti nīwendaa ūkilanya vinya n aūla veva, na vevea ūkilan’ya vinya na mwiti: nündū asū elī me na kaū ene kwa ene; nī kana mūkatonye kwika maūndū ala mūkwenda.” Akalatā 5:17

Aa nī mawo ma mūthya ala twaīlītwe nī kūelewa īūlū wa Mwīī

- Mwīī vaī vandū ūendete. Wíkala na ītū thayū wítū wonthe.
  - Mwīī ndūtonya kūalyulwa kana kūnenevwa. (**lakini no ūthūkīe**)
  - Thayū wa ūKlisto tī ūlū waku we kūsīndana na kūkīta na mwīī Ngai a tevo.
  - Vinya wa ūtwī ūlū waku tī mūnene kiasī kya kwīthīwa na ūsīndī wa kūendeea ūlū wa mīkalile yakuya kīmwīī.

Nītūng'ang'anaa thayū wītū wonthe na mwīi. Úvoo mūthūkū nī kana kūsyoka īngī mwīinī, na kwīkala tūtena wīkwatyo nthīnī wa Ngai nī “ūmbe” wītū īthyonthe. Kwa ndeto īngī nī kana, nī ūndū mūvūthū kūsyoka īngī mwīinī nūndū ūū nīwo twamanyīe kwīkaa. Īndī, nūndū wa kwīthīwa yū tīw AKlisto, twīna vandū vangī va kūsemba. Nī kwīthīwa twīna wīanīu wa Ngai nthīnī wītū, no tūtw'e yū kūtembea twīkw'atītye vinya Ngai kīla ūndūnī (ūla kīla īvīnda ūkīlasya mwīi vinya).

*Nündū wa vinya wa mīkalilē yītū ya mwīi,
tūtonya kūkīlya tū kwīsīla kūtembea mūkūionī vinyanī mūnene wa Ngai.*

Nī kīndū kya vata mūno kūlilikana kana vinya na ūtonyī waku wa ūtw'ī sīyīsa kūkīlya vinya mīmeo yakuya kīmwīi. Waile kwosa kūma vinyanī wa Ngai mūikīionī na ndūlea na ndwasa "aye!" mīmeonī īosū mīthūkū.

Makūlyo: Kwīanana na Alomi 7:15, nī maündū meva ūtonya kwīthīwa wīna mea ma kūmeka lakini ndūmekaa kana nūmekaa īndī ndwīna mea ma kwenda kūmeka? Nūtatīte kūeka kūmeak (kana kūmeka) ūtūmīite vinya waku? Nī wonete matūnda?

Manya W'o Üü

Mwūñ nī kamūtuo kana kamwīklañle. Üñ tī w'o ümbe wako üla wa W'o

Mūthenya wa Katano

Ündū Kwīkala kūma Miičūtono yakuya Üvāngū Kūetae Wanangiko Kila Ündūni Thayūni Waku

Nenda ūmūnenga ngelekanyo sya ūndū kwīkala thayū kūma mīkīionī yakuya ūvūngū kūeteae wanangīko maündūnī makū ta ngwatanīo kana ndūū syakū, mūtwaano waku, syana syakū na kūla ūthūkūmaa.

Ndūū syakū

Yila mūnyanya waku waūlea, nūkwatawa nī ūthatū, ūthilikū kana kūema kūkeea. Kīlīko kyakū kyaema kweūvw'a w'onī wa ūmbe waku waw'o, mīkalile īno ya kīmwī yīeteae wanangīko thayūnī waku maishanī makū onthe.

Ethīwa waakoma na kūmangwa (kwa kwanyw'a, mīwile yakū, ūume kana ūkanī waku kana kūmīswa) kūma kwa mūsyā, no wīthīwe yū ndūkīīa kana we ndwī wa vata ona ūmwe kana wī mūnīnī. Waema kūalyulwa nī kana ūtembee w'onī, mīkīo īno no ūkūlikye mūtwaanonī wa mūndū wa ūkūmīsyā kīla ūvīnda. Kana, makatūma ūtakwata ūthasyo ūla ūmanawa na kwīkala kūma ūmbenī waku waw'o.

Ngwatanīo na Ngai: Mūvoye Ngai nī kana aūvuanīsyē ūndū mīkīo īno yakuya ūvūngū na mīkalile ya kīmwī yīendeeye na kwananga thayū waku na mathayū ma andū ala angī.

Nthī īno

Satanī, Ngai wa nthī īno, enda kwanang ūvīnda yakuna kūkwīkalya ndūmantha ūsesēi waku, ūmbe waku na ūtanū waku maūndūnī ma nthī īno. yila wavalūka mūteonī ū wake, no ūtate kūmantha ūseseeī, ūmbe waku kana ūtanū maūndūnī ta īnandū syakū sya venkī, ngalī ūla ūtwaanī kana vala wīkala. Thīna ūla wīvo nī kana Ngai nūnenete kana ndwīsa kūkwata ūseseeī, ūmbe waku waw'o kana ūtanū maūndūnī ma nthī. Mbeange wa ū, kwīo maūndū matonya kwīthīwa na mayosa maūndū aa on the na o ūngī ndwīw'a ū tena ūseseeī, ūtanū ndwaa na ndwasa ūmbe waku ūla wī na w'o.

Mūtwaano.

Mavīnda nagī yila twī mūtwaanonī nī tūkwatawa nī kūlea endwa maitū mavīnda amwe. Yila mwendwa waku waūlea, maita maingī mwī na w'o wonaa kana yīū nī yo ūvīnda ūseya ya kūvanīsyā kīu. Kī kīseūvāya kīla nītaa kamūtuo ka kūleana kala katwīkaa nzīa ya ūvalūkū wa mūtwaano waku.

We, ta mūtwaanī, no wīth ndwenda kūkīthw'a Kūnene. Yila mwendwa waku waema kwona kīu, no ūkwatwe nī yīsīlya ya ūvūngū ya kana ndwālīte. Andū aīngī makwatawa nī ūthatū kana kwambīa kwīvātha. Kī kyaendee, mūtwano waku nūnlīkaa thīna.

Ngwatanīo na Ngai: Mūvoye Ngai nī kana o nanye ūlīo sya mūtwaano waku ūla syīna kūete thīna mūtwaanonī waku.

Syana

We ta mūsyā mīkīo yakuya ūvūngū na mīkalile yakuya kīmwī ūla yūmanītwe na mīkīo īno ya ūvūngū ūkaetae wanangīko syananī syakū. Kwa ngelekanyo, ūthatū waku no wanange kana kwīthīwa kena kwīw'a kaīlīte kana ke ka vata kana ūkaendeesya mwīkalile wa kana kwītha na ūthatū.

Ethīwa nūng'ang'anāa na kwīw'a na kwīw'a ūtaīlīte, no wīlikye kwīka kīla ūndū nī kana syana syakū sīkwone na nī kana wīw'e nesa we mweene ta mūsyā

Ngwatanīo na Ngai: Voya Ngai nī kana aūvūansīye ūndū mīkīo yakuya ūvūngū na mīkalile ya kīmwī ūkwananga ngwatanīo yakuna syana.

Kūla ūthūkūmaa.

Ethīwa ūendeeye kūmantha ūmbe waku waw'o wīanī waku, ūkasya ūmbe ūū yīla ūkethīwa ūtena wīa. Ūū ūkethīwa nūndū ndwīsī ūmbe waku nthīnī wa Klisto, no wīthīwe ndūtata kūmantha vata na kītumi kyakū wīanī ūsū. Kī kyonekaa ndūthūkūma masaa maingī wīanī na ndūtwīka mūndū wa kūtūmbūla wīa. Ethīwa nūtwaanīte na wīna nyūmba yakū, kī no kīete wanangīkū mūnene wīanī kanan mūsyīnī waku.

Ngwatanīo na Ngai: Voya Ngai nī kana aūvuanīsyē ūndū ūendeeye kūmantha ūmbe waku, vata waku kana ūseseeī waku wīanī ūsū waku.

O kwa ūkūvī

Nīna wīkwatyo wa kana ūsomo yavūanya mīkīō yakuya ūvūngū na yaete kyeninī mīkalile yakuya kīmwī ūla yūmanawa na mīkīō ūno ya ūvūngū. Nīnīsī kana nī kīndū kya ūtūla ngoo waendeyya kwīkala kūma mīkīonī ūno ya ūvūngū. Nī mboya yakwa kana nūndū wa Ngai kūmbūa wanangīko ūla ūetawē nī mīkalile yītū ya kīmwī ūlīonī kaūta sya mathayū maitū, kī kīnenga mea ma kwenda kūmanya ūla w'o na kūkwata ūtangīo. Ūvoo ūla mūseo nī kana Ngai nīwīsī kīla kana nīwendīe ūmbe mweū nī kana ūvw'īke ūla mūkū. ūsomonī yīla yīatīye, nītūtūthī kwīna kīla kyethīwe ngelan'yoni na ūtangīonī nī kana atūnenge ūmbe mweū.

Mikalile ya Kimwii

Kwīthīwa wiyendete Mwene

Kūsūanīa ūlū waku mūno

Kwīyīw'ia tei

Kūvīnyīka kīliko

Kwīlaūmū

Kwīneenea mwene nī kana

Andū makwone

Kīw'īū

Kwīvatha/ kwītenga

Kwītenga

Kūsonga vaasa na andū ala angī

Kūtīnda weka

Kwīkūnīkīa

Vinya wa kūtūmūw'a

Kūvīndīsyā maūndū

Kūlea kūeya ngewa

Kūtoloka thīna ka woo

ūtūmīte:

ūmalaya

ndAwa sya kūmīla na ūkī

mathāū

kompyūta, sīmū, kwīloela

kūsoma

kūya mūno

kwīkala wī mūkwatanū

kūneena mūno

ndīnī

kūnywa mūno

ūvūkū

Too mwīngī

Kwīthw'a na kīyū(kwīmakīa

Kūnūng'ūnīsyā)

Kwītha na wīa(kweteela na wīa)

Kwītha ūtena mūūo na ūthūmūo

Kūkw'a ngalīko īmwe

Kwītha wīna nzīka mbīngī

Kūlea kwona kīla kīseo

Kwona ūthūkū mavīnda on the

Kūmantha ūtethyo kūma kwa:

Asomī ma ndata

Awe

Kwīkwatya mwene

Kūendeeea kwaku nī ūlū wa

kwītīkīlīka kwaku

kwenda maūndū onthe mathī
nesa

kūtata na vinya ndūkavalūke

kūkīa kwīka mavītyo

kwīkala mīaonī

"kūsoma"

Kwīwa waīle kwīka

Kwīvīnyīia na we na
angī

Kwīkīa ūwango īte sya
kawaīda

Kwa angī nakū

Kwovwa nī:

Kwenda kwīanīsyā mūno

Kwenda kwoneka

Kūkwata syīndū syenkee

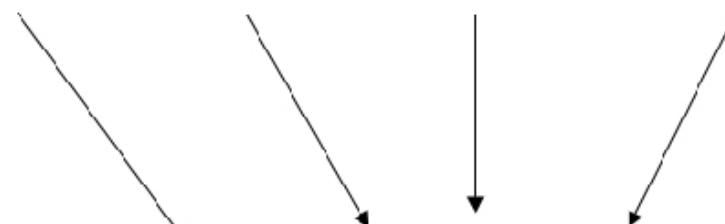
Kīla angī masūanīa ūlū waku

Ũndū nīvw'ana	Kūvv'ika mavītyo	Kwasya mañdū ta "nī sAwa"
Ũima mwī wa nza	Kwona thīna wī andū angī	"ndīukūlya"
Mañdū ala mavītūkū makū (ala mañmīasya)	Kūtūla andū angī mūtī	Ndwonaa ūseo
Kwīnengane nī kana ūkwate ūmbo	Kūlea kwītīkīla mavītyo makū	Kwītha ūtena wīkwatyo
Mūtalatala na mīao	Kwītha na thīna wa	Kwīkala na nzīka
Kwīthīwa kīla Vandū	kwītīkīla mavītyo, kwītya ūkeeo, kūvoya ūtheyo, kūtūnga mūvea kwītha na ūnene kīla vandū;	Ndūrkīia andū, Ngai o nakū
Kwenda kūsīmbīka kīla vandū	"Nīnīsī kīla kīseo"	Wonaa o mañdū mathūkū
Kwenda mūno kūma andūnī	"nzīa yakwa nīyo yaīlīte"	Ndūanīwa nūe na andū angī
Kūumīsyā mūūuno	Kwīthīwa wī mūsīlī kīla ūvīnda	Ndwīsa kwiānīwa
Kūtīsyā andū	Kūmantha thīna andūnī angī, we na	Ndwīna ūnyanya
Kūlea kūkīlya moko	Andū ala angī maūthyūlūlūkīte	Kūnena syīndū syīna kūumīsyā
Kwīkala ūtongoetye	Kwona mañdū ala me mathūkū	Kīmena
Kūtīsyā andū	Kūnūng'ūnīsyā mūno.	Ngūlū
Kwenda andū meke ūndū ūkwenda	Ndwīw'aa	Kūthata mītūkī
(ūtūmīte; kūmewīthya naī, kūvīndya, kūkathīia)	Mañdū me sAwa	Kūumana, kaū
kūvūa andū	Kwīkala wīkwatītye we mweene	Kwananga syīndū
kūya ūthītū	Kwīkwatya nyievandū va	Ūleī
kwītha ūtekwenda kūthethya	Ngai na andū ala angī	Kūemanwa
kūema kūya/kūya mūno	Kwīthīwa nīna mītūlyo	Ūthatū wī vakūvī
kwītha ūtena teī na ūū, kūleawa	Kwīyenda	Kwīkala na ūthīlīkū
ūseo na wendo	Ngathīo	Ndeūkeea
kwītetea kīla ūvīnda	Ngūlū	Kūtala ūthūkū
kwītha wīna ūtheū waku mweene	Kwīyīw'a	Kūīvanīsyā
(kwona waīlīte)	Ndūsūanīa angī	Kwenda angī maūmīe
Kwītetea	Ndwīthūkīasya	Kūkīta na ūng'eī
	Ndūkwatasya wa andū	Kūmanyīka naī
	Kwosa mañdū na ūvūthī ūtaile	Kūmanyīthanya ūndū ū te w'o
		Kwīvīthanya mañdūnī ta ūtheka
		Nī kana ūvīthe w'o, ūlwe.
		Kūlea kūneena, kūselewa,

Kūthamī̄syā mañndū mbee.	Kwendeesya andū nī kana	Kwītha wī mūvyū mūno
Kwītheesyā	Makwīthūkī̄syē	Kūkwatangana mūno
Kwonaā thīna now'e	Kwīka kīla kīte kyaw'o	Kwītha na wīna ūthatū mwīngī
Kwītyā ūkeo mūno	Kwītha wīva ūlū. Vaī mūndū	Ngananīo na kwītha na ūseseeī mwīngī
Kwīyūmī̄syā	Ūkūthengeea	Kwona ta wī mūlee kīla ūvīnda
Kwītha na thīna ndūkwata wendo,	Kwosa mañndū na ūvūthū	Kūtaanīthya kīla mūndū
Ūkeo	Kūtūkīka ngoo mītūkī	Wīkalaa ūtanītye kīla mūndū
Kūema kwīyīkeea.	Ndūtataa	Ndwendaā kelele
Kūtata andū ala angī	Kwetela ūtavw'e ūndū ūsūanīa kana kwīka	Kūweta kīla andū meenda kwīw'a
Kūleana na ūtongoī	Ndwīna ūtw'ī waku	Kūnyeyekea mūno
Kwīthīwa ūte wa ngwatanīo	Kūkīa ūvalūkū	Ndwīsī kūlea
Kwītha ūtavūndīka	Kūthamī̄syā mañndū	Ndwīsī kwīyūngamī̄
Kwona vakūvī	Kwītha ū te wa kwīkwatw'a	Ndwendaā kūkosea angī
Kūthūngūūta angī	Ūtūlū	ŪtavAwa o mītūkī
Kwenda ngananīo	Kwīkala ūkwete maa na ūvyū	Kwītha wīna kūsūvīlīlā kwīngī
Kīthokoī	Ndūthūmūaa	Kwītha wīna kūlyāīlya mūno
Ndūsūanīaa kelī	Ndwīna ūmī̄syō	Kwītha wī wa kwīkwatw'a mūno
Kūleana na w'o	Ūkwasīkaa mītūkī	Kūkonanya na mañndū ma aūndū angī
Kūvv'īka mathīna (mwakī na ngūa)	Kwīvwīkīa nī kana ndūkaūmīwe	Kwenda mūnoo
Waītye nūūthī kūvoa	Mīwile yakū	Kūnena mūno na kwīthūkī̄syā vanīnī
Kūlea kana ūndū nī mūthūkū	Ndūkwenda wendo	Kūtw'īia andū angī
Kūkengana	Wīthaa na thīna wa kwīyīlesya	Kwītha ūte mūndū wa kūvūa Ngīlī
Kwīkenga mwene	Kūvīnyīa ūndū ūkwīw'a	Kūmanya mañndū mūno
Kwīkīa mañndū ūAwa	Kwīkala wīkūndīkīte	Ndwīthaa na ūvīnda ya kūtheka
Kūthaūkīa mūndū ndakamanye ūndū kūilye	Kwīkala mīwilenī yakū	Ndwīna ūtanū thayūnī waku
Kwīvw'īkīa mbee	Kūkīa kana w'o nī kīla wīw'aa	
Kūvītha kīla ūsūanīa	Kwīwa thīna mūno yīla waūmanw'a	
Kwīvanya		

NDETO IULU WAKWA MWENEILA NAKWATIE

MIIKIO YA UVUNGU
NIIW'A KANA NIIKHITE NYIE
NI:

**Mituo ya kimwii ila yumanitwe na miikio ino yakwa ya
uvungu:.....
.....**

Isomo ya Kelī

Ngai Ekie ata nī Kana E anīsyē Kūñenga We Ūmbe Mweū?

Mūthenya wa Mbee

Kwīmanyīthya

Nīna wīkwatyo wa kana īsomo īthelunūkwatīe īmwe ya mīkīo ya ūvūngū ūlū waku and mīkalīle ya kīmwī ūla yūmanawa na mīkīo īno ya ūvūngū. Nīna wīkwatyo wa kana wīna mea ma kūkwata ūtangīo kūmwanwa na mīkīo īno ya ūvūngū na mīkalīle īno ya kīmwī. īsomonī yī, nī tūthī kwona kīla Ngai we anīsyē ūtangīonī nī kana aūthasye. Nītha ndītūmīa mavīsa kaūta nī kana nīlesye maūndū kaūta. Nenda īsomonī yī ūsome mūno mbeange wa ūndū ūthī kūvoya . voya īndī veva Mūtheu aūnenge ūvūnayo wa kīla ūthī kūsoma. Kwa twambīlīye na kūlewa mūvango wa Ngai kwa mūndū.

Mūvango wa Ngai wa Mūndū.

1 Athesalonike 5:23 ūtūvūanīasya mūvango wa Ngai mūndūnī:

“na Ngai wa mūnō mwene namūvathan’ye mwīthīwe atheū vyū: veva na ngoo na mwīlī stīthīwe syī nīma, ūtaīlīlīka ūthūkū akyūka Mwīaūi waītū Yesū Klisto.”

Mūsūa ūū wītūvūanīsyā kana mūndū nī syīndū ūtatū. Tūmbītwe twī mwīlī, ngoo na veva. Twone kwa nthīnī ūleseyo wa mwīlī, ngoo na veva.

Mwīlī- Mwīlī nī nyama ūla mūndū ūtanya kwona. Ūū nī w’o wīthaa wīna ngwatanīo na nthī īno ūngī. Mwīlī nī w’o wīthīawa na mīwile ūla 5- kwīw’ā, kwona, kūsama...ī ūnyo nyūmba ya ya ūlī ūngī syakū ūlī- ngoo na veva. Kūkwatya ū no kwīthe kwīna thīna vanīnī nūndū sīyonekaa. mwīlī nūvītaa ūndī ngoo na veva nī syā tene na tene.

Ngoo- Ngoo nī yo ūmbe wa mūndū wa mwanya kana kīlīo kya mwīlī waku kīla kīsūanīaa. Ngoo ūmbītwe yīna kīlīko (Nthīmo 23:7), na ūtwī (1 Akolintho 7:37a) na mīwile (Lūka 10:33).

Veva- kīlīo kya katatū nī veva wa mūndū. Veva wa mūndū ndwaile kūvūlanw’ā na Veva Mūtheu. Veva waku wa ūmūndū nī kīlīo kya mūndū kīla mūndū wīthīawa nakyo kūma asyawa. ūndī, ndwaaosa veva Mūtheu ngīnya ūvīnda yīla wEkie Klisto kwa mūkīo nī kana ūkwate ūtangīo. Wīa wa veva wa mūndū nī wīva?

Yīla Ngai ūkwasya ūvukunī ya Mwambīlīlyo 1:26 kana oombīe mūndū kītūtyanī kyake, e asyā kana oombīe mūndū mbee ta “**veva**” Yoana 4:24 ūtūvūanīasyā kana ūthye, ta veva, no tūthaīthe Ngai:

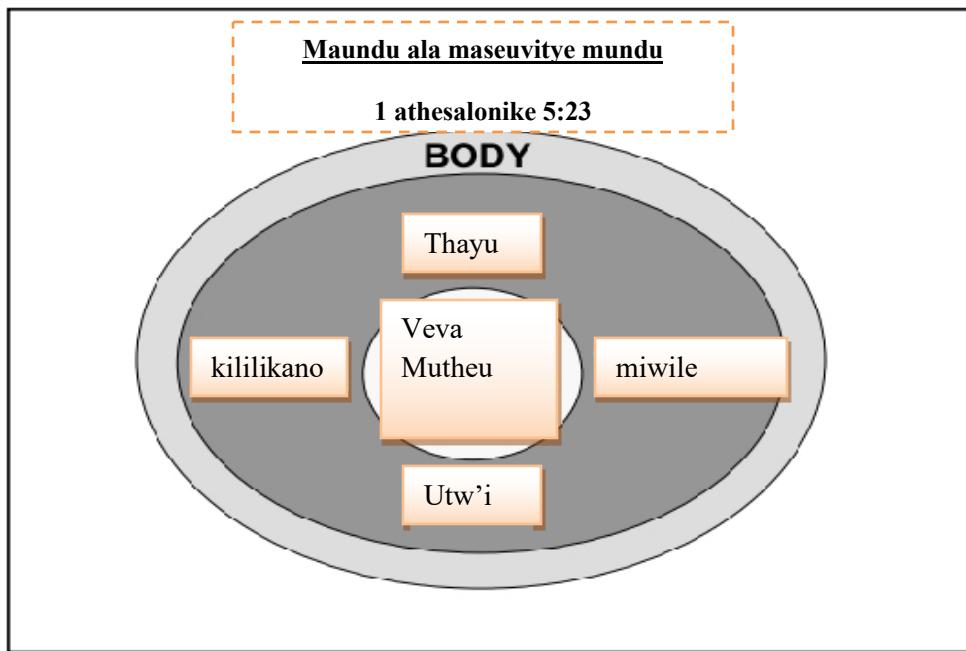
“*Ngai nī veva: na ala mamūthaītha mūvaka mamūthaīthae nthīnī wa veva na nthīnī wa w’o*”

Mbeange wa kūmūthaītha Ngai vevanī wa mūndū, nī vevanī ūū tūsomaa kūma vala ve Yovū (Yovū 32:8), tūkakwatanīa na (Savuli 51:12), na tūkakwata ūvūnayo na ūī kūma kwa (Aeveso 1:17), na kīndū kya vata vyū tūkakwata ngwatanīo yī mwanya na Ngai (Alomi 8:16).

Kila kya vata mūno waile kūmanya nī kana

Veva wa Mündū nī vo tūkwataa ūmbe wītū

Ívisa yī yīatīye yīonanya mwīi, ngoo na thayū wa mündū.

W'o nī kana tū yīsa kwīfīlanya katī nī kana twone ilūngū iī sītū ītatū. Índī, nīna wīkватyo kana Ívisa yī yīete kūlewa kūseo kwa ilīo iī ītatū sya mündū. Nītūthī kwona mavīsanī ala maatiye kītumi kīla nī kīndū kya vata mūno kūlewa kana ngoo na veva wa mündū nī syīndū ilī kīvathūkanyo.

Lilikana:

Mavīnda maingī, andū nīmavūlanasya ngoo na veva wa mündū mūno mūno matūmīaa maūndū aa kwa kūmanīsyā. Índī, ndeto ya Ngai nītwonansya nesa Ívukunī ya Aevelanīa 4:12 kana ve kīvathūkanyo katī wa;

"nī kwīthīwa ndeto ya Ngai ī thayū, na nī nthangaaū, na nī mbūū kwī ūvyū ūla mūū ngalī syelī, nayo ūtonyaa kūvīka kūaan'ya thayū na veva..."

Maandīko aa nī ma vata mūnene kwītū nūndū nīmekūlesya nesa(o tondū 1 Athesalonīka 5:23) kana ngoo na veva nī syīndū ilī syī kīvathūkanyo. Úkaelewa kīvathūkanyo kī o tūendee īsomonī yīi. Kwa o yū nī ūseo kwasya kana ve kīvathūkanyo kīnene nī kana ngoo nī vandū va mündū kwīmanya na veva nī vandū va **ūtūo wa Ngai**.

Sūanīa
Ngai akwonaa we mbee ta Veva wīna ūmūndū

īndī tīt a mūndū wīna Veva nthīnī wake

Makūlyo: Waasūanīa ūlū wa we mwene kwītha wī “veva” mbee? Kī kīna ūito mwaū ūlū wa ūndū we wīyosaa na ūndū wosaa ala angī?.....
.....

Athesalonike

Sūanīa: W’o wa kana ngoo yakuī kīvathūkanyo na veva waku wa ūmūndū o tondū kūandikītwē 1 5:23 na Aevelenīa 4:12

Ngwatanīo na Ngai: Voya Ngai nī kana aūnenge kūelwa kwa ūlīkū w’o wa kana akwone mbee ta veva ūlīkīte mwīmī wa mūndū.

Mūthenya wa Kelī

Mwīi, Ngoo na Thayū wa ATamu na Eva Waīlye ata mbee wa kūvalūka naīnī?

Kwa kwīthīwa yū nīwene kīvathūkanyo kaī wa mwīi, ngoo na veva wa mūndū, nenda wone ūndū mwīi, ngoo na veva woo wa ATamu na Eva waīlye matambīte kūvalūka. Kī nī kya vata mūnene nūndū nītūthī kwona ūndū kīla ūndū waalyūkīle ūtīna wa kūvalūka kwoo.

Mwīi – waī wa tene na tene (Mwambilīlyo 1:27)

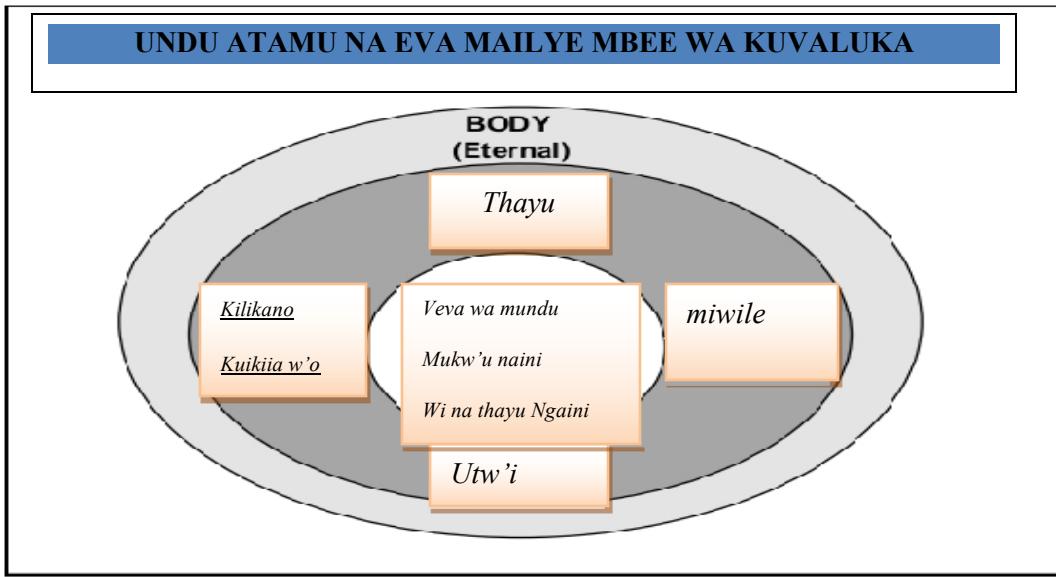
Ngoo – oomnīwe na mūvw’ano wa Ngai (Mwambilīlyo 1:26)

1. ūlīko syoo syaikīte W’O
2. Mīwīlīe yoo yaī LAĪNĪNĪ na Ngai na mūndū ūla ūngī
3. ūtw’ī woo waī kūtembea MAMĪKWATĪTYE Ngai kavīnda kūthī kala kangī.

Veva wa Mūndū –(Alomi 6:11)

1. Twaīna thayū kūma kwa Ngai
2. Nītwakw’īte naīnī.

Ūthangūnī yī nītwīkwona ūvisa ya ūndū ATamu na Eva maīlye mbee wa kūvalūka.

Yila ATamu na Eva mavitise, mañndū on the nimalyukile.

Müvango wa Ngai kuma mwambililyoní waï ATamu na Awa mekale thayú wa tene na tene na thayú mwíngi. Índi, ní kana mündú ekale thayú üü, Ngai níwamünengée mündú ütonyí wa kwíka ütw’í . ütw’í wa meetw’íe kùendeeya kwíkala kavínda kúthí kangímekwafitye kúma kwa Ngai tawe mwambililyo woo kana masaküe kwítha me ene naí, kúlea kwíw’á na kwíkala vinyaní woo ene.

Nítwísi kúma Mwambilíyo 3 kana Sataní níwamatatíe, malea kúmwíw’á Ngai na maya üsyao kúma kwa mütunda wa ümanyí wa üseo na üthükü. Kavíndaní kaa, mütüele woo níwaalyukile. Eka twone Mbívílía ündú ikwasya ülú wa kíla kyaalyukile.

Kavíndaní kaú, ítina wa ATamu na Eva kwíka naí, mütüele woo níwaalyukile:

- **Veva woo wa mündú níwakw’íe nündú wa naí. (i.e kíkw’u kya kíveva). Kwooú ündú veva wa mündú waíye níwaalyukile. Yú, ní mukw’ú kwa Ngai na wí thayú kwa naí.**

“kwondú wa üü, nündú wa ümwe naí yalíkile kúu nthí, na kíkw’u kwondú wa naí na kwondú üwa üü kíkw’u kyavíkí andú on the níkwíthíwa on the nímekíe naí.” Alomi 5:12

- **Nímaavathaníwe na Ngai Mwene.**

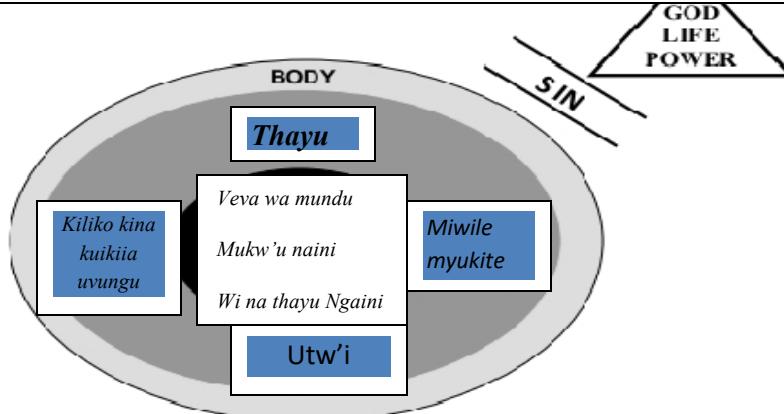
“índi mothükü menyü nínamütaanítye ínyw’í na Ngai wenyü, na naí syenyü nívíthíte üthyü wake kwenyü, ündú üteew’á.” Ísaíá 59:2

- **Nímaavathaníwe na THAYÚ na VINYA wa Ngai.**

“nündú ümanyí woo níwíkíte kívindú , mavathítwe kúasa na thayú wa Ngai...” Aeveso 4:18

Ívisa yí yíatíye yíonananya ündú ATamu na Eva mekalile ítina wa kúvaluka. Manya kana veva wa mündú ndwína thayú íngí.

Ila atamu na eva mekie nai, nimakw'ie kivevani na mavathanw'a na ngai tawe thayu na mwambilifyo woo

W'o

*Mbee wa kūvalūka kwa ATamu na Eva veva wa mūndū wa
īna thayū kwa Ngai na waī mūkw'ū kwa naī. Kwou, īīna wa kūvalūka kwoo veva wa mūndū wakwa
kwa Ngai na wathayūūka naīnī.*

Utw'i wa ATamu na Eva wīna thīna mwaū iūlū waku?

"kwondū wa ūū, nūndū wa mūndū ūmwe naī yalīkile kūū nthī, na kīkw'u kwondū wa naī; na kwa ūū
kīkw'u kyavikīa andū on the , nīkwīthīwa onthe nīmekīe naī:- " Alomi 5:12

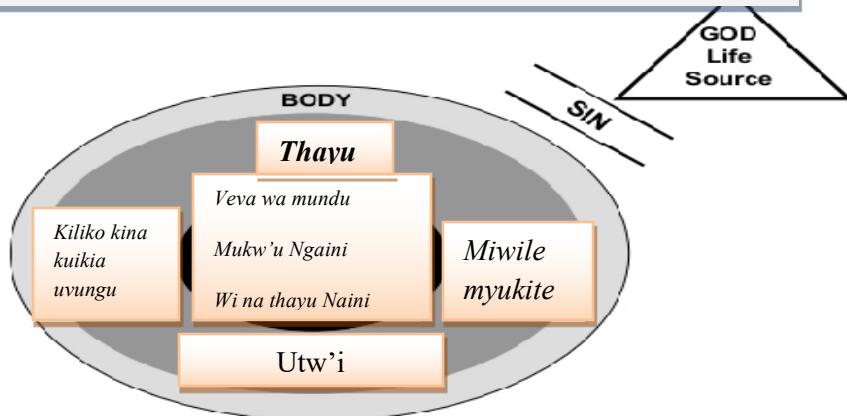
Thīna ūla wīvo nī kana īthyonthē twī nzyawa sya ATamu na Eva. Kwondū wa ūū, yīla wasyaīwe
mwīinī, watw'īkīe Mwosī wa "maweeukū ma kīveva" ma ATamu na Eva. Kwa ndeto īngī nī kana, woosīe
ūndū maīlye kīvevanī īīna wa kūvalūka kwoo.

Īvīnda yīla wasyaawa, woosīe mwīkalīle wa ATamu na Eva wa Kīveva.

- **Wasyaīw'e wī mūkw'ū kīvevanī kwī Ngai. Alomi 5:12**
- **Nīwavathanīwe na Ngai. –Īsaīa 59:2**
- **Nīwavathanīwe na thayū na vinya wa Ngai. – Aeveso 4:18**

Īvisa yīi yīatīye yīonanya mwīkalīle waku wa kīveva īvīnda yīla twasyaawa mwīinī. (Manya kana
veva wa mūndū nī mūkwū kwa Ngai īndī wī thayū naīnī).

Wosie undu veva wa Atamu na Eva wailye ivinda ya kusyawa kwaku

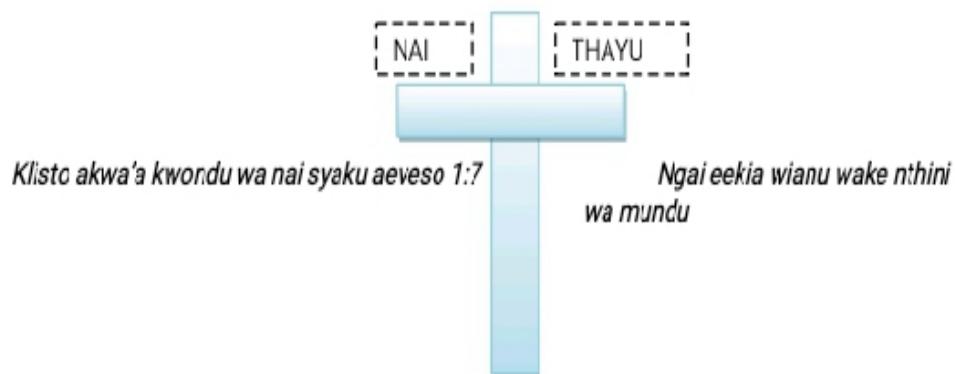

Mūthenya wa Katatū

Ũndū wa kūtūmīa ngalīko īla īlī sya Ngelanyo

Nenda nītūmīe mūsolo wa kyelenge nīlesye ngalīko īlī sya ngelanyo īla twaneneīe ūvukunī ya mbee ya *Kwīkala Thayū kūma Mwambiliyonī Mweū*. Lilikana kana vaī ngalīko īlī sya ngelanyo. Ngalīko ya naī na ngalīko ya Thayū. Ta ūlilikanyo, kwa twone ngalīko īlī sya ngelanyo ūvisanī yīi yīatiīye.

Ngalīko īlī sya Mūkelanyo

Tūtambīte kwona ngalīko īno īlī sya ngelanyo tūtūmīite kyelenge, nūūthī kwona kana ngalīko ya ngelanyo nīnongelete kī “Ngai nīwambī ūmbe na mwīi waku ūla wa tene na atūnenga veva mweū wa mūndū na ūmbe ūngī mweū.” Kwou, twambīlīlye na ngalīko ya naī ya ngelanyo.

Kīlūngū kya mbee- Ngalīko ya Naī ya Ngelanyo

Lilikana kana kīla Klisto weanīsyē kūmanwa na kūtūkw’īia na kūtūtangīia kūma naīnī sītū kūma ngalīko ya NAĪ ya ngelanyo.

Ngalīko ya Naī Ngelanyo

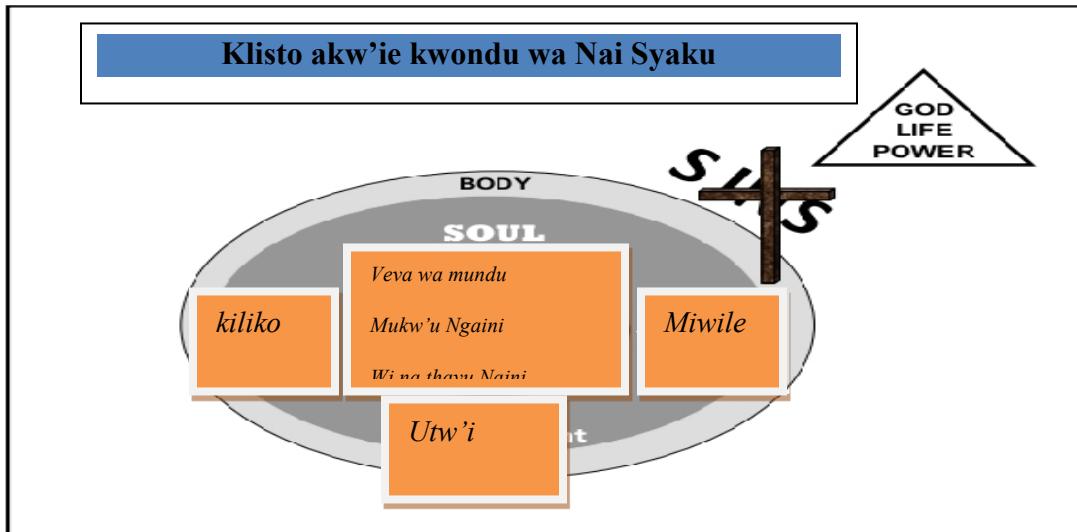

Wovosyo wa Ngai kwa Mūndū kūma Ngalīkonī ya Naī ya Ngelanyo- Klisto atwūkw’īne kwondū wa Naī Sītū.

“nake nthīnī wake twīn a wovosyo wītū kwondū wa nthakame yake, ūkeo wa mavītyo maitū, kwīana na ūthw’īi wa mūmo wake.” Aeveso 1:7

“īndī Ngai nīwonanīsyē wendo wake mwene kwītū , atī yīla twāi athe, Klisto akw’ā kwondū wītū.” Alomi 5:8

Īthyē ta aīkīi, nītwīsī kana ethīwa Klisto ndaakwa ngelan’yonī nī kana tūkwate ūkeo wa naī sītū, tū yītha na ūtangīo na ngwatanīo ūngī na Ngai. Twīthīwa tūvathanītwe na Ngai na twī ma īia ya mwakī. īndī, Ngai, mūmonī wake na wendonī wake kwaku, amūtūma mwanae weka Klisto Yesū nī kana akw’ē kwondū wa naī syakū na ndwambīlīlye kūmwosa mūūkīonī tawe mūtangī, na ndwīkala nake tene na tene. Kwondū wa ūū, kīlīngū kya mbee kya Ngai kya wovosyo kyaī Yesū kūkw’ā ngelan’yonī kwondū wa naī syakū nakwa. īvisanī yīi yīatīye nītwīkwona kana naī sītū nīsyamīnīwe nī kīkw’u kya Klisto Yesū ngelan’yonī.

*ĩndĩ, ona ethĩwa naĩ sítũ nĩsyaiñiwe,
 ve maündũ maingi mendekaa nĩ kana meaniñw'e ûtangüñoni.*

Kwa tütìlanganye kïla w'o wa ngalïko ya w'o ya ngelanyo.

Ngalïko ya Thayü ya Ngelanyo

Mbeange wa kûvetanga naĩ sítũ, Ngai nîwendë kûthüküma veva wa mûndû ûla waĩ mûkw'û kwake na waĩ thayü naïnî. Twaï na ûmbe wîtû wa tena na twaï avathane na Ngai. Kwou, kwa twone kïla Ngai wekïe nî kana atûventangïe maündû aa. Lilikana kïla twasomïe kana kïla Ngai weanïisye mbeange wa kûvetanga naĩ sítû kïtawa ngalïko ya THAYÜ ya ngelanyo. Ívisa yïla yïatïïye nïyonanïtye ngalïko ïno ya THAYÜ ya ngelanyo kwa ûkûvï.

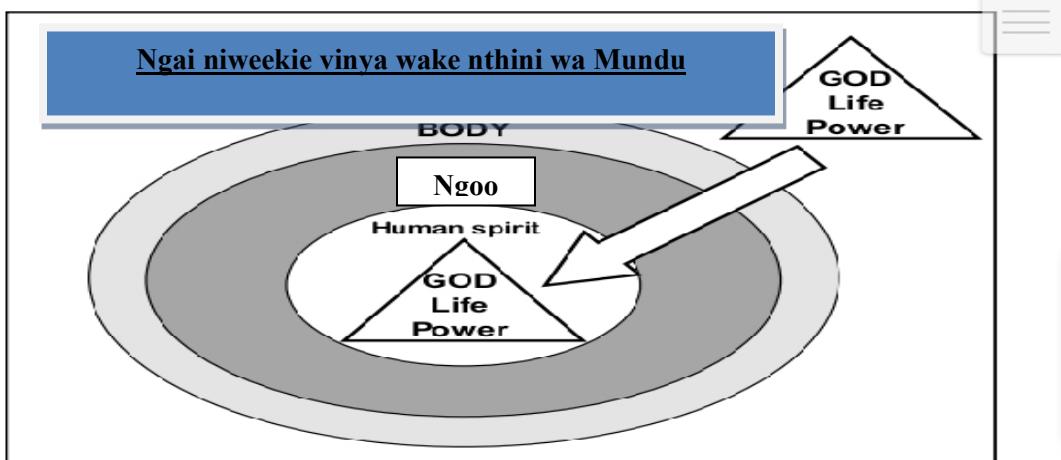
Mûthenya wa Kana

1. Ngai o noïsyé Wianïü wake nthïnï wa Mûndû.

Nûndû wa kwîthïwa mûndû aïmûvathane na Ngai ta we mwambîlîlyo wake, kïla Ngai weekïe kya mbee kyaï kûlïka nthïnï wa mûndû. Nûndû wa kûtangïwa, yû twî nthïnï wa Klisto, nûndû wa ûñ, wianïü wonthe wa Ùtatû wa ÙNgai wî nthïnï wîtû. (Akolosaï 2:9,10).

"nûndû wianïü w'on the wa û-Ngai ûtwïe nthïnï wake e o na mwîñ, na ïnyw'î nîmwianî'we nthïnï wake , naked nî mûtwe wa monene na mokûmû onthe:"

Yû, wîna Asa, Yesû na Veva Mûtheu. Kwa lîlya Ívisa yïï yïatïïye.

*Lilikama W'o Ūū
Ngai nī weEkie wīanīū wake nthīnī wa mūndū nī kana mūndū ndakethīwe īngī mwambīlīyo wa kwīkala thayū wake.*

2. Ngai nīweekie Thayū na Vinya wake Mūndūnī

Thayū wa Klisto

“...nake nīwe thayū wītū...” Akolosaī 3:4

“Nyīe... Nīnye Thayū.” Yoana 14:6

Klisto nīweEkie WĪANĪŪ wa THAYŪ wake nthīnī waku nī kana ethīwe thayū waku na akomane na mavata makū.

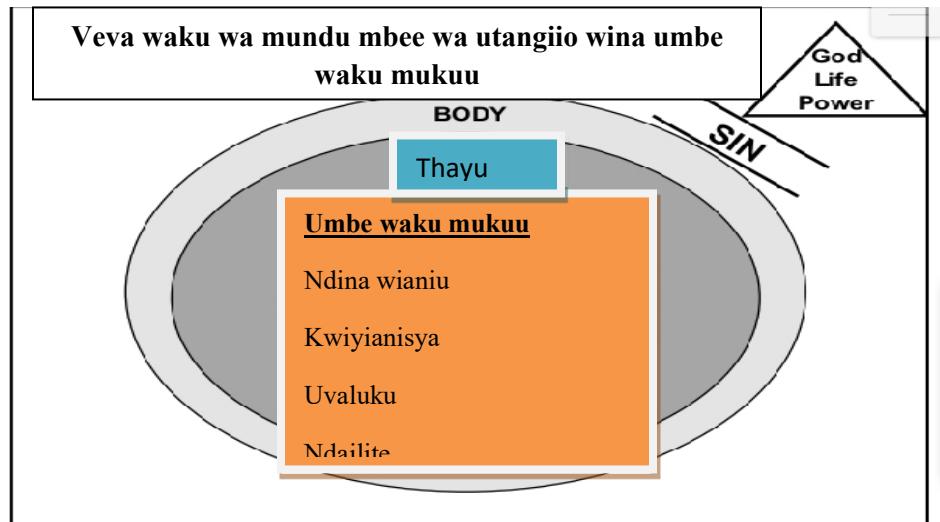
Vinya wa Ngai

Mbee wa kwītha na thayū wa Klisto, yū wīna vinya wonthe wa Ngai nthīnī waku. Vaūlo eelesya maūndū aa 2 Akolintho 4:7:

“īndī twīn a ūthwīt ūauū mūtonī ya mūthanga, nī kana vinya ūsū mūnene ūvītūkīte wīthīwe wī wa Ngai, na tī kūma kwītū.”

*Ngai e ekīe vinya vinya wake nthīnī waku nī kana nī kana aalyūle
Ūndū ūsūanīa, ūtūsaaa, ūkītā na wīkalaa kwīanana na w'ō wa ūmbe waku waw'ō*

Īvisa yītī yītatītīye yīonanya w'ō ūū.

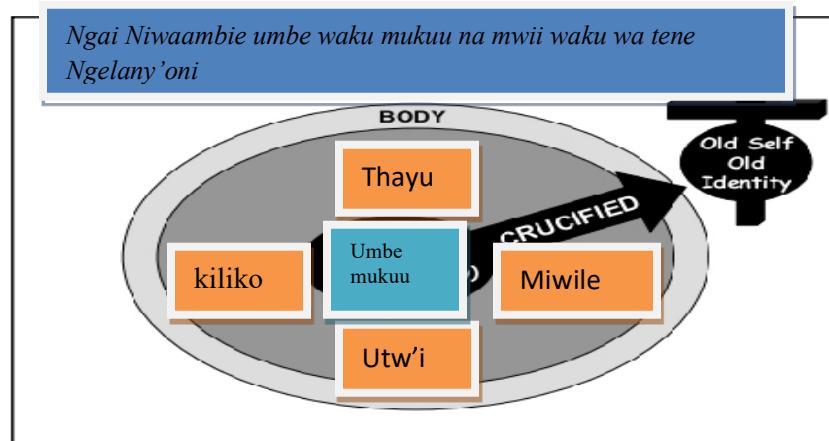

3a. Ngai ambie ūmbe mukuu na mündū ūla mūkūū

W'o ūla twaile kūlilikana nī kana:

Mūkūū yakuūla ūvw'ana ta ya
ūkwaka na īla ya ūvūngū ūlūlū wa
ūtangūo nī kyaū nīyo ūseūvasya mündū ūla mūkūū.

Lilikana kūma kyelengenī kīla kya mbee kana ūmbe waku wīthīawa nthīnī wa veva wa mündū. Kīla waikīia ūlūlū waku ūtanamba kūtangīwa nī ūmbe waku wa tene. Kwou, ūmbe waku wa mbee wa nthīnī wa veva waku wa mündū. ūvisa yīi yīatīye nīyīkwonanya kīi.

Lilikana w'o ūū: kana kīla waikīna mbee wa kūtangīīwa nī w'o waī ūmbe waku.

Ikūlyo: Wiona nī kītumi kīva kīla natūmīa ndeto "WAĪ" laiñinī ūsū wī vaa ūlū?

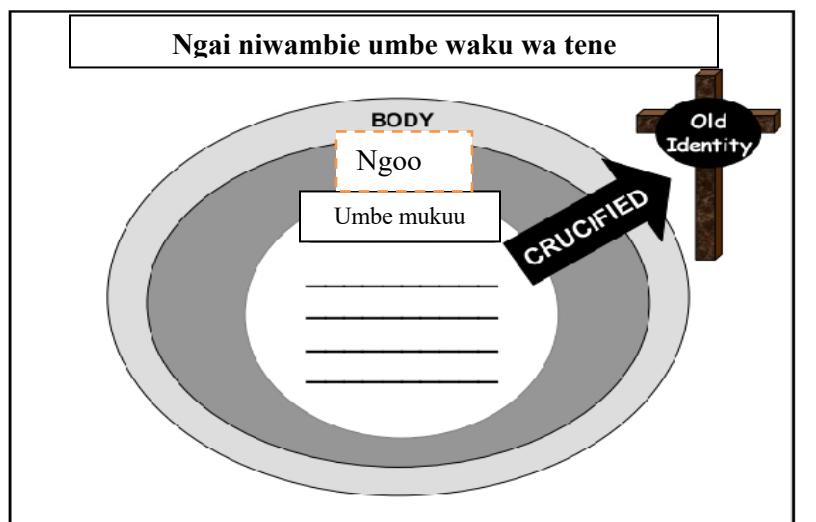
*Nūndū wa mwīkalīle waku mbee wa kūtangīīwa,
Ndwaīna Ūtw'ī ūngī ateo KŪIKĪA mūkīō īno ya ūvūngū ya ūmbe waku wa tene na kwīkala mīkalīlenī
yakuya kīmwīī.*

Veva waku wa mwīī ūla wakwīte Ngainī na ūkethīwa wīna thayū naīnī wītawa "**ūmbe mūkūū**" (Alomi 6:6) Nūndū wa kwīthīwa ūmbe waku wī nthīnī wa veva waku wa mūndū, ūmbe ūū waku wa tene nī kīlīo kyakū kya "mwīī ūū mūkūū." Mbee wa Ngai kūnenga veva mweū wa mūndū na ūmbe mweū, ambīe kūseūvya ūmbe waku mūkūū na mwīī ūū mūkūū. Kwou, nīwambīe mwīī ūū waku mūkūū na ūmbe (na mīkīō yonthe ya ūvūngū) yīla **Klisto waī Ngelan'yonī**. Twīona w'o ūū mītheanī īno:

"twīst ūū, kana mūndū mūkūū waītū nīwambīwe vamwe nake, nī kana mwīī wa naī wanangwe, nī kana tūīkekale ūngī ūkomboniī wa naī;" Alomi 6:6

"*nīnambīwe ngelan'yonī vamwe na Klisto: na tī nyienī thayū ūngī, īndī no Klisto wī thayū nthīnī wakwa: na thayū ūū nī naw'o yū mwīīnī...*" Akalatīa 2:20a

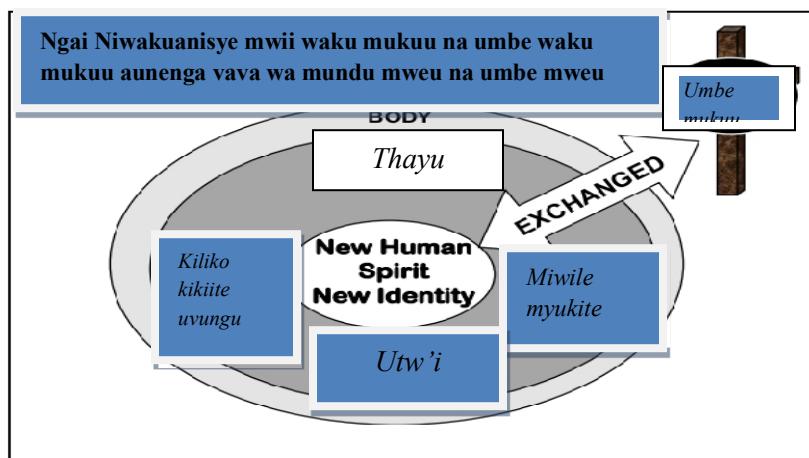
Īvisa yīī yīatiīye yīonanya ūmbe waku ūyambanīw'a na Klisto ngelan'yonī:

Lilikana: No wīthīwe ndwīkūlya, "mūndū wakwa wa tene na ūmbe wakwa wa tene ūtonya ata kwambanīw'a na Klisto ūla waambīwe mīaka 2000 mīthelū? Ūsūngīo nī kana vinyanī mūnene wa ūsmbī wa Ngai kūyītha na saa. Kīla ūndū wīthīawa wī wa oyū na Ngai, ndakūlasya watangīīwe īndī. Ngai onaa

ūmbe na mwīī waku wa tene wambītwe na Klisto ngelan'yonī. Kīī kīī mbee wa kūelewa kwa mūndū ona wīva. O ta ndeto ya Ngai yonthe, ūū nī ūndū twaīle kūwosa kwa mūkīī.

Ūndū wa Kwīka: andīka kyelengenī kīī nthīnī “kīla kyongo kyake nī “ūmbe mūkūū” mīīkīī yonthe yakuya ūvūngū īla wonete 20-21.

Īkūlyo: kwīanana na kīla twamīna kūsoma, mīīkīī īla yakuya ūvūngū yeekiwe ata kwīanana na Alomi 6:6 na Akalatīa

2:20.....
.....

Sūanīa: īlūlū wa Alomi 6:6 na Akalatīa 2:20 na ndūvoya Ngai nī kana aūnenge ūvūanyo na kūelewa kwa ūlīkū wa kana veva waku wa mūndū wa tene na ūmbe waku mūkūū syambīwe ngelan'yonī na Klisto.

Ngwatanīo na Ngai: Voya Ngai nī kana aūnenge ūvūanyo mūnene wa w'o wa kana mīīkīī ya ūvūngū īla wī na yo nīyambītwe ngelan'yonī.

*lilikana īkūlyo yīī:
 ethīwa mīīkīī īno ya ūvūngū nī kīanda kya ūmbe waku mūkūū ūla wambītwe ngelan'yonī,
 īndī, ve vata wa kūendeeea kūkīīaa maūndū aa īngī?*

Mūthenya wa Katano

3b. Ngai akūanīsye ūmbe na mūndū waku wa tena aūnenga veva mweū wa Mūndū na ūmbe ūngī Mweū

“na kwa ūū, ethīwa mūndū o na wīva e nthīnī wa Klisto, nī kyūmbe kyeū: maūndū ala makūū nī mavītū; sīsyaī, nīmat w’ikīte meū” 2 Akolintho 5:17

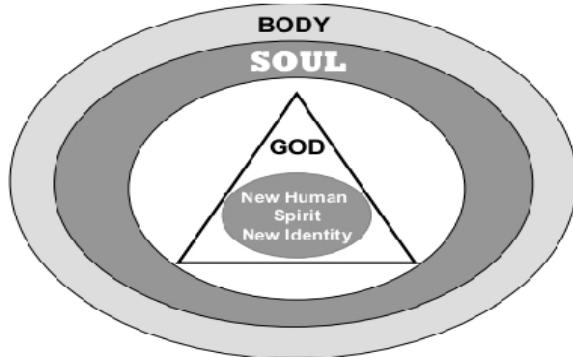
Mūthīa ūū wīasya kana yīla wekwatīsyē Klisto kwondū wa ūtangīō, nīwatw’ikīe **kyūmbe kyeū**. Kūtw’ika kyūmbe kyeū nī kūkwata veva mweū wa ūmūndū na ūmbe mweū nthīnī wa Klisto. Maūndū ala makūū 2 Akolintho 5:17 (ūmbe mūkūū na veva wa mwīī mūkw’ū) nīsyambīwe ngelan’yonī, na “maūndū meū” (veva wa ūmūndū mweū na ūmbe mweū) syanenganwa kwaku kūma kwa Ngai ūvīnda yīla watangīawa. Kwa ndeto ūngī nī kana, yīla watangīwe Ngai nīwakuanīsyē ūmbe waku ūla mūkūū aūnenge ūmbe mweū.

Esekēlī 36:26-27 ūleetye ūndū Ngai wakuanīsyē ūmbe wītū mūkūū na atūnenga ūngī mweū:

“o na ngaūmūnenga ngoo ngoo nzaū, na mūkethīwa mwīī atheist nthīnī wenyū; na ngaūmya ngoo ya ūvīa mīnī yenyūna ngamūnenga ngoo ya nyama. Na mūkekalaā nthī ūla... ”

Ūvisa yīī yīatīīye yīlesya ūndū Ngai wakuanīsyē ūmbe wītū ūla mūkūū na atūnenga ngoo nzaū na ūmbe mweū.

**Ngai eekiie NGWATANIO kati wake na veva
waku mweu wa mundu.**

Makūlyo: ethīwa Ngai nūtūnengete ūmbe mweū, ve vata wa kūendeeya kwīkala ūmbenī waku ūla mūkūū? Kīī kīthī na kwalyūla ata thayū waku ethīwa ndūkwīkala kūma mīīkīionī ūsū?.....
.....

Sūanīa: 2 Akolintho 5:17 na Esekīelī 36:26-27 na ndūvoya Ngai nī kana aūvuanīsyē ūla w'o wa kana nīwaalyūlīte ūmbe waku wa tene na aūnenga mweū.

3. Ngai nī weEkie NGWATANĪO katī wake Nakū.

Nündū wa kwīthīwa yū wī kyūmbe kyeū, Ngai nīweanīsyē ūndū ūngī ūmwe ūtangīionī. Nīwalikile ngwatanīonī nakū. Kwa ndeto īngī nī kana, Asa, Mwana na Veva Mūtheu nīmakwatanīe na ūmbe ūū waku mweū ūla wīna ūtheū mūnene. Ngai nūtūvaūnīsyē w'o wake mītheanī īno:

“*īndī ūla ūnūūthalanw’ā na Mwīāī nī veva ūmwe*” 1Akolintho 6:17

Ndwīna Ngai ūvathanītwe nakū īngī. Ngai waku yū e na ngwatanīo yī mwanya nakū īla nī ya tene na tene na ītanagwa nī kīndū o na kīva. Soma Yoana 14:20 .

“mūthenya ūsūs mūkamanya kana nyienī nthīnī wa Asa, na īnywī mwī nthīnī wakwa, nakwa nī nthīnī wenyū”

Ívisa yī yī atīye yī onanya ūmbe waku mweū ūla wī ngwatanionī na Ngai

Makūlvo: Nündū wa kwīthīwa Ngai e na ngwatanño ītathelaa nakū, no aūfie kana aakolwa nūw'e? (Aevelanía 13:5) ethīwa Ngai e ngwatanñona ītathelaa nakū, mī vatonyeka ūkasya ūtangio waku?

Sūanīa: ūlū wa 1 Akolintho 6:17 na Yoana 14:20 na ndūsūanīa ūlū wa w'o kanaNgai e ngwatanīonī nakū.

Ngwatanio na Ngai: Voya Ngai nī kana aūvuanīsye kwa nzia ya ūlīkū mūno ūlesyo wa kwītha wī ngwatanionī nake. Ethīwa wīna kūkīīa kana no wasye ūtangīo waku, voya Ngai nī kana aūmanyīthyē kana vaītonveka nūndū wa ngwatanio Nake īla ītathelaa.

Íkūlyo: ethīwa wīna nzīka sya wendo wa Ngai iīlū waku, nī vatonyeka kana kwīsīla kīla kyontheweekīe iīvīnda ya ūtaangō kīkaūmanyītha kwa nzīa ya ūlīkū kana nūkwendete kwa w'ō?

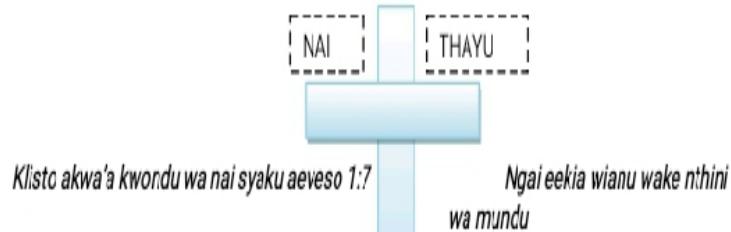
Sūanīa: Maündū onthe ala Ngai weekīe kwondū waku ngelanyonī nī kana ūkwate ūkeeo wa naī, ūkwate thayū na aūnenge ūmbe mweū. Kūsūanīa ūlū wa maündū aa nī kūkūnenga ngoo nene ya kūtūnga mūyea?

Ngwatanio na Ngai: Ethīwa wīna nzīka sya wendo wa Ngai ūlū waku, mūvoya nī kana aūmanyīthyē ūlū wa wendo ū wake kwīsīla ūsomo vī

Tūkūnīkile īngī ūla Ngalīko ūlī sva Ngelan'vo

Kwa ūkūvī ūjūlū wa kīlūngū kū, kūnīkīla ngaliko ya Thayū na Kīkw'ū ya ngelan'yo.

Ngaliko līlī sya Mūkelanyo

Kwa Ūkūvī

Nīna wīkwatyo kana nīwathūthw'a nī kīla kyonthe Ngai wamīnē ngelan'yonīnī kana atūngīe veva wa ūmūndū wīkale o tondū waīlye wa ATamu na Eva mbee wa kūvalūka kwoo. Ūvoo mūseo nī kana ndwaīlīte īngī kūikīia mīlkīo ya ūvūngū īla wīnayo īūlū waku. Kī kyonthe kyeekīkīe ta ūsyao wa wendo wa wendo na kwenda kwa Ngai nī kana ethīwe na ngwatanīo yī mwanya nakū. ūsomo yī ūyātīye nītūthī kūmanya ūmbe wītū mweū nthīnī wa Klisto.

ÍSOMO YA KATATŪ

Umbe waku wa w'o nī wīva?

Kwīmanyītha

Nīna wīkwatyo kana nūndū wa kīla tūmanyīte kūma ìsomonī ìthelunūkwatīte kūlewa mbeange kwa kīla Ngai weekēe ngelan'yonī nī kana aūnenge ūmbe mweū. Nenda kwambilīlīya ìsomo yī kwa kūnenga nzīa īngī ya kūlewa ya kūlewa kīla Ngai weekēe ngelanyonī. Ìtīna wa ūū, nītūthī wona kīlamaūndū ala makaa ūmbe mweū nthīnī wa Klisto.

Nzīa īngī ya kūlewa kīla Ngai weekēe ìvīnda yīla watangīawa

"NTHĪNĪ WA" ATAMU

Nenda twone kīla Ngai weekēe ìtīna wa kūmya ūmbe wītū mūkūū na atūnenga ūngī mweū. O tondū twawetēe, twoosē ūmbe wa ATamu wa kīveva. Kwa ndeto īngī nī kana ìthyonthē twī nzyawa sya ATamu, nūndū tūsyaītwē mwīmī **nthīnī wa ATAMU**.

Nūndū wa ūū, kīlīo kītū nthīnī wa wa ATamu nī kwasya kana mbee wa kūtangīwa twosyete maūndū aa kūma kwa ATamu:

- **Kīkw'u kyake kya kīveva** – 1 Akolintho 15:22
- **Kūvathanwa na vinya na thayū wa Ngai** –Aeveso 4:18; Ísaīa 59:2
- **Ūsīlīlo-** Alomi 5:18
- **Ūmbe wītū mūkūū (íseūvītwē na mīkīo yakuya ūvūngū)** Nthīmo 23:7

Kīi twīkyona Ívisanī yī yīatīiye;

Umundu wonthe wasyaiwe nthini wa "ATAMU"

Nthini wa Atamu

(mundu wonthe)

Mbee wa utangiio

aina: kikwu kya kiveva

Kuvathanw'a na Ngai

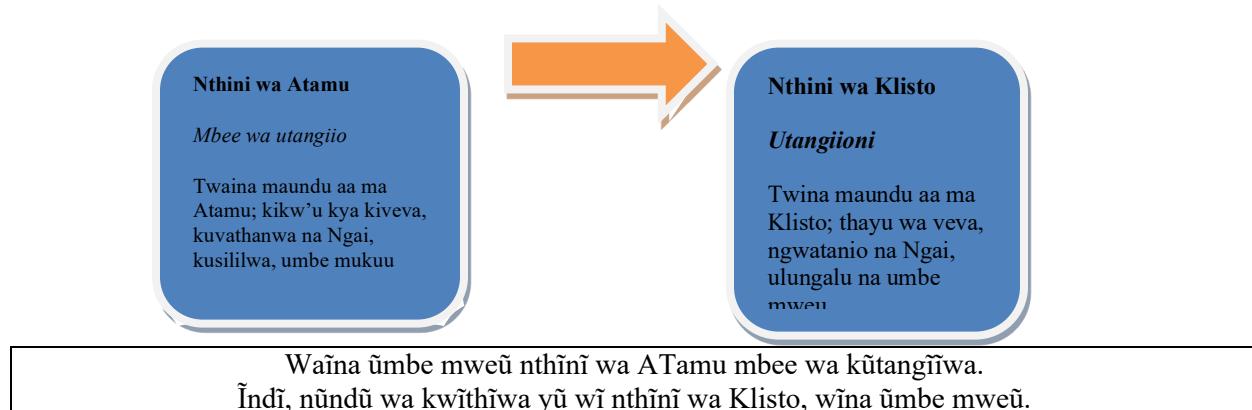
Kusililwa

Umbe witu wa tene

“NTHİNİ” wa Klisto

Indi, nündü wa kumwikkwaty Ngai kwondü wa ütangii, yü ndwina kwosa īngi kuma kikw'uní kya ATamu, kuvathanwa, kusililwa na ümbe muküü. Ütangioní, Ngai niwaüküie kwitha wí kianda kya ATamu na Eva na aülíkya nthiní wa Klisto. Nündü wa üü yü wina wosi nthiní wa Klisto. Ivisa yii yiatiiye yionanya kila Ngai weekie ütangioní ní kana akumya kwithiwa wí nthiní wa TAmü na kúulíkya nthi wa Klisto.

Ngai Niwakumisye Kwithiwa wí Nthiní wa ATamu na Aülíkya NTHİNİ wa Klisto

Yü ülye ata nündü wa kwithiwa wí Nthiní wa Klisto?

1. Wina thayü īngi.

Ngai niwakumisye kuma kikw"üní na aüngenga thayü. Twiona kii 1 Akolintho 15:22

“nündü o ündü on the maküsa nthiní wa ATamu, o taü ü nthiní wa Klisto on the makeethiwa thayü”

2. Wina ngwatanio yü nthiní wa Ngai.

Ndúvathanitwe īngi na Ngai. niwasomie kii īngi Toana 14:20

“müthenya üsüs mükamanya kana nyieni nthiní wa Asa, na ihyw' i mwü nthiní wa kwa, nakwa ní nthiní wenyü”

3. Yü wí mülungalü!

Yü vena nzia īngi yi mwanya ündü watw'ikie ümwe na Klisto. Yila Ngai waambie ümbe waku wa tene üla ü tena ütheü nthiní waku, niwaüküanisye na aünenge üngi mweü. Yü ndwina kusililwa nongi. Ngai niwaüküanisye nthiní wa ümbe waku mweü! Lilikana: no wíth na kuleana na w'o üü indi kwa lilya ndeto ya Ngai iülü wa ütheü waku.

“na ethiwa Klisto e nthiní wenyü, mwü ní mükw'ü kwondü wa naü; indi veva wí thayü kwondü wa ülungalü...” Alomi 8:10

“indī o tondū ūsīlīlo ūtw’te wookē iūlū wa andū on the kwondū wa ūvītyo yīmwe, o taū ū kwondū wa wīko ūmwe wa ūlūngalū ūla mūthīnnzīo wookē kwa andū on the, waete kūtalīlwa ūlūngalū wa thayū. Nūndū wa kūela kwīw’ a kwa mūndū ūmwe angī matwīwe athe , o taū ū kwondū wa kwīw’ a kwa ūmwe, aīngī makatūwa alūngalū.” Alomi 5:18-19

“Ula ūtaamanya naī amūtw’ie kwīthīwa naī kwondū wītū; nī kana ūthyī ūtw’ike ūlūngalū wa Ngai nthīnī wake.” 2 Akolintho 5:21

“mūkyūsūwa nī mosyao ma ūlūngalū, ala me kwondū wa Yesū Klisto, nī kana ataīwe na akathwe.” Avīlīvī 1:11

“nakwa noneke nthīnī wake, nde na ūlūngalū wakwa mweene, naw’o tī ūla wonekaa ūla mīaonī, īndī ūla wonekaa kwondū wa kūkīna Klisto, ūlūngalū ūla wūmaa kwa Ngai kwondū wa mūikīo.” Avīlīvī 3:9

Soma kī:

Nīwīkīte ūla ūvūngū wa kana waile waile kūthūkūmīa Ngai nī kana wīthīwe na ūlūngalū? Wasūanīa kana nī ūlū waku kwīka (kana kūema kwīka) ūndū nī kana ūkwate ūlūngalū wa Ngai? Mīthea ūsū ūtatū (na īngī mīngī) nīkūtūtavya kana twatw’ikīe alūngalū ūvīnda yīla twatangīiwe! Kwa ndeto īngī nī kana, ūlūngalū tī kīndū ūkwataa ūtangīionī nūndū Ngai aūnengī ūmbe wīna ūlūngalū.

Ulūngalū waku nthīnī wa Klisto ūtīna ūndū wī ūlū waku wa kwīka. Nī ūndū wa kīla Ngai weekīe nthīnī waku yīla watangīiawa.

Makūlvo: Nīwīkīte mbīkīya ya vaū kana ndwaīna kwīka (kana kūema kwīka ūndū nīkana ūkwate ūlūngalū wa Ngai? nī kīvathūkanyo kīkū ūtonya ūkwata thayūnī waku ethīwa ndwaile kūthūkūma na vinya nī kana ūkwate ūlūngalū?.....
.....

Sūanīa: ūlū wa Alomi 5:18-19, 2 Akolintho 5:21 na Avīlīvī 3:9 na ndūvoya Ngai nī kana aūmanyīthyne kana wī mūlūngalū kwīanana na kīla weekīe ūtangīionī.

Ngwatanīo na Ngai: ethīwa nūūng’ang’ana na w’o ū ūlūngalū, voya Veva Mūtheu nī kana aūmanyīthyne kana ūtheū tī ūndū kīndū ūthūkūmīaa nī kana akwate. īndī, nī kīmwe kya maūndū ala Yesū weanīsyē ngelan’yonī.

Nī ūndū wa vata mūno kūmanya kana yū wī mūlūngalū nthīnī wa Klisto, vaīn a kūsīlīlwa īngī kūma vala ve Ngai. Ngai ndakesa kūsīlīlwa īngī nūndū wa naī syakū. O īngī, ndwaile kwīsīlīlwa mweene. Vaūlo e asya kī ūvukunī ya Alomi 8:1:

“īndī yū, kwondū wa ūlū, kū ūsīlīlō nongī ūlū wa ala me nthīnī wa Klisto Yesū.”

Nūndū yū wīna ūlūngalū nthīnī wa Klisto,
Ngai ndena ūsīlīlō nongī ūlū waku, na we ndwaile kwīsīlīlīla īngī.

Íkūlyo: Ethīwa vaīna ūsīlīlo īngī na wīna ūlūngalū, nī waīle kūendeeya kūikīña kana Ngai akaūsīlīla kana nīwaīlīte kūendeeya kwīsīlīla?

Ngwatanio na Ngai: Ethīwa nūng'ang'anāa na kwīsīlīla, (mūno mūno yīla wa vītya), voya Ngai nī kana e ū vye kīliko kyakū kwīnana na Alomi 8:1 na ndaūthasya kūma kwīsīlīlīlanī kūū.

Mūthenya wa Kelī

4. Wīna ŪMBE MWEŪ (Wī MWOSĪ wa Mūtuo ūū Mūtheu wa Ngai)

Na kwa ūū, ethīwa mündū o na wīva e nthīnī wa Klisto, nī kyūmbe kyūe; mañndū ala makūū nī mavītū ; sīsyaī, nīmatwīkīte meū.” 2 Akolintho 5:17

Kwīthīwa na ūmbe mweū nī kwasya kana wī Mwosī wa mwīkalelē wī Mūtheu wa Ngai.

“na kwondū wa mañndū asünütünengete mawatho make manenen mūno ala me vata münene; nī kana kwondū wamo mütw’ike osī ma mütuo wa Ngai...” 2 Vetelo 1:4

Ngai a ūtw'ie Mwosī wa Mūtūp ūū ake kavīnda kala we watangīwe. "Mwosī" kwa kīngīlīkī nī "ūla ūkwataa" kwooū, nūndū wa ngwatanīo yakuna Ngai vevanī wa mūndū, yū wīna wosī mūtuonī ūū wa Ngai. Nzīa īngī ya kūweta kī nī kana ve "mīkalīle ya kī-ūNgai" ilā Ngai ūkūnengae. Kī tī kwasya kana ūtwīkaa Ngai. nī kwasya kana we kīlīo kya mūtuo ūū wa Ngai ūla we ūkūnengae.

*Kwītha wī Mwosī wa mūtuo ūt̄ wa Ngai nī kwasya kana ūtw'ikaa Mwosī wa mīkalīle ya ūNgai īla WE
wīkūnā nthīnī waku ta kīlūngū kya ūmbe ūt̄ waku mweū.*

Umbe waku mweū Nthīnī wa Klisto

*“nündū ïthyï twī wĩa wake, twombiwe nthñin̄ wa Klisto Yesū twikae meko maseo, ala Ngai waseñvysiye
mbee n̄i kana tñendae nthñin̄ wamo.” Aeyeso 2:10*

Yü twīthī na kwona mīkalile ūmwe ya ūNgai ūla yakaa ūmbe waku nthīnī wa Klisto. Ndyīsī wīthī na kwīkala ata ūtīna wa kūsoma mūtalatala ūū. Nyienasoma nonie kī kīndū kya kwaīla mūno, ethīwa nūūthī kwīw'a takwa, manya kana kīla kyonthē kyandīkītwe vaa nī w'o wa ūmbe waku wa w'o nthīnī wa Klisto.

Kwondū wa ūū, no nende ūsome maündū aa o mbola na ndūeka w'o ūū ūlīke nthīnī waku. Yīla ūkwītha ndūsoma, lilikana kana “kwīthīwa wī nthīnī wa Klisto” nī ūmbe waku mweū nthīnī wa Klisto. Kwa ngelekanyo, no ūsome mwīkalilē taū ū: “nthīnīwa Klisto, nīna ūsindī.”

İmwe ya mīkalīe īmwe ya Mündū wīna Ümbe Mweū Nthīnī wa Klisto nī ta:

Alomi 8:35, 38-39	Nthīnī wa Klisto, nīna wendo ūtena mīvaka
1 Akolintho 15:57	Nthīnī wa Klisto, nīna ūsīndī
Savuli 71:5	Nthīnī wa Klisto, nīna wīkwatyo

Savuli 56:4	Nthīnī wa Klisto, nīna ūkūmbaū
2 Akolintho 9:8	Nthīnī wa Klisto, nīna wīanīū
Savuli 139:14	Nthīnī wa Klisto, nīna kītumi
2 Akolintho 3:5	Nthīnī wa Klisto nīna kwīanīwa
Alomi 8:37	Nthīnī wa Klisto, nī mūsīndī
Aeveso 6:10	Nthīnī wa Klisto, nīna vinya.
Savuli 71:5	Nthīnī wa Klisto nīna ūkūmbaū
Alomi 15:7	Nthīnī wa Klisto nīmwītīkile na nī wa kwītīkīlīka.
Aeveso 4:24	Nthīnī wa Klisto, nīna ūtheū na ūlūngalū.
Akolosaī 3:13	Nthīnī wa Klisto, nī mūndū wa kūkeea
Akolosaī 2:10	Nthīnī wa Klisto, nīna kwīanīw'a
Akalatāī 5:1	Nthīnī wa Klisto, nīna ūthasyo.
Akolosaī 3:12	Nthīnī wa Klisto, nīna teī, nīna wīnyīvyo, īnee na wūmīsyo.
Savuli 139:5	Nthīnī wa Klisto, nīna ūseseeī
Aeveso 1:1	Nthīnī wa Klisto, nīna ūtheū (Ona 1 Akolintho 1:2; Avīlīvī 1:1, Akol 1:2
Yoana 15:13	Nthīnī wa Klisto nī nthembo
Avīlīvī 2:3	Nthīnī wa Klisto nīna kwoneka.
Akalaīā 5:22,23	Nthīnī wa Klisto, nīna ūtanū, mūūo, wūmīsyo, ūseo, ūīkīkū, ūū
Alomi 8:17	Nthīnī wa Klisto, nīna wosī nthīnī wa Klisto.
Yoana 1:12	Nthīnī wa Klisto nī mwana wa Ngai.
1 Akolintho 2:16	Nthīnī wa Klisto nīna wosī wa thayū wa Klisto
Akalaīā 3:6, 28	Nthīnī wa Klisto nī mwana wa Ngai
Yoana 15:15	Nthīnī wa Klisto, nī mūnyanya wa Klisto
Akolosaī 3:12	Nthīnī wa Klisto, Ngai nūnyūvīte, nī Mūtheu na nī wa kwendeka
Aevelanāī 3:14	Nthīnī wa Klisto nī s
1 Vetelo 2:9.10	Nthīnī wa Klisto, nī mbaī nyūve, na nyūmba ya mūīthī.

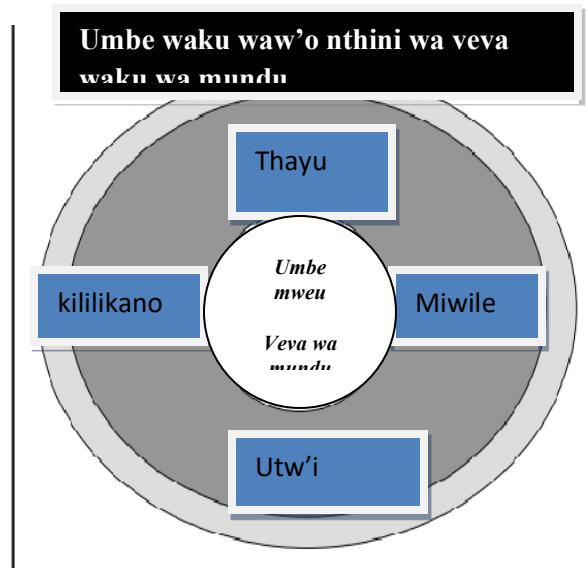
Íkūlyo: nī mīkalīle yīva īla yatalanyw'a vaū ūlū īla ūkw'īwa ta ītevo thayūnī waku?.....

Ūndū wa Kwīka: Soma mīkalīle īno ya ūmbe waku wa w'o na wasya mūnene. Kūma vaū, sakūa mīkalīle ītano īla ūkwenda kūkwata. Līlya mītheanī ūsū mīkalīle īno.....

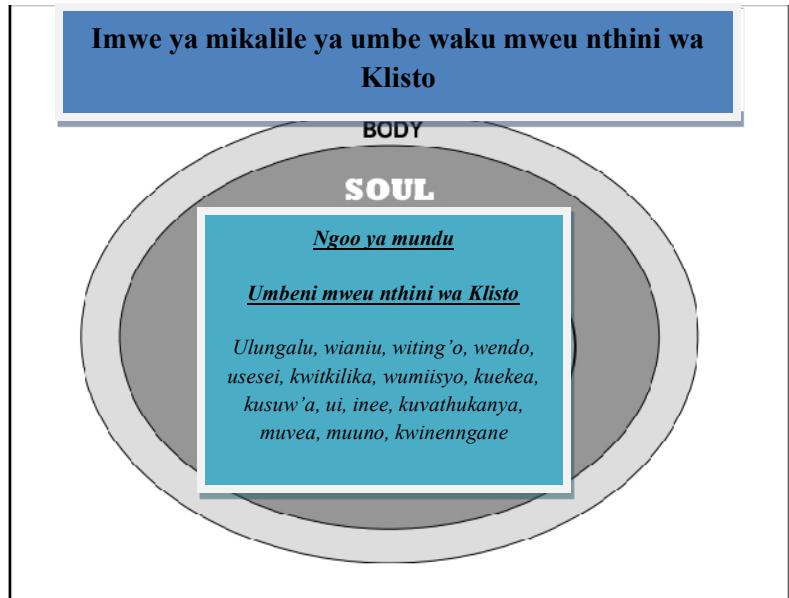
Ngwananīo na Ngai: Ambīlīlya kūmūvoya Ngai nī kana eūvye kīliko kyakū w'onī wa ūmbe waku wa w'o. mūvoya nī kana aūmanyīthye w'o wa maandīko ūlū wa maūndū ala atano ūkwenda kūkwata.

Umbe Waku wa W'o Ivisanī ya Kyelenge

Lilikana Ívisa yī yīatīye twasomē ūsomonī ya 2. Yīonanya ūmbe waku wa w'o ūla wī nthīnī wa ngoo yakuya ūmūndū.

Ívisa yī yīatīye, nīnanenevya veva wa mūndū nī kana nonanye ūmwe ya mīkalīle ya ūmbe waku wa w'o kūma mūtala tala ūla wī vaa ūlū.

Lilikana kītī:
*Undū wiw'aa kana kīla ūikīa ūlū wa w'o wa ūmbe waku
 ūalyūlaa ūla w'o wa kana Ngai nī We W'o.*

Mūthenya wa Katatū

Ūlesyo Mbeange ūlū wa Mīkalile īmwe ya ūmbe waku wa W'o

Nī kana ūelewe mbeange ūlū wa ūndū ūmbe mweū wīthīaw ūilye, kwa twone kwa ūlīkū mīkalile īmwe ya ūmbe mweū.

Nthīnī wa Klisto wīna Wīanīū.

Akolosaī 2:9 – “nūndū wīanīū w'on the wa ū-Ngai ūtwīe nthīnī wake e o na mwūtī.”

Akolosaī 2:10 – “nake nī mūtwe wa monene na mokūmū onthe.”

Mbee wa ūtangīō, ūthyonthē tūyaīna wīanīū. Indī, ūtangīōnī Ngai nī watūnengē kwīanīw'a nthīnī wa Klisto. Wīanīū wonthe wa Ngai wīkalaa nthīnī wa Yesū, nake Yesū ekala nthīnī wītū na nūndū wa ū ū twīna wīanīū nthīnī waītū. Kwa ndeto ūngī nī kana, vaī kīndū twāile kwongeleela ūlū wa wīanīū wītū nthīnī wa Klisto.

Ūkūlyo: ethīwa nū kwīw'a kana kūkīa kana ndwīna wīanīū, kū nīkīkwalyūla w'o kana wīna wīanīū nthīnī wa Klisto?

Nthīnī wa Klisto wīna Kwītīkīlikana Wī wa Kwītīkīlīka.

Alomi 15:7 “kwondū wa ūū ūtikīlanaī ene kwa ene”

Kītumi kīla Ngai mūlūngalū ūtonya kūtwītīkīla nī nūndū nī watūtw'ie ma kwītīkīlīka. No wīw'e kana ūkakwata kūlewa kūma kwa andū ala angī, īndī kīu kīyīsa kūalyūla w'o wa kana Ngai nūkwītīkīlīte vate na mīvaka. Kīī nī kwasya kana vaī mwīkalile ona wīva wa naī mūnene ūtūma Ngai aūlee. (Ngai nda eaa mīkalile ya naī), īndī ndaūleaa nūndū wa mīkalile yakuya naī. Nūndū wa ūū ndwīna īngī vata wa kwīka ūndū kana kūema kwīka nī kana Ngai akwītīkīle. No ūkwate wītīkīlo kūma kwa Ngai na ndūthaw'a kūma kūlewanī nī andū ala angī. Kūkīia kana Klisto nūkwītīkīlīte kūūnengae ūthasyo wa kwītīkīlīka nī andū ala angī.

Makūlyo: Nūndū wa kwīthīwa Ngai akwītīkīlīte no e se kūūlea? Ethīwa nīwīkīia kana nīwītīkīlīkīte nthīnī wa Klisto, nī waīlītwe nī kwītīkīla kwosa kūlewa kūla kūkaa ūlū waku kūma kūla kwī andū ala angī (kana kūma kwaku mweene)?

Ngwatanīo na Ngai: Ethīwa nūng'ang'anāa na kūlewa, voya Veva Mūtheu nī kana aūmanyīthye we kana wī wa kwītīkīlīka na kana ndwaīlītwe nī kwosa kūlewa ona kwīva kūla kūetawe kwaku.

Nthīnī wa Klisto Wīna Ūseseī/kūlūlūmīlīwa.

“nīkwīthīwa nūlūlūmītye wendo wake vala nīī, kwondū ūū ngamūvonokya: Ngamūtūlya, nīkwīthīwa nūmanyīte syītwa yakwa” Savuli 91:14

“maīkethīwa īngī nongī ma kūkītwa nī mbaī īngī, na nzūī mbaī sya kūū nthī sītkamanga; īndī mamekala mealūlūmīlye na vaī ona ūmwe ūkamakīsyā,” Esekīelī 24:28

Nī kyaū wīna wīa ūlū wa kyo? Nī wīa waku, mūtwaano waku, kana mīwile wī na yo ūlū waku? Ndwaīlītwe nī kwīw'a ūū nūndū Klisto ūla wī nthīnī waku nūkūlūlūmītye. No wīthīwe ndūmantha ūseseī syīndūnī īngī a teo Ngainī? W'o nī kana kūlūlūmīlīwa kūla kwaw'o kwī nthīnī wa Klisto nūndū nī We mwene vinya na mūtongoī, ūū no w'o ūseseī ūla wa w'o tūtonya kwīkwatya.

Makūlyo: Nī maūndū meva thayūnī waku ala ūkwīw'a ūtena ūseseī? Nī kīvathūkanyo kīva kīla ūtonya kūkwata maūndūnī aa ethīwa nīwīkīlīte kana wīna kūlūlūmīlīwa nthīnī wa Klisto?

Ngwatanīo na Ngai: Voya Ngai nī kana aūvanīsyē kūla wīn a ūseseī nthīnī wakw'o kūla ūtekwo. Mūmanthe nī kana e ūvye kīlīko kyakū w'onī wa kana nī we ūseseī wa w'o. (Ngai maita angī nūkaekaa maūndū ala twīkīlīte ūseseī wītū maventangwe nī kana tūmanye kana nī we ūseseī wa w'o).

Nthīnī wa Klisto, wī na Vinya.

Aeveso 6:10 “kūmīnūkīlya, ūthīwa na vinya nthīnī wa Mwīaīī, na vinyanī wa ūtonyī wake.”

Īthyonthē nītwīthīawa na vinya wa mwīī na o na wa kīlīko. Nītūtataa kūtūmīa vinya ūū kwīka maūndū maitū ma kīmwīī. īndī, mavīnda, maūndū na ndūū sītū nī syanagaa vinya ūū. Ngai nīwītīkīlīaa maūndū aa methīwe nī kana onanye kwītū kana vinya wa mūndū ūyīsa kūsīnda naī vinya, mwīī na satanī. Nūtūlīlikanasya kana nī kwīsīla maūndūnī aa na vinyanī wake mūnene ūla tūkwataa ūmbe wītū wa w'o ūla ūtesa kūsīndwa. Vaūlo nīwesīe kūmanya kana vinya ūū wa andū nīwonzū. 2 Akolintho 12: 8-10

Makūlyo: nī maūndū meva ala matonya kūya vinya waku wa; mwīī, kūsūanīa na wa nthīnī? Wīona ta kwītīhīwa kūlye ata thayūnī waku wekala vinyanī ūū wa Ngai?

Ngwatanīo na Ngai: Voya Ngai nī kana aūvuanīsyē kwaku ūndū ūtonya kwītīwa ndūtūmīa vinya waku kana vinya waku wa mwīī nī kana ūkomane na mavata makū thayūnī ala kwa w'ō kī matonya kūthūkūmwa nī vinya wa Ngai. mūmanthe nī kana aūnenge kūlewa kwa ūlīkū na mea ma kwenda kūtīa kūlīkīa mvinya waku mweene na ndwīkala kūma vinyanī wake.

Nthīnī wa Klisto, twī na Kwītanīwa Vyū.

2 Akolintho 3:5- “tī atī nītwīanīsyē īthyī ene kūsūanīa ūndū o na wīv a ta wūmīte kwītū; īndī wīanīsyō wītū wūmaa kwa Ngai”

Aīkī aīngī mew'aa kana maīkī kana maītonya kana maīnītye. Nītwīlīalya na tūyona tū tena kūvīkīa kīlasī kya nthī kya wīanī. No tūmanthe kwīanīwa ndūnī ūtū, mawīanī maitū kana maūndūnī. Īndī, maūndū aa maīkesa kūete wīanī kwītū, ūū tūtonya kūkwata tū nthīnī wa Klisto. Ūvoo mūseo nī kana: kūlīkīa na kwīkala kūma wīanīnī wake kūetae ūū na ndūthīnīkaa nongī ndūmantha wīanī nthīnī wa mūndū kana kīndū,

Makūlyo: Ona ethīwa wīw'aa kana ūkīa kana ndwīna wīanī, kū ūkyalyūlaa w'ō wa kana wīna wīanī nthīnī wa Klisto? Wīona mīkī ūno ta īkūthī ūkyalyūla mīkalīle yakuata ethīwa nīwīkīa kana wīna wīanī nthīnī wa Klisto?

Ngwatanīo na Ngai: Ethīwa nūng'ang'anaa na kwītha ūtena wīanī, ambīlīlya kūnengane thīna ūū mbee wa Ngai na ndwosa matambya ma mūkī ūnī kana we e ūvye kīlīko kyakū w'ōnī wake nī kana wītīwe na wīanī ūmbenī waku mweū.

Nthīnī wa Klisto twī na Wendo ūtathelaa.

1 Yoana 4:16- “naītū nītwīsī na nītwīkīlīte wendo ūla Ngai wī naw'ō nthīnī waītū. Ngai nī wendo; na ūla wīkala wendonī ekalaa nthīnī wa Ngai, na Ngai ekalaa nthīnī wake”

1 Yoana 3:1 – “sīsyaī ūndū wendo wa Asa ūlīlyī ūla ūtwendete naw'ō, kana twītwe syana sya Ngai.”

Alomi 8:38, 39 “nūndū nūnīsī byū, kana kīkw'u, o na thayū, o na alaīka, o na maīnene, o na maūndū maīyū, o na ala makoka, o na mavinya, o na ūtūlū, o na ūlīkū, o na kīla kyonthe woombīe, kūtūttonya kūtūtaanya na wendo wa Ngai, ūla wī nthīnī wa Klisto yesū Mwīaiī waītū.”

Ndwaīle īngī nongī kūlīkīa kana ndwīna kwendwa nūndū Ngai nūtwendete vate na mīvaka, tene na tene. Nī kīndū kya vata kūeka kūlīkīa kī! Ndēna mea angī manene ūlū waku a teo kūkwenda nūndū we nī wendo. Mbeange wa ūū, Alomi 8:38-39 nīkūtwīnya kana vaī ūndū o na ūmwe ūtonya kūtūtananya na wendo wa Ngai. vaī ūndū o na ūmwe ūtonya ūkyalyūla kwonoew'a kwa wendo wa Ngai ūlū waku.

Makūlyo: ethīwa ndwīna kwīw'a kana kūkwata wendo ūū ūtena mīvaka wa Ngai, kū ūkyalyūlaa w'ō wa kana Ngai nūkwendete? Kū ūttonya kūsenzya ata ūndū ūmwonaa Ngai ethīwa ūlīkīte kana vaī ūndū ūtonya kwīka kana kūlea kwīka nī kana ūkwate wendo ūū wa Ngai ūlū waku.

Sūanīa: ūlū wa mīthea ūla yīna mīkalīle ya ūmbe waku mweū kīlūngūnī kī.

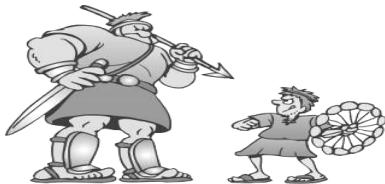
Ngwatanio na Ngai: Ethiwa nung'ang'anaa kiwangon'i kina na wendo uu wa Ngai, mumanthe kwisila matambya ma mukino ni kana anage mikkio ino ya uvungu na ndekia w'o wa kana nukwendete wendo utena kitimini na mivaka.

Muthenya wa Kana

Nthini wa Klisto twina UKILYO na Mbeange wa Asindi.

1 Akolintho 15:57 – “indi muvea nivithiwe kwa Ngai, ula uitunengae kukiya kwondi wa Mwiaii waiti Yesu Klisto.”

Alomi 8:37 – “aiee, maunduni asu on the nitukilya vinya munno kwondi w aula watwendie”

No wirthiwe ndwiyona ta wi mivaluku, indi nthini wa Klisto wina ukilyo na usindi. Vaina thina, ka kana umaitha o na umwe ula Klisto utatonya kukiya kwisila we. O ingi, no wirthiwe wina kwitulya na kwona utonya maundu Klisto ateko. W'o ni kana Ngai ateko we ndutonya undu o na umwe. Ngai nukwendete wendo wa kwianya na nukuetanga maundu ala monekaa matatonyeka thayuni waku ni kana avuanye kwaku undu we utatonya. Yila wamanya wonz u waku na kwithiwa utena utonyi wa kuseuvya maundu, yiu niyo ivinda yila mundu usyokeaa Ngai na ndumwiti kilya ni kana ethiwe e musindi kwisila we. Kwou, ambililya kwikala kuma usindin wa Klisto umbeni waku wa w'o.

Makulyo: ethiwa nukwi'wa ta wi mivaluku, kiu kialyula ata w'o wa kana nthini wa Klisto twi mbeange wa asindi? Ethiwa nthini wa Klisto wina usindi, ni wailite kungi'na ni kana utw'ike musnindi?

Ngwatanio na Ngai: Sisya ilio imwe thayuni waku ila ukwona ta uvalukite. Muvoye Ngai ni kana aungeni uvuanyo wa undu kuiye kitembea usindin maunduni aa.

Nthini wa Klisto wina Kililikano kya UKlisto.

1 Akolintho 2:16 b “indi ithyti twin a Kililikano kya Klisto”

Kwithiwa na Kililikano kya Klisto ni kwasya ata? Ni kwasya kana yu ndwailete ingi nongi kwikwatya ui, umanyi, utwi na inengo syaku ila syi na muthya ni kana ukwate usungi thayuni waku. Kiila undu wisilite, waili kwosa kuma vinyani, umanyini, ui na utwi waku.

Ikulyo: no vatonyeke kana Ngai niwe witi kila maundu mena ui to thayuni waku ni kana wone vata waku kwosa kuma kwake ui, utwi na umanyi? Ni maundu meva ala wisilite thayuni waku ala ukwenda kilikano kya Klisto?

Ngwatanio na Ngai: Maunduni asu, voya Ngai ni kana akumye kuma kuedeeea kwikwatya ui waku, umanyi, na utwi waku.

Nthini wa Klisto twi Athue.

Akolosa 1:12 – “mukimutungi Asa muvea, ula watutw'ie ailu twithiwe osi ma uititiwa wa atheu nthini wa kyeni;”

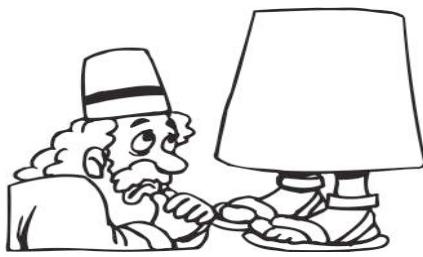
Aīkī aīngī nīnīsī monaa me ene naī. Nīkī? Nūndū maīkīa kana mīkalīle yoo ya mwī nī yo ūmbe woo wa w'o. īndī, nūndū wa kwīthīwa yū wī "Mūtheu" yū ndwālle kwona ta wī mwene naī. Nīkī? Ngai e asya kana we mī Mūtheu, kī tī kwasya kana ndūkeka naī īngī, nī kwasya kana methonī ma Ngai ūmbe waku ū ūlūlū wa mīkalīle yakuya mwī. No twasye kīu nzīanī īno; ūmbenī waku we ndwī mweene naī. īndī wī Mūtheu ūla ūvalūkaa naīnī maita amwe. Nūndū wa kwīthīwa naī syakū syonthe nīvetangītwe na Ngai ndonaa naī syakū nongī (Īsaīa 43:25), īndī manya na ūkīthyo vyū kana Ngai ndwakwona ta smweene naī.

Īkūlyo: kī kīalyūla ata ūndū ūsūanīaa yīla weyona ta Mūtheu ūla ūvītasya vandū va mwene naī?

Ngwatanīo na Ngai: Mūvoye Ngai nī kana ambīlīlye kūūmanyīthya kana ūmbe waku tī wa mweene naī īngī. Mūmanthe nī kana aūmanyīthye kana we wī Mūtheu o na ethīwa mīkalīle yakundīna ūtheū īngī.

Nthīnī wa Klisto wīna kūekeana.

Aeveso 4:32 –“na mwīthīwe mūkyāīlan 'ya ene kwa ene, mūkīw'wanīa teī, mūkīekeana īnyw'ī kwa īnyw'ī, o ūndū Ngai nake wamūekeē īnyw'ī nthīnī wa Klisto”

No wīthīwe wavītīswe nī mūndū ūngī, na ndwīw'aa ta waīlīte kūmūekea (kana kūkīa kana nīwaīlīte kūmaekea). Wo nī kana ndwīna kītumi kya kūela kūmaekea . nīkī? Nūndū ūmbenī waku wa w'o wī mūndū wa kūekea. Ethīwa wīw'a waīlīte kana ūtaile kūekea kī tī kītumi. No ūsakūe kūeka nūndū ūsū nī w'o ūmbe waku nthīnī wa Klisto. Ethīwa ndwīna kwenda kūekea, voya Ngai nī kana akiīte ngoo yakuītonye kūekea.

Makūlyo: no vethīwe mūndū thayūnī waku ūkwīw'a ūtaīlīte kūmūekea? Nūndū wa kwīthīwa yū wī mūndū wa kūekea nthīnī wa Klisto, nī waīlīte kūema kūekea mūndū ūū?

Ngwatanīo na Ngai: Ethīwa nūng'ang'anaa kūekea mūndū, ambīlīlye na kūnengane kūema kūkīa kwaku kwa Ngai na ndūmūmantha nī kana eūvye kīlīko kyakū w'onī wa kana wī mūndū wa kūekea na ndaūthasya kūma kamūtuonī kaa kakū ka kūema kūekea.

Mūthenya wa Katano

Kūlīanīlya Katī wa Mīkalīle Yītū ya ūmūndū na kwīkala kūma ūmbenī Wītū Mweū nthīnī wa Klisto

Nīwa kana nī ūndū wa vata mūno kavīndanī kaa kwona ūvathūkanyo katī wa kwīkala kūma mīkalīle ya ūmūndū na kwīkala kūma mīkalīle ya ūmbe mweū nthīnī wa Klisto.

Vinya wa ūmūndū- vinya ūū wīna ūnyīvū na mawonzū

Vinya wa Klisto – ū̄na ūnyīvū kana wonzū o na ūmwē

Kwīkwatya nyiemwene -kwīna ūnyīvū wa kana andū kana maūndū nīmoyaa wīkwatyo waku.

Wīkwatyo nthīnī wa Klisto – ū̄na ūnyīvū na ūyīsa kūsīndwa nī maūndū kana aūndū.

Ūkūmbaū wa ūmūndū – ū̄ nī ūvngū nūndū kīla mūndū e kīndū kyake kīla ūkīaa.

Ūkūmbaū nthīnī wa Klisto – ndwaīlīte kwīthīwa na wīa ūndūnī o na wīva.

Ūtongoī wa mwīnī- ū̄ na w'ō no ūvngū. Mūndū ena ūtongoī mūnīmī vyū ūlū wa maūndū, ndū ū syake na thayū wake.

Ūtongoī nthīnī wa Klisto – ūtūmaa ūtalīna naīnī na ūkakwīa ūthūmūonī nūndū wa kūmanya kana Ngai nī mūtongoī.

Kwītīkīla kwa ūmūndū – kwakīkaa ūlū wa kīla aūndū meakwaya ūlū waku. No mītūkī mūno makaūlea.

Kwītīkīlīka kūma kwa Klisto – ndwīsa kwīthīwa wī Mwosī wa kūlewa kūma kwa aūndū angī nūndū wa kwītīkīlīka kūtena mīvaka kūla woseyte kūma kwa Klisto.

Sūanīa: Mūvoye Ngai nī kana aūvuanīsyē ūvathūkanyo ūla syīvo katī wa mīkalīle ya kwīthīwa wī mūndū na kwīthīwa wī mūndū wīkalīte thayū wake ūmbenī mweū nthīnī wa Klisto.

Ngwatanīo na Ngai: mūvoye Ngai nī kana onanye ūlīo thayūnī waku ūla wīkalīte thayū kūma mīkalīle yakuya mwīnī na ūla wīkalīte kūma ūmbenī mweū nthīnī wa Klisto. Mūmanthe nī kana aūventangīe kwīkala kūma mīkalīlenī ūno ya kīmwīnī aūlīkūye kwīkala kūma ūmbenī waku wa w'ō.

Maūndū elī ma Vata Mūno ma Kūlilikana ūlū wa ūmbe waku Mweū

#1- Mīkalīle yakuū Yo ūmbe waku Nthīnī wa Klisto

Ve ūkūlyo ūtonya kwīthīwa ndwīkūlyā. “Ona ethīwa w'ō wa Ngai wasyaa kana nī Mūtheu, mwītīkīlīkū, mūkeee na maūndū angī, mītūo na mīkalīle no ūnene ūndū ūngī. Ū̄ nī w'ō, kīla mwīkalīle wakwa ūndavasya, kana kīla Ngai ūkūndavya nī kya w'ō ūlū wakwa?”

Ona ethīwa mīkalīle yakuno yīthīwe yī ūtee na Kīla Ngai waītye nī kya w'ō ūlū waku, kī nī kīalyūlaa w'ō wa ūmbe waku nthīnī wa Klisto? Ūsūngī nī AīEE! Ta aīkī, Ngai nūkūnenge , nthīnī wan goo yakuya ūmūndū, ūmbe mweū ūla wī ūtee na mīkalīle yakuya naī. Mbee wa ūtangīo, kīla waīkīite na ūndū wekalaa nī w'ō waī ūmbe waku.

Indī, ūndū wa kwīthīwa ūmbe waku mweū nī kīlīo ya mūtuo wa Ngai nthīnī waku, mīkalīle yakuya mwīnī ndīsa kūlesya we nūw'e ū̄. Kwa līlya ngelekanyo ūno. yīla nasyāw'e ūyūmbanī ya Loveless, nīnakosīe wendo. Vaī na kīvathūkanyo ethīwe nī Lovelss mūseo kana wīna ūthūkū; mwīkalīle wakwa ī

ndwalyūla ūmbe ūtambūlīsho wakwa ta Loveless. Nzīanī ūtambūlīsho kana ūmbe waku nthīnī wa Klisto ūtambūlīsho nī mwīkalile wakwa ūla walyūkile.

Kwa twone Ngelekanyo īno:

Ngelekanyo ya Mbée: - No ūsakūe mīkalilé ya kīmwīi na ndwīka ndwīka iīvītyo ya wkītha wīna kūsīlīla kana kūmanya andū, kīi kīīalyūlaa w'ō wa kana ūmbenī waku mweū nthīnī wa Klisto wīna ūtheē.

Ngelekanyo ya Keli: - Mikalile yakuya nañ no ikülikye kamütuoní ka kwíthiwa ūtena ūkeeo kwa mwendwa waku ūla ūkuvíñisye. Kii kiyalyúlaa w'o wa kana nündü wa kwíthiwa yū wī mündü wína ūkeeo nthiní wa Klisto, no ūkee.

W'o wa kana mīkalile yakuya kīmwī tī ūmbe waku nūükūnenga we kwīkala mīkalīlenī ya kīmwī? Vaītonyeka. Ngai ndatanaa yīla ūika naī o na yīva, īndī, nī kīndū kya vata mūno kūelewa kana nūndū wa kīla nī kana aūnenge ūmbe mweū, wīna ūtwī wa kūsakūa kwīkala thayū wīna ūtheū.

Makūlyo: Nī mīkalile yīva ya mwīlā īlā īkonganaa na ūmbe waku mweū nthīnī wa Klisto? Mīkalile īno yīna wasya wīva ūlū wa kīla ūsūanīa ūlū waku mwene? Wīsūanīaa kana kīi kītonya kwītha kī kīsīii ata ethīwa nīwīkīia w'ō wa Ngai wa ūmbe waku mweū ūlū wa mīkalile īno yakuya na?

Sūanīa: W'o wa kana mīkalīle yakutī yo ūmbe waku wa w'o.

Ngwatanio na Ngai: Ethīwa nūng'ang'anaa na w'o wa ūmbe waku wa w'o nūndū wa mīkalile yakū, īndī, mūvoya Ngai nī kana e ūvye kīlīko kyakū w'onī wa kana mīkalile yakuya kīmwī tī w'o ūmbe waku wa w'o.

Ta mūKlisto, mīkalīle yakuya mwīī īla yī na nāī

Ndīsa kūweta ūmbe waku nthīnī wa Klisto.

Kīla Ngai wasyaa īūlū waku nī kyo kya w'o īūlū wa ūmbe waku.

#2. Ngelekanyo ya Kelī: mūkūo yakuya Ūvūngū na Mīwile yakuo na yo ndīsa kūelesya ūmbe waku waw'o nthīnī wa Klisto.

O na nī kwīthīwa Ngai nū kūnete ūmbe mweū nthīnī wa nthīnī wa Veva waku wa ūmūndū, wī ona mīkīo yakuya ūvūngū na mīwile ya kwomboa iūlū waku mwene. Nī ūndū wa vata mūno kūelewa kana mīkīo kana mīwile yakuya ūvūngū ūlū waku ndīalyūlaa w'o wa ūmbe waku nthīnī wa Klisto. Kwa ndeto īngī nī kana, mīkīo īno ya ūvūngū īla ūkīīte na mīwile īno wī na yo ndīalyūlaa w'o wa ūmbe waku wa w'o nthīnī wa Klisto.

Kwa twone Ngelekanyo:

Mūkīo ya ūvūngū kana mīwīlī

W'o wa Ūmbe Waku Mweū Nthīnī Klisto

W̓iwa ta ūleetwe

Wīna kwīfīkīla na kwīfīkīlwa nthīnī wa Klisto

(Alomi 15:7)

Wīwaa wīna kwīyīanīsyā

wīanīū waku wī nthīnī wa Klisto weka

(2 Akolintho 9:8)

Ndīw'aa ta waīle kūkeea

Wī mūndū wa kūkeea nthīnī wa Klisto

(Aeveso 4:32)

Ndwīw'aa wīna kwendeka na

Ngai Nūtwendete (1 Yoana 4:16)

kwendwa

Mūkūo yakuya ūvūngū na mīwile yakuya

kwomboa tī ūmbe waku wa w'o

Kīla Ngai ūkwasya nī kyo ūmbe kana ūtambūlīsho waku wa w'o

No kwīthīwa mbīkīya ya vaū mīkīo yakuya ūvūngū na mīwile yakuya kwomboa no kwīthe yī w'o kwaku. Īndī, nūndū yū wīna kūlewa na ū kana Ngai nū kūnenete ūmbe mweū, E na vata we ūikīe w'o wake na ndūekana na kīla mīkīo na mīwile yakuīkwasya.

Sūanīa: w'o wa kana mīkīo yakuya ūvūngū na mīwile yakundīna vinya ūlū wa ūmbe waku wa w'o.

Ngwatanīo na Ngai: ambīlīya na kwosa matambya ma mūkīo nī kana Ngai aūmanyīthye ūndū wa ūmbe waku wa w'o ona ethīwa wīna mīkīo yakuya ūvūngū kana mīwile.

Kwa ūkūvī:

Nīnīkwatīte Ngai kana nī watūmīe maw'o ala twasoma ūsomonī yī nī kana ūkwate kwona kwa ūlīkū maūndū ala mombīte ūmbe kana kītambūlīsho kyakū kyeū na ndūmūnenga mwanya nī kana nī kana aūmanyīthye ūmbe waku mweū nthīnī wa Klisto. Makūlyo elī ala ūtony akwīthīwa ndwīkūlyo yū nīt a, "Nīnīsī nīna ūmbe mweū, īndī nīkī ngūtw'a kwīkala kūma mīkīonī yakwa ya ūvūngū?" na "Ndonya ata kwīkala kūma w'onī wa Ngai?" nītūūthī kūsūngīa makūlyo aa ūsomonī yī yīatīyye.

Ūsomo ya Kana

Mūtalatala wa Ngai wa ūkūalyūla nī kana Wīkale Kūma ūmbenī waku wa W'o

Mūthenya wa Mbēe

Kwīmanyīthya

Nīna wīkwatyo wa kana īsomo yīla ītheluyī ī na ūthūthyo mūnene kwaku ūlū wa ūmbe waku. Kavīndanī kaa, kīlungūnī kī, andū aīngī nīmangūlasya makūlyo aa:

- “**Nīnīsī kana nīna ūmbe/kītambūlīsho kyeū, īndī nīkī nīendeaa kwīkala kūma mīkīonī yītū ya ūvūngū?**”
- “**ndonya kūkwata ata na kwīkala kūma ūmbenī wakwa mweū?**”

Aa nī makūlyo elī ala tūkwītha tūsūngīa īsomonī yī. Kwa twambīlīye kwa kūsūngīa yam bee.

Nīkī nī Tūsaa Kwīkala Kūma Mīkīonī Yakwa ya ūvūngū?

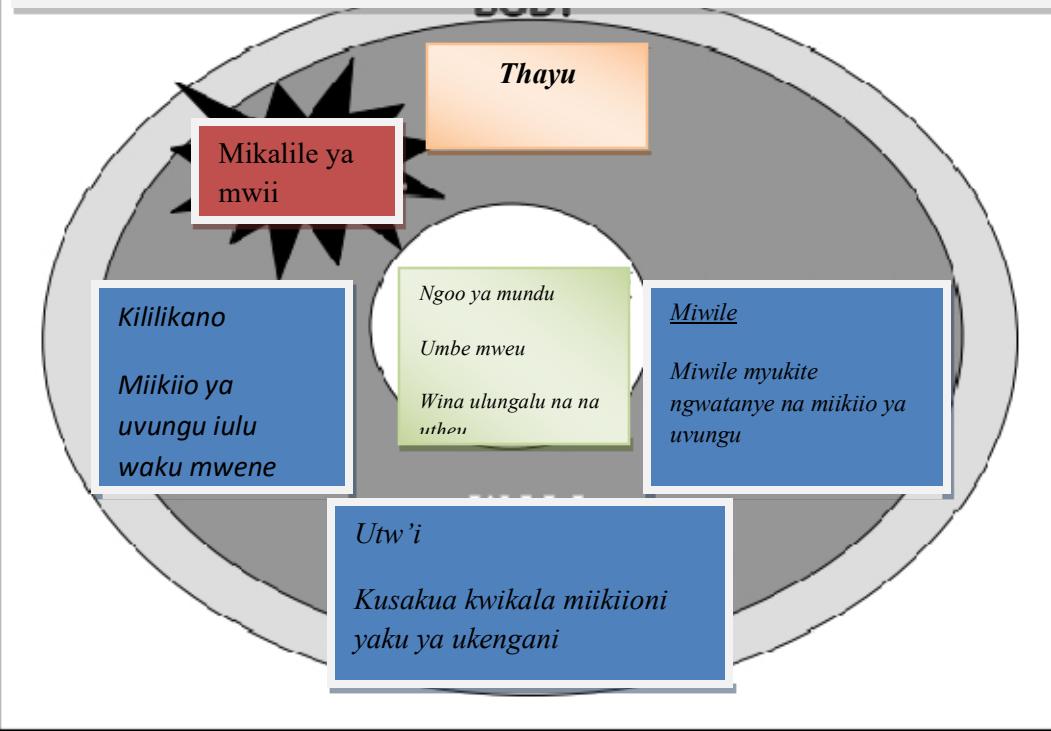
Yī nī īkūlyo yīn a ūito mūnene nūndū ūsūngīo wa yo wīna ūito mūnene wa kītumi kīla twaīltwe nī kūvathūkanya katī wa ngoo na veva wa mūndū. Lilikana kūma īsomonī ya kelī kana Ngai nī waūmīsyē veva waku mūkūū na ūmbe waku wa tene na aūnenga veva mweū īla yī na ūmbe mweū. Thīna ūla wīvo nī kana, nī kwīthīwa wīna ūmbe mweū nthīnī wa veva ūngī mweū, ngoo yakunī kwenda kūalyulwa mbīkīa vandū va kūkwata na kwīkala kūma mīkalīle ya ūmbe waku mweū na ndūtīa īla mīkūū. Eka nīelesye.

Lilikana kana ngoo yakuyūmbītwē nī kīlīko kyakū, mīwile yakuna ūtw'ī. kwa twone ūndū kīlīko, mīwile na ūtw'ī syaīle mbee wa kūalyulwa.

- **Kīlīko** –kīthīawa na mīkīō ya ūvngū ūlū waku mwene
- **Mīwile** – yīthīawa īkwatanītwē na mīkīō yakuya ūvūngū ūlū waku īkatwīka mīwile yīn a maweeukū
- **Ūtw'ī** – kūsakūa kwīkala kūma mīkīonī yakuya ūvūngū
- **Mīkalīle ya kīmwīī**- nī ūsyao wa kūendeeea kūtw'a kwīkala kūma mīkīonī yakuya ūvūngū.

Īvisa yī yīatīye yī onanya kīvathūkanyo katī wa ūndū ngoo ī vwana na ūndū veva wa ūndū ūilye.

Undu thayu waku wailye mbee wa kualyulwa

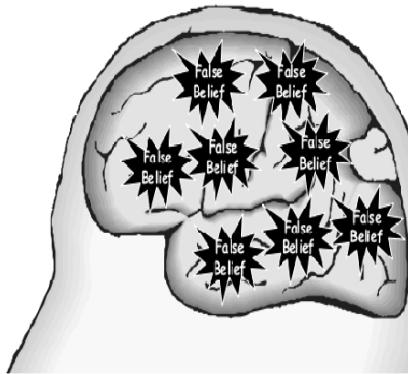
o na ethīwa wīna ūmbe mweū nthīnī wa veva waku wa mūndū,

Ngoo yakunī kilō kyakū kīla kīna vata wa kūkwata ŪALYŪKO.

Kwa twone mbeange ūndū kīlīko, mīwile na ūtwī syaīlye mbee wa kūalyulwa.

Kiliko- kithiawa na minkio ya ūvungū iulū wa ithye ene

“tūikekale ta andū ma nthī, īndī tūalyūlwe nūndū wa kweūvw’wa kwa kililikano...”

No witikilane na ndetoo ii” kila **usuaniaa** iulu waku ni kyo **uikiia** iulu waku? Kwa ngelekanyo, ethiwa wisuania kana ndwina wianiu kana usesei, niwikiite kana kana ndwina kwianiwa? Kila kya vata ni kumanya kana kila usuaniaa na uikiia ni kindu kimwe. Nundu wa kwithiwa kusuania na kuikiia syi kilikoni kyaku, Ngai enda kweuvya kilikano kyaku na miikio yaku ni kana yikale lainini na w’o wa umbe waku.

Tütümñite ngelekanyo īno yī vaa iulū, Ngai enda kweuvya kilikano kyakū nthīnī wa ūmbe waku wa w’o kana wīna ūsesei na kwianīw’ā. Nde ūvya kiliko kyakū, īndī nūkwambīlīya kūsūanīa na kūkīnā w’o vandū va mīkīo yakuya ūvungū. Kwa sūanīa iulū wa ndeto īsū.

Kila ŪLILIKANAA na ŪĶĪKĀA iulū waku nī kya w’o

kwaku o na ethīwa kīt laīnīnī na w’o wa ūmbe waku .

Kwou, kīla Ngai ū kwenda kwīka nī kūtūmīa w’o wake nī kana e ūvye kiliko kyakū na ndaūthasya kūma mīkīonī īno yakuya ūvungū, lilikanana kīla twasoma vaū ūfīna kana KŪMANYA w’o na kūkīnā w’o ūsū nī maūndū elī kīvathūkanyo. Yū nī wīsī kana wīna ūtambūlīsho mweū, īkūlyo nī kana , nīwīkīte? Yīla ūkwīthīwa ndūmantha kweuvya kīlīkano kyakū, nūkūthī kūkwosa kūma kūmāyanī w’o a ūlīkye kūkīnī ūla w’o wa kana wīna ūmbe ūngī mweū.

Ngai enda KWEŪVYA kilikano kyakū ūmbenī waku mweū nī kana mīkīon yakuya ūvungū yīambatane na ūmbe waku wa w’o.

Ūkūsī: Nūlīlīkene ndīmūnenga ngewa ya ūkombo wa wīa na kūlewa. Waī ūkombo wa w’o kī kwakwa na mbee vyū nambīlīlya kūsoma ndeto ya Ngai namanya kana nīna ūkūmbaū na nī wa kwītīkīlīka , ndyaīkīnā maūndū asū. īndī, nīkwīthīwa ndyaīkīnā W’o ū ūkavīndānī kaū, kīu kī ya alyūla ndeto ya Ngai kwīthīwa yī ya w’o. Yīla Ngai wambīlīlya kweuvye kiliko kyakwa w’onī wake, nīnambīlīlya kūkīnā kana nīna ūkūmbaū na nī wa kwītīkīlīka.

Ūndū wa kwīka: enda īngī mūtalatalānī wa mīkalīle ya ūmbe wa w’o ūsomonī ya katatū na ndūsakūa mīkalīle ūla wīsī ta ya w’o ūndī ndūkīnā ta ya w’o kwaku. īndī, īkūlye ū; kūema kūkīnā kwakwa nī kūalyūlaa w’o wa kana kīla Ngai ūnenete kwaku nī kyo kya w’o?

Sūanīa : iulū wa Alomi 12:2

Ngwatanīo na Ngai: ambīlīlya kūnengane mīkīo yakuya ūvungū kwī Ngai na ndūmūvoya nī kana e ūvye kilīkano kyakū w’onī wake.

Ngelekanyo: "Mwĩaĩi, nĩnñenganîte kwaku mûikïio wakwa wa ūvüngü wa kana nĩ mündü ūtaanîtye na nãngüükülywa weüvye kîlîko kyakwa w'onî wa kana nîna wianîsyo nthînî wa ūmbe wakwa wa w'o."

Ngelakanyo: "Mwĩaĩi, nînîkîite kana nĩ mündü wa kwîkwatya mweene. Eüvya kîlîko kyakwa w'onî waku nî kana nîkîe wîkwatyo wakwa nthînî wa Klisto, na tî nthînî wakwa.

Mûthenya wa Kelî

Mîwile- yanangîkaa yîla yakwatanyw'a na mûikïio yakuya ūvüngü.

Mîwile nî kîlîo kya ūmbe wa mündü. Mîwile maita maingî yîthîawa yî ya kwaka kana kwomboa. Ìndî, mîwile nî yîumîaa yîla yakwatanyw'a na na yekîa mûikïio yakuya ūvüngü vinya.

Mîwile yîla yakwatanyw'a na mûikïio yakuya ūvüngü ìtw'îkaa kîla nîtaa

Mîwile "MYANANGÎKÛ."

O ta masüanîa, mîwile yîthîawa yî kîanda kînene kya kûmba mûikïio yakû. O vandü mathayûnî maitû nî twambilîlye kwîw'a ooû iûlû wîtû. Mîwile ta (nyiendianîtye, nzîka, kwîkwatya ene) ethîwa mîwile iî nîkûendeeya kûkwatanyw'a nakû na maündü aa ta kwianîwa, nzîka na kwîkwatya ene, Ìndî, mîwile yîtû yambilîlasya kwîkîa vinya mûikïio ìno. Ìla ūu wethîwa, "nîîw'a" ìtw'îkaa "nyienî." Yîla mîwile yakuyekîa vinya mûikïio yakuya ūvüngü, ìtw'îkaa mîwile "myanangîkû."

Kwa ngelekanyo, kwa twasye kana yû wîna mîwile ïendeeye ya nzîka/kûkosa ûseseî. Kwa twasye ìngî wîna mûikïio ya ūvüngü ya kana wî mündü wa nzîka ntheî. Yîla mîwile ìno ìkwîtha ïndeeye, Ìndî yambilîlasya kwîkîa vinya mûikïio yakumbîkîa ya kavînda ka "nyienî wa nzîka" ìkatwîka "nyiendyîtha na ûseseî" kûma vaû, kîla ïvînda ūkw'îwa nzîka iî sîendeeea na kwîkîa vinya mûikïio waku wa ūvüngü wa kana ndwîna ûseseî. Kwa ndeto ìngî nî kana "nîîw'a" ìtwîkaa kîndü kîmwé na "nyienî."

Mîwile myanangîkû ïsyaawa yîla

"NÎÎWA" yîkîa vinya mûikïio ya ūvngü ya "NYIENî"

Kûvow'a Mîwile yakuîla myanangîkû(Mîumîî)

"nûvoasya ala matûlîkîte ngoo, na kwova mawûkîte moo" Savuli 147:3

Ngai nîwathanîte kûvosya mîwile yîtû ìla myukîte kwianana na Savuli 147:3. Ngai ndeüvya kîlîko kyakû w'onî wake, kîi kîetae ūvosyo mîwilenî yakuîla myukîte. Kîi kîthûkûmaa ata? Ngai nûtûngîla mûikïio yakuya ūvüngü na w'o wa ūmbe waku wa w'o, Ìndî mîwile ìla myukîte ìkonanîtye na mûikïio ìno ya ūvüngü ndîsa kwîvûnyîla ìngî mûikîionî iisû nûndü yû wîna w'o nthînî waku. Kîi tî kwasya

kana ndūkethīawa na mīwile īno. īndī, kīvathūknayo nī ūndū mīwile īno ītakaūkaa kūma kwa “nīīwa” īkaūlīkyā nthīnī wa “nyienī.”

Īvandī yīī ya kūalyulwa, ūkavīka vandū wīthīe mīwile īno ndīkethīwa na vinya ūlū wan goo yakuīngī nūdnū wa ūla w'o wa ūmbe waku ūketha na vinya ūlū wa mīwile yakū. Nzīā īngī ya kūweta kīī nī kana yīla ala mīwile īno myukīte yokīla nī: “nūndū nīnīkītē ūla w'o wa ūmbe wakwa, nīnītw'īte yū kūlea mīwile yakwa ndī tw'a ūtambūkīsho kana ūmbe wakwa.”

Kwa ngelekanyo, no wīthīwe na mūīkīio wa ūvūngū wa kana nīwītoetye. Kīla īvīnda weew'a ūū , mūīkīio waku wa ūvūngū wa nīwītoetye wīthīawa wakwata vinya. Voya Ngai nī kana eūvye kīliko kyakū w'onī wa kana kwīyīanīsyā kwaw'o kwī nthīnī wa Klisto (2 Akolintho 9:8), īndī, yīla mīwile īno ya kwīyīanīsyā mwene yooka ūkambilīlya kwīw'a ūtena wosī maūndū asū. (lilikana: mbeenī mūtalatalanī ūū wa ūalyūkyo, maūndū aa makethīawa na vinya ūlū waku). īndī, o īvīnda yīendee, ndūendeeea kūikīna kana wīna kwīanīw'a, mīwile yakuya kwīanīw'a nthīnī wa Klisto ūkakīlya vinya īno ya mwīī. Mīwile īno ndīkesa kūthī vyū īndī o ūndū ūendee na kūalyulwa ndīkaūkūa kūma kwa “nīīwa” īkaūlīkyā “nyienī.”

Nīīwa vata wa kūthīng'īlīla kwa īvīnda yīngī yīmwe kana kūvo'wa kūma mīwilenī yītū ūla myukīte nī MŪTALATALA! ūvosyo ūū ūkokaa na wīngīvyo o mbola kwa mbola yīla ūkwīthīwa ndūendee kūmūmantha Ngai nī kana aete w'o. ndīmīnūkīlya, kūvow'a kwa ūmwe ya mīwile yaku kūkakūa īvīnda yīasa mbee wa kūngī ūndū wa wīngīvo wa vinya ūla wīovetwe nasyo.

MīWILE ūla wī nayo ūlū waku nī kīnyūme kya ūla w'o wa ūmbe waku na yīthī kūalyulwa o ūndū waendeeya na kūikīna ūla w'o.

Ūndū wa Kwīka: andīka mīwile ūmwe ūla myukīte na ūtonya kwīthīwa woveete mīīkīonī yakuya ūvūngū. Kwa ngelekanyo, “nīīwa ndaekea” ūkwatanītwe na mūīkīio wa akana “nī mūndū wa kūkeea” No wende kwona ūthangū ya ūkūmī na kenda.....
.....

Sūanīa: ūlū wa Savuli 147:3

Ngwatanīo na Ngai: ūtūmītē kīla waandīla, ambīlīlya na kūmūvoya Ngai nī kana avosye mīwile yakuūla myukīte.

Mūthenya wa Katatū.

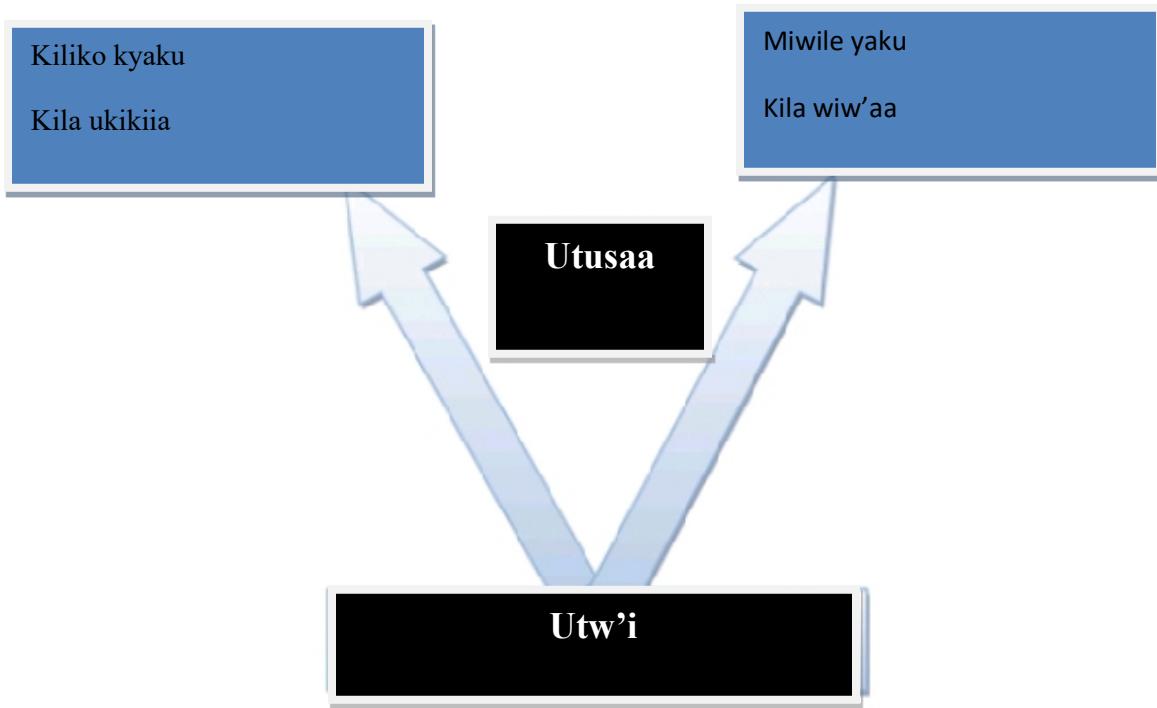
Ütw'ī- kwīka ütw'ī kwīthīawa iūlū wa Mīkīo yaku ya Üvūngū.

O tondū tūnenie vaū ūfīna, ūsakūaa maūndū kūma ütw'īnī waku. Yīla twalīka ūmbenī wītū, ütwī wīthīawa na maūndū elī ma kūsakūa. Ūsakūaa kwīkala kūma ūmbenī waku wa w'o kana kwīkala kūma mīkīonī yakuya üvūngū. Ütw'ī waku nī w'o ūnenaa ethīwa ūkekala ūkombonī wa mīkīo ya üvūngū kana kūthaw'a nī ūla w'o.

Mbeange wa ūū, nī twaīlīte nī kūelewa kana ütw'ī wīthīawa ūkwatanītwe na kīla ūkīia na ūndū wīw'aa. Tūlīlīya ūmbe waku, kwa twone w'o ūū:

Ükatūsa maūndū iūlū wa kīla ÜKĪA kana ūndū WĪW"AA iūlū waku mwene.

Īvisa yī yīatiīye yī onanya w'o ūū:

Ukatusaa maundu kwianana maundu ala ukwiw'a kana ukwataa.

Ethīwa ndūūthī kūmūmantha Ngai nī kana eūvye kīlīko kyakū na ndavosya maūkīte makū, īndī ūkaendeeea kūtw'a kwīkala kūma mīkīonī na mīwilenī yakū. Kīla īvīnda watw'a maūndū aa, ūkethīawa weekīa vinya mīkīo yakuya üvūngū. (lilikana: kana nī ūndū ūtonya kwīkīka wīna kūmanya kana ūtena kūmanya). Kūendeeea kwīkīa vinya mīkīo īno, kūkaendeeea kwetya mbeange kasīla ka ūthasyo kūma mīkīonī īno ya üvūngū nūndū īendeeea kūkwataa vinya. O īngī, ve thīna ūngī:

Yīla watw'a kūendeeea kwīkala kūma mīkīonī yakuya üvūngū na mīwile myukīte, ūsyao ūla ūkakwataa nī mīkalīle ya kīmwītī.

Lilikana kūma īsomonī ya mbee kīla twanenenē īlū wa kwīkala kūma “mwīmī” nī ūsyao wa mīkīō yītū ya ūvūngū. O īngī nī matokeo ma kwīkala kūma mīwilenī yītū īla mīmīsye. Kūma mwīmī tūkwataa mīkalile ya kīmwī. Nīona wī ūndū wa vata mūno kūthīng’īsya kūlewa nīkī nī ūndū wa vata mūno kwītikīla veva Mūtheu nī kana aalyūle īliko na mīwile yītū. Twaema, īndī tūendeeea kwīkala “kīkw’ūnī” kya mīkalile yītū ya kīmwī.

Eka nīnengane ngelekanyo yakwa mwene. Naīna mīkīō ya ūvūngū ya kana ndī ūndū wa kwīanīw’ā ūndū wa mīwile yakwa myukīte aya kūema kwīanīwa. Kīla nakwatīe ūndū wa kūtw’ā kwīkala kūma mīkīonī yakwa ya ūvūngū nī mīkalile ya kīmwī ya kūmanya andū, kūsīlīla na kwona nī Mūtheu. Ndyatwī’tē kwīkala mīkalīlenī īno. īndī, yaī kīlio kyakwa ūndū wa kūsea nī mīkīō īno ya ūvūngū. Ūndū nekala mūno kūma mīkīonī īno na mīwile yakwa myukīte nīw’o mīkīō īno yakwataa vinya na mīkalile ya mwī ūkamesya vinya mūnene.

Kwou, kwa tūnenee ūalyūlo wa Ngai wa ūtw’ī waku.

Ūalyūlo wa Ngai wa ūtw’ī waku.

“nūndū kūlilikana kwa mwī nī ūmaītha na Ngai; nūndū kūkwiñyīyya mīaonī ya Ngai, o na īngī kūtītonyeka.” Alomi 8:6

Nīna wīkwatyo wa kana yū nīwonete nesa vyū kītumi kīla īlīlīkano sītū na mīwile yīyū yaīlīte nī kūalyulwa. Ethīwa tī ūū, “nītūkwamāa” kwīkalanī mīkalīlenī yītū ya kīmwī. Kwondū wa ūū:

*Tūmūmantha Ngai nī kana EŪVYE īlīlīkano sītū na nī kana AVOSYE mīwile yītū īla myukīte, īndī, twambīlīlye na kūtw’ā kwīkala w’onī wa
ūmbe wītū vandū va kwīkala kūma mīkīonī yītū ya ūvūngū.*

Mūtala tala ūū wa ūalyūko ūthūkūmaa ata? Nī kana nonanye kī, kwa tūsyoe ītīna īngī ngelekanyonī īla nīnengane ūlū wa kwīthīwa ndena wīanī. Nambīlīlye kūmanya ūmbe wakwa waw’o, īndī naendea na kūmūmantha Ngai nī kana eūvye kīlīlīkano kyakwa wīanī ūlī wa Klīsto. Yīla Ngai wambīlīlye wīa ūū wake, nīnambīlīlye kūkwaya ūvosyo kūma kwīw’ā nde wīanī.

Ūndū kwaīlye nī kana ūndū wa kweūvw’ā kīlīko kyakwa w’onī na ūvosyo wa mīwile yakwa īla myukīte, kwenda kwakwa nīkwambīlīlye kūleana na masūanīa na mīwile īno ya kūema kwīanīwa. Kwa ndeto īngī nī kana, ndyaīna wosī īngī wa masūanīa aa na mīwile īno. o īvīnda yīendee, ndyambīlīlye kūkīīa w’o, Ngai nīwambīlīlye kūnthsaya kūma mīkalīlenī īno yakwa ya mwī. Ūndū ūthasyo wāīlye nī kana nambīlīlye kwīthīwa ndena kūthī īngī tūmītūonī twakwa twa kwīthīwa nīna ūsīlīlo, kūmanya andū na kwona nī Mūtheu. Mbeange wa ūū, Ngai nīwambīlīlye kūtūngīa mīkalile ya wendo, kwītikīlīka na wītīng’o vandū vala ve ī na mīkalile īno ya ūvūngū. Ūū waī mūtalatala wa vinya mūnene ūla wakuīe o īvīnda īndī wīna wīngīvyo wa ūthasyo.

Aa nī maūndū ma vata ala waīle kūlilikana kīlūngūnī kī kya Kūalyulwa mūtalatalanī/ mūvagonī wa Ngai:

1. Kweūvya kīlīko kyakū ūmbenī waku wa w’o nī kūtūmīa o kavīnda maūndū amwe kūthī angū ūndū ūmwe ya mīkīoyakū yīna vinya mbee wa īngī ūndū wa kwīthīwa ūmīkīte kwa īvīnda ūasa.

2. Kwondū wa ūū, kūtembea mūkīionī no kūtūmīe ūvīnda īasa mbee wa kūkwata ūalyūko mūnene ūndū ūsūanīa, wīw'aa na mīkalīlenī yakū,
3. Mavīndanī aa ndwīw'aa veva ta ūtembeete nī kana ūkwate ūalyūko mītūkī, voya Klisto nī kana ethīwe wūmīsyo na weteelo waku.
4. Ndwambīlīya kyalo kī, ūtw'ī waku maita maingī ūkasyokaa mwīnī. ūndī o ūndū ūendeye kūalyulwa, mīkalīle yakuya kīmwī ūkalyulawa ūtw'īke ya ūNgai.
5. Mūmanthe Ngai nī kana aūnenge kīsūanīa, ūtwī na mwīkalīle ūla ūthī kūkūalyūla ūla ūkwīthīwa ndūmūmantha nī kana akweūvye kīliko kyakū,

Ngwatanīo na Ngai: mūmanthe Ngai nī kana ambīlīlye kūtūngīa mīkalīle yakuya kīmwī na ūla ya ūNgai.

Ūsyao wa Ngoo yīna ūalyūkū nī Mwaū?

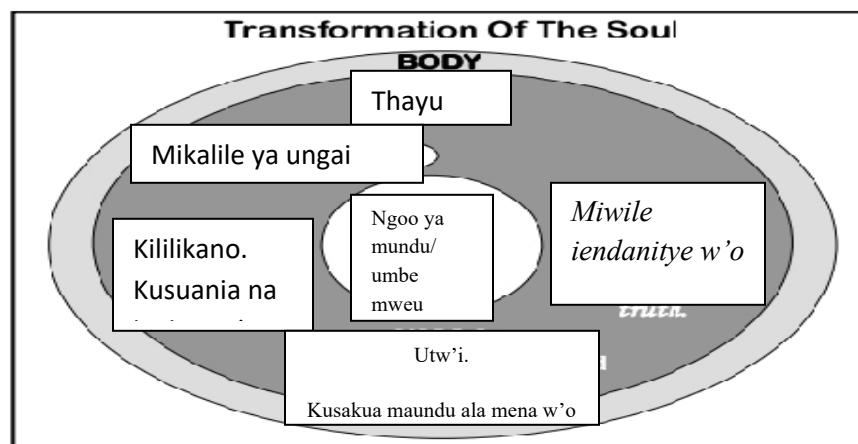
“na mūkamanya ūla w’o, n aūla w’o ūkamūthasya.” Yoana 8:32

Ngai enda KŪALYŪLA ngoo yakunī kana kīlikano na mīwile yakuyūthīwe yī laīnīnī na ūmbe waku wa w’o nthīnī wa veva waku wa mūndū..

Kwa tūmīnūkīlye kīlūngū kī kwa kwona maūndū ala twosaa twetīkīla Ngai aalyūle ngoo yītū:

1. Kīliko kyakū kyambīlīasya kūlilikana na kūkīia w’o wa ūmbe waku wa w’o.
2. Mīwile yakuūkambīlīlye kwīthīwa yī laīnīnī na w’o wa ūmbe waku.
3. Ethīwa kīliko kyakū nīkīkīte w’o na mīwile yakuyī laīnīnī na w’oīndī no ūtw’ē kwīkala kūma w’onī vandū va kūma mīkīonī yakuya ūvūngū.
4. Ūsyao ūkethīwa wī kana Ngai akalyūla mīkalīle yakuya kīmwīamītw’ē ya ūNgai.

Ūvisa yī yīatīrye yīonanya matūbda ma Kūalyulwa nī Ngai nī kana kīlikano na mīwile yakū, ūtw'ī na mīkalīle syīthīwe syī laīnīnī n aūla w’o wa ūmbe wītū.

Lilikana w'o ūū

Kana kūalyulwa nī mūtalataka ūtathelaa,

Ngoo sītū syī na kūalyulwa kūthathelaa nī kana tūkītē ūla w'o

Mūthenya wa Kana

Undū matambya ma Mūikīo mavw'ana ndūmantha Ūmbe Waku wa W'o

Matambya ma Mūikīo ma kūtia mūkīo yakuya Ūvūngū

Ngwatanīo na Ngai: Osa mūkīo ūmwe waku wa ūvūngū kūma īsomonī Yam bee na ndwambīlīlya kwosa matambya ma mūkīo nī kana Ngai eūvye kīliko kyakū w'onī wake. Ngelekanyo sya matambya ma mūkīo ala ūtonya kwosa nī ta:

Ngelekanyo ya 1: "Mwīaīi, nīnīkīte ūvūngū wa kana ndīna wīanī. Ndeto yakuīvukunī ya Akolintho 3:5 yīasya kana nīna wīanī wonthe nthīnī waku. Nīnīkwīkwatītye nī kana weūvye kīliko kyakwa w'onī waku."

Lilikana: nīnīkīte kana nī ūndū wa vata mūno kūtūmīa na kūneena ndeto ya Ngai ūla ūkwītha ndwosa matambya aa.

Ngelekanyo ya Kelī: "Nīnīkīte ūvūngū wa kana nīna wīanī nthīnī wakwa ūndū wa ūna ūtonyī wakwa. Manyīthye kana wīanī wakwa ūtonya kūkwatīkana tū nthīnī waku yīla ngwīthīwa ndembeete w'onī waku."

Matambya ma Mūikīo ma kwīkala kūma ūmbenī waku wa w'o.

Ngwatanīo na Ngai: enda īsomonī ya katatū yīla yīna mīkalīle ūtatū ya ūmbe waku wa w'o. Sakū ūmwe kana ūmwe ya mīkalīle ūno ūla ūkwenda kūkwata mbeange na ndwosa matambya ma mūkīo nī kana Ngai eūvye kīliko kyakū w'onī wake.

Ngelekanyo ya Mbīe: "Mwīaīi, w'o nī kana nīna ūseseī nthīnī waku, na ūndū wa ūū, vaī kīndū nongī kana mūndū ūla ūtonya kūvetanga ūseseī ūū. Nīngūvoya yū nī kana ūmanyīthye ūla w'o."

Ngelekanyo ya Kelī: "Mwīaīi, w'o nī kana vinya wakwa wī nthīnī waku. Manyīthye kwaka ūndū vinya na ūtonyī wakwa ūtena vinya ūlū wa mwīi, vinya wa naī na Satanī."

Matambya ma Mūikīi ma Kūalyula Mīkalīle yītū ya Kīmwīi

Ūndū wa kwīka: sīsyā mīkalīle yakuya kīmwīi mūthyanī wa īsomo Yam bee ūla yūmanawa na mūkīo yakuya ūvūngū. Ambīlīlya na kwosa matambya ma mūkīo kenda ūkwatanīe na Ngai nī kana aalyūle thayū waku maūndūnī asū.

Ngelekanyo ya Mbīe: "Mwīaīi, nīnīmanyīte kana mūkīo wakwa wa ūvūngū wa kwīthīwa nde na wīanī ūtūmīte ūtītwīka mūndū wa kwendeesya andū na kwenda ūtongoī. Nīnenenage kwaku nī kana

weūvye kīlīko kyakwa w'oni wa kana nīna wīanī nthīnī wa ūmbe wakwa mweū. Nīnaūkūlya nī kana ūndwae kūma mīkalīlenī yakwa ya mwīi ya kwendeesya andū na kwenda ūtongoī.

Ngelekanyo ya Kelī: “Mwīaīi, nīna vata wa kwenda kwīsvīna na kwīvūka kūma wīanī wakwa. Eūvya kīlīko kyakwa w'oni wa kana ūmbenī wakwa nīna ūkūmbaū. Mbeatangīa mea onthe ma mwīi ma kwenda kwīvwīka na kwīsvīna.”

Lilikana: mwīkalīle waku tī w'o ūmbe waku. Ethīwa nūng'ang'anaa kīlīonī kīi, osa matambya ma mūikīnō nī kana Ngai aūmanyīthyē we w'o wake. īno īatīye nī ūmwe ya ngelekanyo sya ūndū kūtonya īthīwa kūlye.

Ītambya ya Mūikīnō: “Mwīaīi, ona ethīwa mwīkalīle wakwa wīna kūndavya ūvūngūkana ndyītīkīlīte kana ndī wa kwītīkīlīka, nīnīkwīkwatītye nī kana ūalyūle thayū wake kenda nīkīne kwa mūikīnō w'o wa kana nthīnī waku nīna kwītīkīlīka na nī wa kwītīkīlīka,”

Ītambya ya Mūikīnō: “Mwīaīi, nīwa nī nthomī na kyeva kīnene ūlū wa maūndū ala neekīe. Nīngūng'ang'ana na kūkīīa kana nīna ūtheū nthīnī wa Klisto. Manyīthyā nyiekana nūvetangīte kwīsīlīla kūnī na nthomī ūngelanyonī na kana nīna ūtheū kwīanana na w'o waku.”

Matambya ma Mūikīnō ma kwosa nūndū wa Mūtwaano Waku.

Lilikana w'o ū: ethīwa mwendwa waku nī MūKlisto, ena ūmbe mweū nthīnī wa Klisto. Nūndū wa ūū, Ngai enda wīyone wī kyūmbe kyeū, na o ūngī wone mwendwa waku ta kyūmbe kyeū. Kwondū wa ūū, ndwīsa kwīvoyea tū , ūndī ūlītwe nī kūvoyea mwendwa waku. Aa nī matambya amwe ma mūikīnō ūtonya kwosa mūtwaanonī waku:

Ītambya ya Mūikīnō: “Mwīaīi, tūnenge nyiena mwendwa wakwa metho ma kīveva nī kana twīyone twī syūmbe nzaū.”

(Ethīwa mwendwa waku e na kwenda kūtavya mīkīnō ūmwe ya ūvūngū ūla wī na yo, wīn a ūvūso ūseo ya kūmūvoyea.)

Ītambya ya Mūikīnō: “Mwendwa wakwa e na kūkīīa ūvūngū wa kana we..... Yū ūngūvoya nī kana ūtūngīne ūkengani ūū na w'o wa kana we nī.....nthīnī wa Klisto.”

w'o: Kwīthīwa ndwīw'a mwendwa waku ta ūkūleete nī ūndū ūmwe wīthīawa na ūito thayūnī waku. No tūtavye endwa maitū maūndū matonya ūtūma mayīw'a ta tūmaleete. Ūvoo mūseo nī kana kūmānya kana wīna kwītīkīlīka nthīnī wa Klisto na ndwīlītwe nī kwosa kūlewa kūma kwī mwendwa waku. Kwīkala w'oni ūū kūtonya kūalyūla ata mūtwaano waku? īno nī ngelekanyo ya ūndū ītambya ya mūikīnō ūtonya kwīthīwa ūlīlye.

Ītambya ya Mūikīnō: “nīna kwīw'a mwendwa wakwa ta ūndeete. Manyīthyā kana nīna kwītīkīlīka nthīnī waku na kana ndyālītē kwosa kūlewa kūnī. Yīla ūkūthīwa ndwīka ūū, ndwaa nyiekūma meanī makwa ma mwīi ma kwenda kūmūlea.”

Mūthenya wa Katano

Matambya ma Müikño na ūmbe waku kūla ūthükümaa (Wianī waku).

Manya w'o ūū: AKlisto aīngī (mūno mūno aūme) mamantha kwianīwa, kītumi na ūmbe /ūtambūlīsho woo wianī woo. Īno sīatīiye nī ūmwe sya ngelekanyo sya matambya ma mūkīo nī kana Ngai akūalyūle kīlōnī kīi.

Ítambya ya Müikño: "Mwíaii, nína kütata kúmantha ûmbe wakwa na kítumi kyakwa kya kwíthíwa nañlíté wíani wakwa. Níñkwíkwatítye ní kana üalyüle kísúanía kyakwa ní kana níkwate ûmbe wakwa na kwaíla kwakwa nthñí waku."

Ítambya ya Mūñkño: "Mwĩaři, ndína kwíw'a nína kwařla wíani wakwa. Níiwa nína ūnyívú múnene. Níníkwíkwafitye ní kana weüvye kílilíkano kywakwa ní kana wía wakwa ndükethíwe kíthímí kya wíani wakwa. Manyítha nview'o wa kana wíani wakwa wí nthíni wa ümbe wakwa nthíni wa Klisto."

Ngwanñio na Ngai: Amb&imac;ilya kwosa matambya ma m&imac;ik&imac;io – ūmwe kana o ang&imac; ma–d&imac;un&imac; ala ūkwend&imac;a k&imac;kwata ūmbe waku wa w'&imac;o.

Mañdū ma Vata wañlítwe nī Kūlilikana ndūtembea mūñkūñoni.

Nîtwasomie mañndû aa Ívukunî ìtû yam bee ya *kwíkala thayû ûla kûma mwambilîyonî mweñ* ìndî nîjwa wî ùndû wa vata ngûlîkanye tûtaendee na mbée ïsomonî vîj.

1. Nī ūndū wa vata kūelewa kana kūalyulwa nī kana wīkale ūmbenī waku wa w'o nī savalī, tī īthanyūka yīmwe.
  2. Tī ngīnya ŪKAKWATA kana ŪKEW'A vinya wa Ngai wonoetwe nthīnī waku yīla waambīlīwa kwosa matambya ma mūkīñō īndī manya kwa mūkīñō kana Ngai aendeeye na kūthūkūma.
  3. Ngai ndeūkwīa kana nūthūkūmīte. Twaīlīte kūkīñā kwa mūkīñō kana aendeeye na ūtūalyūla o ūndū tūtembeete mūkīñōnī.
  4. Kūkethīawa na ūlēt kūma mwīñī, vinyanī wa naī, satanī na kīlīko kītū yīla tūtembeete mūkīñōnī.
  5. No kwīthīwe waile kwosa matambya ma mūkīñō mbee wa kūkwata ūalyūko nthīnī wa ūndū ūsūanīa kana wīw'aa iūlū waku mweene.
  6. Watembea mūkīñōnī kwa īvīnda yīla yītoetye, ūalyūkū ūkambīlīya na kwoneka.

W'or

O na ethīwa kīlīlikano kyakū nīkīendee na kweūvwa w'oni, nīwāilīte kwīka ūtw'ī wa kūtembea na kwīkala kūma w'oni kavīnda kūthī kala kangī.

Tūmanyaa ata kana Ūalyūkū nī ūendee Kwīkīka Thayūnī Waku?

Wathanĩ ūla wĩ vo nĩ kana ūtina ūkwata maündũ ala on the Ngai ūendeeye kwika kiličikanonĩ kyakū, mīwilenĩ yakū, ūtw'īnĩ waku na mīkalilenĩ yakū. Kwa twone kwa vakūvī maündũ ala weteele kūkwata.

1. wambililasya kūkwata masūanĩa ala me lañinĩ na w'o vandũ va mīkīo ya vūngū
2. Kiličko kyakū kīendee na kūalyūka, mīwile yakuyambililasya kwīthīwa yī lañinĩ na kīla ūlilikana.
3. Kī tī kwasya kana ndwīthī kwīthīwa na mīwile īla yovanītwe na mīkīo yakuya ūvūngū īndī ūkethīwa ūtena kūmīsūngīa kīla īndī.
4. Yīla kiličko kyakū kīkwīthīwa kīyālyūla na mīwile yakundyosana n aūla w'o, ūkatūsa maündũ ala me n aūla w'o.
5. Yīla ūendeeye kūalyulwa, Ngai akalyūla mīkalile yakuya kīmwī ūtwīka ya ūNgai.

Kwīthīawa Kūilye ata Kwīkala kūma W'onī wa ūmbe waku Mweū?

Kwīkala VINYANĪ wa Klisto nī- kwīkala thayū ūtena ūvūngū wa kwīkala kūma vinyanī waku.]

Kwīkala KŪMWĪKWATYANĪ Klisto nī kwasya kana ndwīkwatasya mwene

Kwīkala kūma ŪSESEĪNĪ wa Klisto nī kwīkala ūtekwatītye ūsesēi wa nthī īno

Kwīkala kūma ūSĪNDĪNĪ wa Klisto – wīkala ūsīndī na tī kūng'ang'ana nī kana ūkwate ūsīndī.

Kwīkala kūma wendonī ūtathelaa nī kwasya kana ndwīlīte kūng'ang'ana nongī nī kana nī wendeke.

Kwīkala kūma kwītīkīlīkanī kwa Klisto- ndwīsa kūlewa nongī.

Kwīkala kūma ūekeonī wa Klisto- ndwīna kītumi kya kūlea kūeka andū ala angī.

Kwīkala ūthasyonī- ndwī ūkombonī ūngī wa Naī

Kwīkala vinyanī wa Klisto- wīna vinya ūlū wa Naī, mwī, satanī na nthī īno.

Kwīkala wīanīnī wa Klisto- ndwīlīte kwīw'a ūtna wīanī.

Kwīkala kūma ūmanyinī wa Klisto- ndwīlīte nī kwīkwatyā ūngī ūtī waku.

Kwīkala ūtongoonī wī vinya wa Ngai- ndwīna vata ūngī wa kūtongoesya na kīthū.

Kwīkala kūma wīanīnī wa Klisto wa syīndū- vaī vandūvangī waīlīte kūtwaa mavata makū.

Kwa ūkūvī:

Yii nî ñivînda yaïlû vyû thayûnî waku yîla Ngai ûkwemda we ûkwatanîe nake mûïkñonî nî kana aûthasye kûma mûïkñonî yakuya ûkengani. Nûkûñkûlya nî kana wose matambya ma mûïkñio nî kana we e ûvye kîlîlikano kyakû na ndaalyûla thayû waku kenda ndûkaikñie ïngî ûvûngû na ndûkekale ïngî mîkalîlenî yakuya mwîî îla yûmanawa na maûkengani asû.

Îtûvî nî Yîva ethîwa

Ndwûthî na kwosa Matambya ma Mûïkñio iûlû wa Ûmbe waku wa W'o?

Îsomo ya Katano

Kīsī kya Mūtalatalala wa Kūalyulwa nī Ngai, “Laīnī” na Umbe Waku Waw’o

Mūthenya wa Mbee

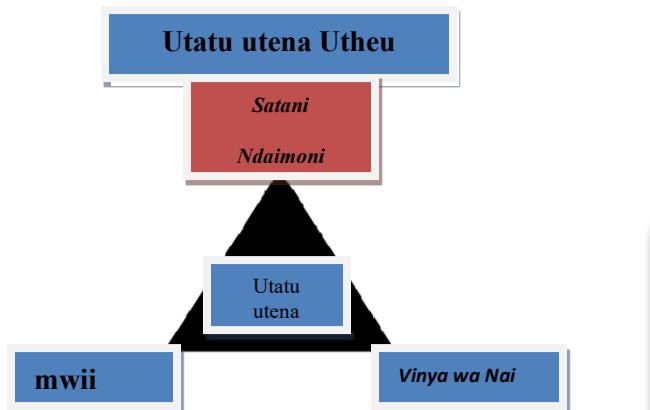
Kwīmanyīthya:

Isomonī īthelunītwona ūndū kwīthīawa kūlyī kwosa matambya ma mūkīo nthīnī wa Ngai nī kana aalyūle īlīko sītū w’o nī wa umbe wītū. O tondū twīsī kūma īsomonī yam bee, yīla toosa matambya ma mūkīo, tūkakomanaa na īsīi sya vinya wa Ngai yīla ūkūtūalyūla . kwondū wa ūū, nītūthī kwona ūndū wa kūkwatanīa na Ngai nī kana tūkīlye īsīi ī.

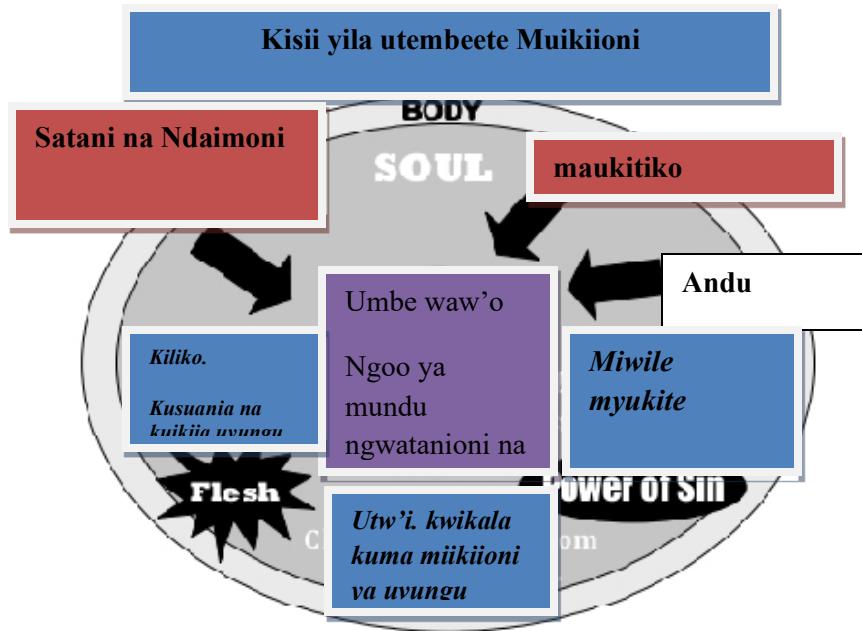
Kīsī kya Vinya wa Ngai wa Kūtūalyūla.

Vemaūndū atatū ala maetae kūsīwa, tūmetaa wa “ūūmwe ūtena ūtheū” ūla twanenenē īvukunī yītū yam bee:

- Mwīi
- Vinya wa Naī
- Satanī/Ndaīmonī

Indī, ve ītūmī īngī ilī īla nī īsīi sya kūtembea kwītū mūkīonī. Kīmwe nī maūndū ala meūkītīka na kīla kīngī nī andū. īvisa yīn yīatīye yīonanya kana twīna īsīi kūma nthīnī wa mwīi na vinya wa naī na īndī īsīi sya kūma nza īla nī Satana/ ndaīmonī, maūndū meūkītīka na andū.

Kükethiawa na küsüwa kütathelaa yila Ngai üendee na kütüalyüla küma Mwiñi, Vinya wa Nañ, Sataní na Ndaimoni, mañndü ala meñkitika na andü.

Kwondü wa ûñ, kwa twambilîlye kwa kwona ûndü mwii wítü ûlea ûalyulo wa Ngai.

1. Mwii ta Kisii

Mbee vyü, nündü wa kwithiwa twikalite mïkkionü na mïkalile yitü ya mwii, ñidü, kwithiwa na mea ma kúalyuka kúkaete küsüwa nündü mïkalile yakuya mwii yina vinya muno. Kwou, yila andü kana mañndü makwaithya mïkkio ño ya ûvüngü, ñidü mïkalile ya mwii ila ikonanotwe na mïkkio ño ya ûvüngülikaa ñmwe kwa ñmwe. Ikatwika "mïkalile yakuya kawaïda" kila kïkwatanitwe na mïkalile ño ya mwii nñ kyo nñtaa "akñ sya mwii"

Eka ngünenge ngelekanyo ya kwonanya kñ. Kwa twasye kana we n aña üküandikite mwina mïkkio wa ûvüngü na mwina kwïkwatya ene. Kwa twasye o ñigñ kana mïkalile yakuya mwiiila yumanawa na mïkkio ya ûvüngü nñ kana

mütw'ikite andü me na kwenda muno na mena kumanya andü ala angñ. Wona ûmwe wa athüküm a tena kuvikia kïwango kila ûkwenda, ñidü mwii waku nñnenaa na kwasya: "ñña akñ ya kükülya kana kumanya mündü ûsü" nündü mïkkio ño na mïkalile ño ya mwii yñ nthinñ waku, akñ syakñ sya mwii syñ kwatanw'a na mïkalile ño na nditw'ika ya kawaïda kwaku. Kwa ndeto ñigñ nñ kana, wïthiñtwe wina kwenda muno na kumanya muno kwa ïvinda ïasa mbikia ya ya kwika mañndü aa ûtesi kila ïvinda mündü waema kuvikia kïlasñ kyakñ.

W'o wīasya ata?

W'o nī kana ndwī na akī sya mwī ona īmwe.

W'o nī kana Ngai enda kweūvya kīlīlikano kyakū w'onī wake nī kana wīkwatyo waku wīthīwe tū nthīnī wa Klisto. (Avīlīvī 1:6)

Kwondū wa ūū, mūtalatala wa Ngai wa ūkūmya ūleīnī wa mwī nī wīva?

- Mbee, Ngai enda nyie NIKW'E (nisembe kuma) aki syakwa sya kimwii
- Ngai ekaa kii kwa KUMILYA "Kikw'u" kila mikalile yakwa ya kimwii ietete kwakwa na andu ala angi – Alomi 8:6
- Namina kumanya kikw'u kya aki syakwa sya mwii, nailetwe kumumantha Ngai ni kana euvye kililikano kyakwa w'onī. Mathayo 7:7
- Ngai ndeuvya kiliko kyakwa, akanthasya kwa kundwaa vandu vala ndakethiwa na kwenda ingi kutumia aki syakwa sya mwii. – Yoana 8:32

Kwa tūtūmīe maūndū aa ana twaweta vaū ūlū. Mbee, veva Mūtheu enda nyienīkw'e akīnī syakwa sya mwīsyā kwīthīwa nīna kwenda mūno kana kūmanya. Eīka kī kwa kūmbūanīsyā kīla "kīkw'u" (kūthīnīka kwa ngoo) kana kwenda mūno na mūtuo wa kūmanya mūno kūetete kwa athūkūmī makwa. Noona kīkw'u kyū, nambīlīlasya kwosa matambya ma mūkīlī ta:

"Mwīaī, nīngwona nesa yū kīkw'u kīla mīkalīle yakwa ya mwī na akī sya mwī sīetete kwa athūkūmī makwa. Nīnīkwīkwatīye nī kana weūvye kīlīko kyakwa w'onī na ndūnthsasya kūma akīnī ū sya mwī."

Ītīna wa kūmantha kweūvw'a kīlīlikano kyakū, ndūkethīwa na kwenda "kūthūkūmīthya" akī ū syakū sya mwī. O īngī, ūkethīwa mīkalīle waku ūalyūkīte; ūkethīwa wī mūndū wīna wūmīsyo na kūlewa Kūnene kwa athūkūmī makū.

Ngwatanīo na Ngai: Voya Ngai nī kana aūvūansīye akī īmwe sya mwī waku. Mūmanthe nī kana aūvuanīsyē kwaku kīkw'u kīla mīkalīle ūno ya mwī ūtete na ndāuthasya kūmanwa nayo.

Mūthenya wa Kelī

2. Ūndū Vinya wa Naī ūsūaa kūtembea kwaku Mūkītonī

Lilikana, kana vinya wa naī ūthūkūmaa mīkalīle yakuya mwī o tondū mūthūkūmī mūkaawanī ūetae mbakūlī ya matūnda. Ndwambīlīlya kūtembea mūkītonī, vinya wa naī wīthīawa na wasya ūlū wa mīkīto yakuya ūvūngū. īndī, ūkethīwa ndūnenga Ngai mwanya nī kana eūvye kīlīko kyakū w'onī wa ūmbe waku, ūkamanya kana vinya wa naī kīlītonī kīu ūkethīawa ūtena vinya o mbola kwa mbola.

kwa ngelekanyo: kwa twasye yū wīna mūkīio wa ūvūngū wīna vinya ūlū waku wa kwīw'a wīna kūlewa. O īngī twasye kana vinya wa naī nīwīkīte mwakī mīkalile yakuya mwīi ta ūthatū, kwīsīia kīla īvīnda, kana kwenda kūlea andū ala angī yīla mūndū wasūkūma mīkīio īno. kwa twasye yū nīwambīlīya kūmantha Ngai nī kana eūvye kīliko kyakū w'ōnī wa kana wī wa kwītikīlīka na kwītikīlwa.

Mbee vyū ūvindanī yī ya kūalyulwa (nūndū wa vinya wa naī ūla wīna vinya mūnene ūlū waku) ūkatw'ika Mwosī wa ūndū ūmwe wa mīkalile īno. īndī, Ngai ambilīya kweūvya kīlīko kyakū w'onī vinya wa naī ūkatata kwīkīa vinya mīkalile īno yakuya mwī ūndī ūkeyīthīaa ndūlea kwīthīwa wī Mwosī wa maūndū aa. Nīkī?

Kūkw'ata w'o= nī kūkwata Vinya

Nī asya ata? Yīla waīkīa ūla w'o, ūmbe waku wa w'o nūmeasya vinya, ūkethīaa wīna kwosa mūno kūma vinyanī wa Ngai. Vinya ūū "wa kīveva" wa ūtw'ī ūla ūtīna wa kavīnda ūkīlasya naī vinya.

Kwa sūanīa kī kwa nzīa īno. Mündū wa mathaū ma kwaka mwīi ndokīta na na kamwana kanīnī kwionanya vinya waku wa ūtw'ī. Yila mokīta na moko moo, vinya wa naī nūmakīlasya vinya wa kūlea. Īndī, yila ūkwītha ndwosa matambya ma mūikīio (kūthūkūmīkthya mūikīio waku)va kavīka kavīnda kala Ngai ūkatwaa "veva" waku wa ūtw'ī aūlīkye vandū va kwasya "AĒE" kūla kwī vinya wa naī na ndūkethīwa wī Mwosī īngīwa mītūo yonthe ya mwīi īla vinya wa naī ūetete kwaku.

Ngwatanio na Ngai: Mantha Ngai w'onī ūmwe wa ūmbe waku wa w'o na ndūmūvoya nī kana anenevye vinya waku wa veva wa kūlea naī yīla yooka na vinya ūlū waku.

3. *Kīsū kya Satanī na Ndaīmonī nī Kana ndūkatembee Mūīkūoni.*

Nī twaneneīe kīi vaū ūtīna īndī ūndū wa mūthya ūla Satanī na ngūthū yake ya ndaīmonī meūkwendea nī ūthasyo. Satanī na amaītha nīmesī ūmbe waku wa w'o. Nī mesī ūthasyo na ūalyūkyo ūla ūthī kwīthīwa wambīlilya kūtembea mūikīionī. Kwondū wa ūū, mūvango ūla wī vo nī kūkwīkalya ūkombonī wa mīlkīio ya ūvūngū ūlū waku mwene.

Nī kana meanīsye kūī, makatataa na kūkūīya

vaasa vyū na kūmanya ūla w'o.

Indī, ethīwa satanī na ndaīmonī maītonya kūūtwaa vaasa na kūmanya ūla w'o, makatata kīla ūndū nī kana makūm'ye laīnīnī wa kūtembea mūikīno. Makeanīsyā kīi kwīsīla kīsūanīo kyakū.

Íno nĩ ngelekanyo sya ūndū satanĩ na ndaĩmonĩ ïseüvasya kĩsiïi lïlikonĩ sítũ nĩ kana tûlkakwate ūalyûko.

1. Makekĩa masüanĩa ma kwísilila yila wasyoka mĩkalilenĩ yakuya mwĩi.
    - a. “kwa îlilye. Nûvalükite ïngi.”
    - b. “waiñtwe nî kwithĩwa ndwika mavïtyo nündü nthi ño nî ïalyükite.”

2. Nīwīkīaa nzīka kīlīkonī kyakū ta kwa kwīkīa masūanīa ta:
  - a. “ndūkesa kūkwata ūthasyo.”
  - b. “kūtembea mūīkīonī kūīna kūthūkūma.”
  - c. “no ūtūlīke ngoo.”
3. Nīwīkīa nzīka kīlīkonī syakū sya ūtonyī wa Ngai kana kwenda kwake nī kana eūvye kīlīko kyakū.
  - a. “ethīwa Ngai no eūvye kīlīko kyakū, nīkī ūtekīte ūū mbīkīa ya yū?”
  - b. “mūīkīo ūū wa ūvūngū wīna vinya mūno kwa Ngai kūalyūla.”

Mbeenī ndwambīlīlya kūalyulwa, ūkasyokaa ūngī masūanīa aa ma kwīsīlīla na nzīka. Īndī, kavīndanī kamwe, nī wālītwe nī kūmantha Ngai nī kana akwonye mwambīlīlyo wa masūanīa aa. Yīla ūkwītha ndwīana kūtembea mūīkīonī, ūtwī waku ūkavīka vandū va kūmanya vala ūlīlīkano ūsū syūmīte na tī nthīnī waku.

Eka nīmūnenge ngelekanyo ūmwe yakwa mwene. Nīlilikana mbeenī yīla nambīlīlye kūvūndūsyā maw’o aa. Naī ūwangonī sya mbee kūmānyīthw’ a kana naīna wīanī nthīnī wa Klisto. Mīīkīo ūno ya kwīthīwa ndena wīanī ūya ūna o na vinya. Ndīkolwa mūkūtano wa mbee ūla navūndīlye. ūtīna wa kūmīna neewīe: “Ma ūnakwatya kīla ūkwasyaa. Wavūndīlye naī vyū. Ndūkesa kūvūndīlye ta alīmū ala mena kūmānyā wīa.”

Nalīlya ūtīna, nī kwenekīe nesa vyū kana satanī na ndaīmonī matatīte nī kana manūmye tene laīnī ūū wa kūvūndīlye. Īndī, Ngai ndēvye kīlīko kyakwa w’onī wa kana wīanī ūwakwa wī nthīnī wake ūndī ūvaū kwa ūvaū nīnamanya ūmo wa masūanīa aa.

Lilikana: satanī na ndaīmonī tī mo mwambīlīlyo wa masūanīa maitū ma ūvūngū, kwīsīlīla na ma nzīka. Kīlīko kītū no kīseūvye masūanīa aa. Kīla kya vata nī kana, yīla twīthīawa tūjana mūīkīonī, kūvathūkanya, mūthīnzīo wītū wa kūvathūkanya maveva nīwīana ūkalīka vandū vala tūtethīawa osī ma ūlīlīkano ūsū.

Ngwatanīo na Ngai: ūla ūkomana na masūanīa aa ma ūkengani, kwīsīlīla na nzīka ūlū ūlū wa ūmbe waku waw’o, ambīlīlyo “kamūtuo ka ūtheū” ka kūmūvoya Ngai nī kana aūtavye kūla maūndū aa maūmīte.

Mūthenya wa Katatū

4. ūndū maūndū ala meūkītīka methīawa Kīsū.

Maūndū ala mekwīthīwa nī maetea kīsītī nī kana ndūkakwate kweūvya kana kūalyulwa. Makwāthangasya mīīkīo ūno yakuya ūvūngū, mīwile yakuūla myukīte na mīkalīle ya kīmwī. Eka nīmūnenge ngelekanyo:

Kwa twasye yū kana wīna mīīkīo ya ūvūngū ya kana wī mūndū wī wīa. ūkathī wīanī na ndwīthīa kwīna kūvūtanwa. Kavīnda kala wew’ a kī, ndūkwatwa nī wīa, na ndūtwīka Mwosī wa wīa ūū, ūla wīkīaa vinya mīīkīo waku wa ūvūngū na ūyananga ūndū wīw’aa kana wīwaa.

Ngwatanīo na Ngai: Nī maūkītīko meva ala makūtīyīte ūkethīa ndūkwata ūthasyo kūma mīīkīo mūna wa ūkengani? Mūmanthe Ngai nī kana aūvuanīlye kana akatūmīa maūndū aa kūmānyīthya kana wīna vata kwake na ndaūtwaa kūmwīkwatyanī Kūnene nī kana akūalyūle.

5. Andū nīmseūvya Kīsū.

Andū n̄imakaa īsīi mūno mūno ethīwa n̄i m̄utwaanīte kana mw̄i ndūū. Ndeto sya kwomboa kana kūsīlīla īla ūtonya kūkwata ndūūnī iī n̄isyīkīia vinya mūikīo waku wa ūvūngū. Nzīa īngī īla ndūū iñō ūtonya kwaka kīsīi ndūkakwate ūalyūlo n̄i kūema kūkeeanī. Ethīwa n̄i ūmīt̄w'e kana ūkalewa n̄i andū ala angī kīi n̄i kīkīia vinya mūikīo wa ūvūngū wa kana nūleetwe, īndī, mw̄i ndūkwīa "ndyāilīte kūkeea." Kwou,

Ngwatanīo na Ngai: ve andū thayūnī waku nūndū wa maūndū ala manenīe matonya ūkūia ūkombonī wa mīkīo yakuya ūkenaganī kana makīte kamūtuo ka kūema kūkeea nthīnī waku? Mantha Ngai n̄i kana aūnenge kwenda kwa kūlea kwītha wī Mwosī wa maūndū ala andū angī manenete īlū waku.

Kwa ūkūvī n̄i kana, n̄i ūndū wa vata mūno kūelewa kana kūkethīawa na ūleī wa īlū na wa nthīnī vyū kūma nza. Nenda kūmīnūkīlya īsomo yīi kwa Kūnene kīla nītaa "laīnī" nīna wīkwatyo wa kana ngelekanyo īno nīkūthī kūmenga kūelewa mbeange kwa mūtalatala ūū wa Ngai wa ūkūalyūla.

"Laīnī"

"nī kwīthīwa ndeto ya Ngai ī thayū, na nī nthangaaū, na nī mbūū kwī ūvyū ūla mūū ngalīko syelī, nayo ūtonya kūvīka kūaan'ya thayū na veva, na maleenyū na mūthūngū..." Avelanīa 4:12

Nthīnī wa Avelanīa 4:12, nītūlīlikanīte kana thayū na veva n̄i maūndū elī me na kīvathūkanyo. Nūndū wa kwīthīwa tūleetwe kīi, kwa twone ngelekanyo īla tūtūthī kūtūmīa īsomīnī yīi yak iī ngwīta "laīnī." īvisanī yīi yīatīiye, veva waku wa ūmūndū wīn a ngwatanīo na veva wa Ngai. "Laīnī" n̄i kwīkala kūma thayūnī waku.

Veva

(ngoo ya Mundu ngwatanioni na Veva wa Ngai)

Laini		Iulu
Thayu		Nthi

Maūndū angī elī Twaīlīte Kūmanya īlū wa Thayū na Veva

ūsūmbī wa Kīla kyonekaa na Kīla Kitonekaa

2 Akolintho 4:18 "tūteūsyāūsyā syīndū īla syonekaa, īndī tūkīsyāūsyā syīndū īla ūtonekaa, nūndū syīndū syonekaa no sya kavīnda; īndī syīndū īla ūtonekaa n̄i sya tene na tene.

Ūsūmbī ūla ūtonekaa n̄i ūla Ngai wīkala na ūleelaa. Ta AKlisto twīkala ūsūmbīnī w aūla ūtonekaa ngwatanīonī na Ngai tūtēmeba tūmwīkwatītye. Ūsūmbī ūla wonekaa n̄i vandū vala thayū wīkala. Nī vala vena mīwile īla ūtano.

Kwīthīwa twīkalīte ūsūmbūnī ūla ūtonekaa n̄i ūndū waw'o tū kwa AKlisto.

Mūthenya wa Kana

Mūkūo na Maūndū ala Wīsīlīte

“nündū tükinya kwa kūikīia ;tī kwa kwona.” 2 Akolintho 5:7

Ve maündū angī alī twaile kūvathūkanya katī wa īla syonekaa na īla ītonekaa. Vandū vala tūkīnyaa kwa mūkīo ūū 2 Akolintho 5:7 nī ūsūmbīnī ūla ūtonekaa ngwatanīonī itū na Ngai. Vandū vala vonekaa thayūnī wītū nī vala metho maitū monaa kana maündū ala twīsile. Nī nthīnī wa thayū tūkwataa na twīw'aa kīla ūndū ūvīnda kūthī yīngī.

Mea ma Ngai nī kana ūsūmbī wītū wa veva wīthīwe wīna kūnenevwa mbeange wa ūsūmbī wa maūndū ala twonete kana tūkesīla.

Nī ūndū wa vata mūno kūvathūkanya “mathayū aa elī” nūndū mūikīo tī mīwile ītū kana maūndū ala tūkwataa. (nītūūsoma mūtuo ūū kwa ūliko īsomonī yīi.) likana kana mūikīo no ngīnya wīthīwe na kīndū kya kūlīlya, na kwa AKlisto ūndū wītū nī Ngai. kwa twongele yu maūndū aa elī īvisanī ītū ya laīnī:

Veya

(veya wa mundu ngwataniioni na veva wa Ngai)

Laini

Juluu

Ngoo

Nthi

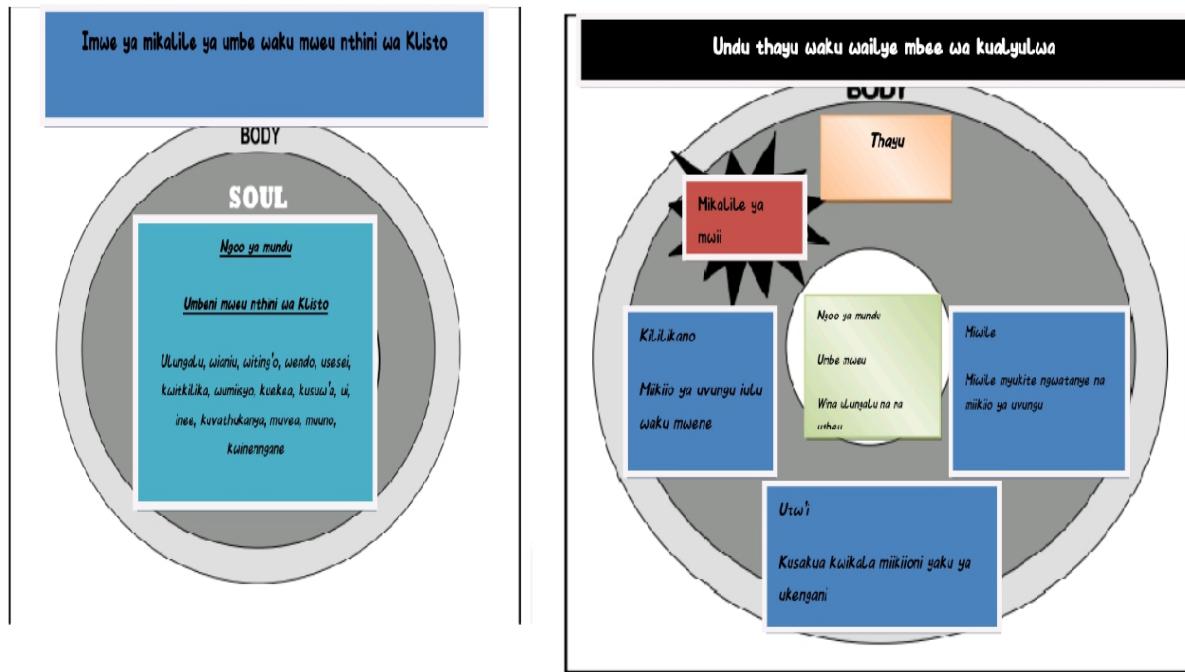
Maundu ala monekaa- ukwati

Íkūlyo: wīsūnāñia níkí Ngai ūkwenda ūsūmbí ūla ūtonekaa wa mūkiiño wīthīwe wī mūnene mbee w aūla twonaa?

Ngwatanio na Ngai: Ndūendeea kütēmbea mūikiiōnī, voya Ngai nī kana anenevye matū makū ma mūikii mbee wa maündū ala ūkwasite.

“Lañi” na Ümbe wñtñ.

Kwa tūtūmīe ngelekanyo īno ya “laīnī” ūmbenī wītū vevanī na mwīkalīlenī wītū wa thayū. Twīka kī kwa kwosa mavīsa aa elī na kwīkīa nthīnī wa kīla yīmwe vīsa wītū wa “laīnī.”

Kwa twose mavisa aa eli vaa ūlū na tūimalikya nthīnī wa ūvisa yī yīatīye. Ūmbe waku waw'o nthīnī wa veva waku wa mūndū wī ūlū wa mūkūlūlo na mwīkalile wa thayū waku wī ūtheo wa laīnī.

Ūmbe waw'o na mwīkalile wa Thayū

Veva

Wendo ūtathelaa	Ūtheū	Wīnyīvyo
Wīna ūsesei	kwītīkīlīka	ūmīīsyo
Kūekeana	Ūkūmbaū	wīanīū
Īnee	kūvathūkanya	ūī
Wīanīū	kūtūngā mūvea	wīkwatyo
Kwīnengane	kwīanīwa	kwīlea
Ūthasyo	mūsīndī	nīna vinya
Ūtano	mūūo	ūseo

Mwīī

Mīīkīīo ya ūkengani

Mīīkīīo ya ya ūvūngū/miwile myukīte

Watw'a kwīkala kūma mīīkīīonī yakuya ūvūngū

Mīīkalīle ya mwīī.

Mūthenya wa Katano

Ngai enda Wīkale va?

“ethīwa īndī mwathayūūkīw’ e vamwe na Klisto, manthaī maūndū ala me īūlū, vala Klisto ūī, aīlyī nthī ngalī ya kw’oko kwa aūme kwa Ngai. Mosūanī menyū malūme maūndū ala me īūlū, na tī maūndūnī ala me nthī.” Akolosaī 3:1-2

Ītīna wa kwona Īvisa yūū vaū īūlū, wīsūanī Ngai enda twīkale va? īūlū w aūla “laīnī” kana kūma ūmbenī kana enda twīkale ītheo wa laīnī? Mwīinī wītū? Ngai enda twīkale “īūlū wa laīnī” (ūmbenī wītū waw’o) Ngai enda twīkale w’onī vandū va kūendeeea kwīkala kūma mūikīonī ūtū ya ūvūngū.

Kwenda kwa Ngai nī kana twīthī na kwīkala

ĪŪLŪ wa “laīnī” ūla nīw’o ūmbe wītū waw’o.

Tūtonya kwīkala ata “īūlū wa Laīnī”

Tūtonya kwīkala ata īūlū wa “laīnī” na tūtsyaīsya maūndū kūma īūlū? Tūtonya kūkwata ata kyonthē kīla nī kya w’o ūmbenī wītū? Ūsūngō nī **kwa mūikīo**. Ngwatanī ūtū tī vandū va mūikīo, īndī mūikīo nī w’o ūtūtwaa kūma kwīkalanī thayū kūma mwīinī wītū ūkatūlīkyā nthīnīwa kwīkala thayū kūma vevanī. 1 Yoana 5:4 ūasya kana mūikīo wītū nī ūsīndī.

“na ūtūmane nī ūū ūla tweewīe kwake na twīmūtavya īnyw’i, kana Ngai nī kyeni, na nthīnī wake vaī kīvīndū nongī.”

“na vate mūikīo kūtoneyeka kūmwendeesya, nūndū ūla wūkaa kwa Ngai mūvaka etīkile kana e vo, na īngī kana nūmanengae ūtūvī ala mamūmanthaa.” Aevelanī 11:6

Īvisa yīī ūtīye yīonanya ūndū mūikīo ūtūtwaa kūma kwīkala mwīinī wītū na ūtūlīkyā nthīnī wa veva

Mūikīo nīw’o ūtūtwaa kūma kwīkala “ītheo wa Laīnī” nthīnī wa ngoo ūkatūlīkyā kwīkala kūma īūlū wa “laīnī” wa ūmbe wītū wa w’o.

Kwa tūtūmīe w'o ūū ūvisanī yī yīatīye. Kīlō kītū nthīnī wa mūtala tala wa kūalyulwa nī kwambilīlya kwosa matambya ma mūkīo nī kana twīkale ūlū wa "laīnī" wa ūmbe waku waw'o.

Mūikīo nīw'o ūkwendeka nī kana wīkale ūlū wa Laīnī

Veva

Wendo ūtathelaa	Ūtheū	Wīnyīvyo
Wīna ūseseī	kwītīkīlīka	ūmīsyo
Kūekeana	Ūkūmbaū	wīanū
Īnee	kūvathūkanya	ūī
Wīanū	kūtūnga mūvea	wīkwatyo
Kwīnengane	kwīanīwa	kwīlea
Ūthasyo	mūsīndī	nīna vinya
Ūtano	mūūo	ūseo

Mūikīo ya ūkengani

Mūikīo ya ya ūvūngū/ miwile myukīte

Watw'a kwīkala kūma mūkīonī yakuya ūvūngū

Mūkalīle ya mwī.

"laīnī" na ūalyūlo wa Ngai wa Thayū

O tondū tūsomete, Ngai enda kūalyūla thayūwītū nī kana:

Īlīlikano- sīalyūlwe nī kana syīthīwe na kūlkīa ūmbe wītū waw'o.

Mīwile- īyambilīlya kwīthīwa yī laīnīnī na kīla tūlkīa ta ūmbe wītū waw'o.

Ūtw'i- ndūtw'a kwīkala kūma ūmbenī waku waw'o.

Mūtuo ūlye wa Klisto- ūsyawa.

Kwa twone vīsa ūū ūatīie wa ūndū ūalyūlo wa thayū wīthīawa ūlye ngelekanyonī yītū ya "laīnī."

Mū̄kñō n̄w'o ūkwendeka n̄ kana w̄kale ūlū wa Laññ

Veva

Wendo ūtathelaa	Ūtheū	W̄nyīvyo
W̄na ūseseī	kw̄tik̄līka	ūmī̄syo
K̄ekeana	Ūk̄umbaū	w̄ianñū
Īnee	k̄uvathūkanya	ūī
W̄ianñū	k̄tūnḡa m̄vea	w̄ikwatyo
Kw̄nengane	kw̄ianñwa	kw̄ilea
Ūthasyo	m̄s̄nd̄	n̄na vinya
Ūtano	m̄ūño	ūseo

Vinya

Mw̄ñ

Mū̄kñō ya ūkengani

Mū̄kñō ya ya ūvūngū/ m̄wile myuk̄te

Watw'a kw̄kala k̄uma m̄ikñon̄ yakuya ūvūngū

M̄ikalile ya K̄iKlisto

kwa ūkūvī:

N̄na w̄ikwatyo wa kana ngelekanyo īno ya laññ n̄yañenga k̄elewa mbeange kwa k̄ivathūkanyo katī wa ūndū thayū na veva wa mūndū.

Isomo ya Thanthatū
Kūkwata Mītūo ya KīKlisto thayūnī,
Maw'o ma Mūthya Īlūlū wa Ūmbe Wītū Waw'o

Mūthenya wa Mbee

Ngai e na Mūvango wīva wa Kwianīsyā Thayūnī waku?

Mūvango wa Ngai mūnene thayūnī waku wonekaa Avīlīvī 2:5, 2 Akolintho 3:18 na Akalatīa 4:19:

“īthīwaī na kīlīlīkano kī nthīnī wenyū, o kīla kyaī nthīnī wa Klisto Yesū.” Avīlīvī 2:5

“īndī īthyonthe, na mothyū mate mavw'īke tūkyona ūtheū mūtīsū wa Ngai ta kīsīsyonī, nūtūūalyūlwa na kwosa mūvw'ano ūsū kūma ūtheū mūtīsū kūvīkīa ūtheū mūtīsū, o ta kūma kwa Mwīaīi nake nīwe Veva.” 2 Akolintho 3:18

“syana syakwa nīnī, īla ngwaiñyā īngī mūvaka Klisto ombīke nthīnī wenyū.” Akalatīa 4:19

Mīsūa īno ītatū yīna kūūtavya ata?

Mūvango wa Ngai īla mūnene nī mīkalīle yakuya ūmbe waku waw'o nthīnī wa veva waku wa ūmūnfū yonekane ta mīkalīle ya kīKlisto nthīnī wa thayū waku.

Īlūlū wa ūmbe waku waw'o, ūalyūlo nī mūtalatala īla mīkalīle yakuyakū yīyonanasya yī ya ūKlisto thayūnī waku. Mītūo ya kīKlisto īthīawa īlye ata thayūnī waku?

Mūtuo wa kīKlisto nī

Kūkwata thayūnī waku mīkalīle īmwe ya ūmbe waku
waw'o vevanī waku wa ūmūndū.

Ngelekanyo: mītūo ītatū ya ūmbe wakwa nthīnī wa veva wa mūndū nnī kana nīna wīanī, ūseseī na kūkeana. Ngai ndaalyūla thayū wakwa, nīambīlīlya kwīw'a, kūsūanīa na kūtw'a kwīthīwa nīna wīanī, ūseseī na kūkeana.

Ītūnda ya veva īvukunī ya Akalatīa 5:22,23 nī ngelekanyo īmwe sya ūmbe waku nthīnī wa veva waku wa ūmūndū īla syonekaa ta mīkalīle ya kīKlisto thayūnī waku.

“īndī ūsyao wa Veva nī wendo, ūtanū, mūūo, wūmūsyo, kwīka angī nesa, ūse, kīthīto, ūūū, wītīng'o...”

Twīona w'o ūū īngī īvukunī ya Akolosaī 3:12-14:

“Indi tondū mwī anyūve ma Ngai, atheū na endwa, īvw’ikeī ngoo yīn a īnee ya kwīw’aniā teī, wīnyīvyo, ūñū, wūmīsyo; kūmītsya ūmwe kwa ūla ūngī, na kūekeanā ene kwa ene, ethīwa mūndū o na wīva e na ūndū na ūngī; o tondū Mwīaīi wamūkeēe ūnyw’i nenyū ūkaāl o taū ū;”

Īno yīatiīye nī mīkalile ūmwe ūla wī na yo ūmbenī waku. Kwenda kwa Ngai nī kūalyūla thayū waku nī kana mīkalile īno ītw’ike mītūo ya KīKlisto thayūnī waku.

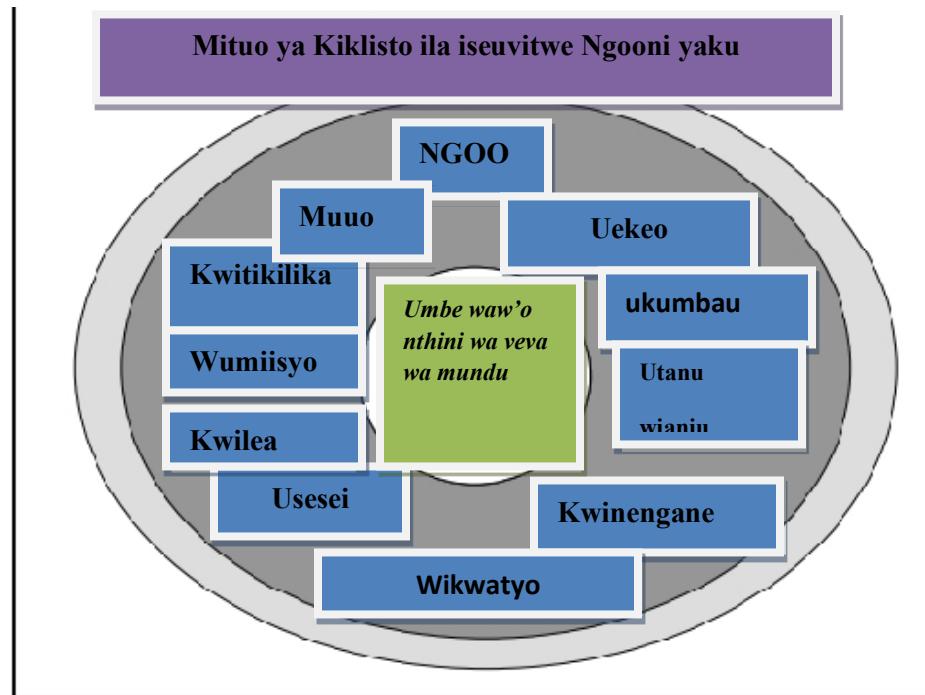
. Wendo ūtathelaa	Ūtheū	Wīnyīvyo
Wīna ūseseī	kwītīkīlīka	ūmīsyo
Kūekeana	Ūkūmbaū	wīanīū
Īnee	kūvathūkanya	ūī
Wīanīū	kūtūnga mūvea	wīkwatyo
Kwīnengane	kwīanīwa	kwīlea
Ūthasyo	mūsīndī	nīna vinya
Ūtano	mūūo	ūseo.

Ūndū wa kwīka: Nī mītūo yīva ūtatū ya ūmbe waku waw’o nthīnī wa veva waku wa mūndū ūkwenda kūkwata mūno ta mīkalile ya KīKlisto thayūnī waku?

Nūlilikana īvisa yī ya mīkalile yakuya ūmbe mweū nthīnī wa Klisto ūla yī vevanī waku wa mūndū?

Yū kwa līlya Ōvisa yī yīla yīkwonanya ūmbe waku nthīnī wa veva waku wa mūndū ūyīyonanya ta Mītūo ya KīKlisto nthīnī wa thayū.

Kīvathūkanyo katī wa Mūtuo wa Andū na Mūtuo wa KīKlisto.

Mūtuo wa andū- nī mūtuo ūla ūtonya kūalyulwa nī masūanīa, mīwile, mwīī, vinya wa naī, maūndū ala meūkītīka, ndūū, satanī na nthī.

Mūtuo wa KīKlisto- nī mwīkalīle ūla ūtaalyūkaa ona nūndū wa isūanīo, , mīwile, mwīī, vinya wa naī, maūndū ala meūkītīka, ndūū, satanī na nthī.

Ngelekanyo ya Kwīkala kūma mīkalīlenī ya KīKlisto:

1. No wīthīwe waaīsyē wīa waku, īndī kīu kīyīsa kūya mūtuo wa kīKlisto wa mūūo kana wīkwatyo.
2. No wīthīwe ūleetwe nī mūndū, īndī kūlewa kūū kūyīsa kūya mūtuo wa kīKlisto wa kwīthīwa wīna kwītīkīlīka.
3. No wīthīwe ūkītīwe nī mūndū, īndī ndūmaekea nūndū wa ūmbe waku mweū nthīnī wa Klisto ūla wīna mītūo ya KīKlisto ya ūkeo.
4. Maūndū meūkītīka kana mūndū ūkūtūma ndwīw'a ūtena wīanīū, kīu kīyīsa kūya mūtuo waku wa ūKlisto wa kwīthīwa wīna wīanīū.

Ngai enda Kīla Kyaw'o Vevanī kīthīwe kī Kyaw'o Vevanī Waku.

Mbeange wa kwevyā kīlīlīkano kyakū, kūvosya mīwile yakuna kūalyūla ūtw'ī waku, ūkambīlīlya kūkwata thayūnī waku mīkalīle īmwe ya ūmbe waku waw'o. īvisa yī yīatīye yīonanya w'o ūū:

<u>Veva</u>		
.Wendo ūtathelaa	Ūtheū	Wīnyīvyo
Wīna ūseseī	kwītīkīlīka	ūmīlsyo
Kūekeana	Ūkūmbaū	wīanīū
Īnee	kūvathūkanya	ūī
Wīanīū	kūtūngā mūvea	wīkwatyo
Kwīnengane	kwīanīwa	kwīlea
Ūthasyo	mūsīndī	nīna vinya
Ūtano	mūō	ūseo.

Mwīī

Kwata ūmbe waku waw'o

Nzīa ūngī ya kūlesya kīi yī īvisanī yīī:

Kūalyulwa nī kwasya kana kīla kyaw'o vevanī yū nī

nī kyaw'o thayūnī waku

<u>Veva</u>		
.Wendo ūtathelaa	Ūtheū	Wīnyīvyo
Wīna ūseseī	kwītīkīlīka	ūmīlsyo
Kūekeana	Ūkūmbaū	wīanīū
Īnee	kūvathūkanya	ūī
Wīanīū	kūtūngā mūvea	wīkwatyo
Kwīnengane	kwīanīwa	kwīlea
Ūthasyo	mūsīndī	nīna vinya

Utano

mūñō

useo.

Mwii

.Wendo ūtathelaa	Ūtheū	Wīnyīvyo
Wīna ūseseī	kwītīkīlīka	ūmīnsyo
Kūkeana	Ūkūmbaū	wīanīū
Īnee	kūvathūkanya	ūī
Wīanīū	kūtūnga mūvea	wīkwatyo
Kwīnengane	kwīanīwa	kwīlea
Ūthasyo	mūsīndī	nīna vinya
Ūtano	mūūo	ūuseo.

Mūthenya wa Kelī

Mūtala tala wa Ngaūī wa ūkūalyūla nthīnī wa Thayū waku.

Kwa twone kwa ūlkū mūtalatala wa Ngai wa kūalyūla thayū waku. Kwa twasye kana yū nīwīkītē ūkengani wa kana ndwīna wīanīū, ūseseī na ya wīa. Ndwambīlīlya kwosa matambya ma mūkīio na yīla ūkwīka ūū ūkamanya kana nīw'o ūendeeye kūkwata ūseseīnthīnī wa Klisto, wīanīū na ūkūmbaū. Kīla ītambya wosa ya mūkīio yīkaīngīvasya kūkwata ūseseī, wīanīū na kwītha ūtena wīa nthīnī wa Klisto. Ívisa yī yīatīīye yīonanya mūtalatala wa Ngai thayūnī waku.

Mutalatala wa ualyulo

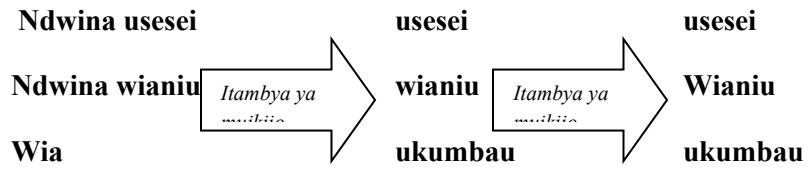
Uses of

Wianju

Ukumbau

Veya

Ngoo

Kūalyulwa kwa thayū nī mūtala tala wa ītambya kūthī yīngī vala ūkakwataa thayūnī waku kīla kyaw'o kya ūmbe waku.

Ūndū wa kūtūmīa ngelekanyo ya “Laīnī” yīla Ūtembeete Mūikīonī

O na nī kwīthīwa tūna kwenda kūsyoka īngī mūikīonī īno ītū ya ūvūngū, ūkasyokaa īngī mwīnī na īla mīkalile ya mwīi ndyoneka īngī. Nīkī? Ūndū wa mbee vyū, nī nūndū ūū nīw'o ūkawaīda waku. Kwa kwasya kīi nī kana kwīkala mūikīonī yakuya ūvūngū na mwīi nīkw'o ūmanyīte.

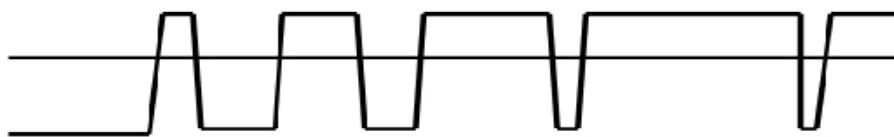
Mbeange wa ūū, yīla ūkwambīlīlya kūtembea mūikīonī, ūkethīawa na kīla twītaa “mūikīio mwonzū” kana kīla Yesū wītaa “mūikīo mūnīnī.” Mūikīo waku mwonzū nī ūsyao wa kīwango kyakū kya kūema kūikīia nthīnī wa Ngai na kīla ūtonya kwīka. O vamwe na mūikīio īno nī mūikīo wa ūvūngū na mwīi ūla wīna vinya. Mūikīo yakuya ūvūngū na mwīi ūkakwīvūlla na vinya ndwambīlīlya kūtembea mūikīonī īndī ndūendeeea w'o ūkakwataa vinya mbeange wa mwīi waku.

Kwa twone maw'o aa tūtūmīte ngelekanyo ītū ya “laīnī.” Nūūthī kwona (ngalīkonī ya kw'oko kwa aka īvisa yīi) kana waambīlīlya kūtembea mūikīonī ūkatūmīaa īvīnda yīngī ngalīko ya nthī ya laīnī nūndū wa kwīkala mūikīonī na mīkalīlenī yakuya mwīi. īndī, yīla waendeeya kūtembea mūikīonī, ūkeyīthīa ndūtūmīa īvīnda īasa īlū wa “laīnī” nūndū wa kwīkala ūmbenī waku waw'o.

Veva

Witumia ivinda yingi umbeni waku waw'o

You spend MORE time living from your true identity.

Witumia ivinda yingi miikiioni yaku ya uvungu na milaileni yenu ya mwii

Ngoo

Līlkana:

*W'o nī kana ūkasyokaa mwīnī taw'o mwambīlīyo waku mavīnda maingī,
īndī lilikana kana wālīte kūmbūla nūndū wa mwīi na ndūsyokea
Ngai ethīwe mwambīlīyo waku.*

O na ethīwa ūkasyoka mwīñi maita maingī, kī kīyūtūsa mūvalūkū na tī kītumi o na kīmwe kya kwīsīlīla. Nīkī? Alomi 8:37 īasya kana ndwī mūvalūkū īndī mbee wa metho ma Ngai wī na ūkīlyo mūnene nthīnī wa Klisto. Ndwaīlītwe nī kwīsīlīla yīla wavalūka nūndū Alomi 8:1 īasya

“*īndī yū, kwondū wa ūū, kī ūsīlīlo nongī iūlū wa ala me nthīnī wa Klisto Yesū.*”

Nūndū wa kwīthīwa yū wī nthīnī wa Klisto, Ngai ndena kūūsīlīla , na ndwaīle kwīsīlīla. (nīna wīkwatyo wa kana ūū nī ūvoo mūseo kwaku nūndū Akīlsto aīngī matūmīaa īvīnda yīngī kwīsīlīla.) yīla wavalūka, ūmbūla naī syakū mbee wa Ngai, na ndūsyoka īngī kūmwīkwatyanī. W’o nī kana:

*O na wavalūka mwīñi maita maingī ata,
Kīla kya vata tī kūeka kūmantha Ngai mūkīonī.*

Ngwatanīo na Ngai: Ndūtembea mūkīonī, voya Ngai nī kana aūmanyīthyne kana o na wasyoka mwīñi, we ndwī mūvalūkū. Ūmbūla naī syakū na ndūvoya ūkeo na ndūendeea kūtembea mūkīonī. Ndūkanange īvīnda yakuītīna wa kwīka naī ndwīsīlīla.

Maw’o ma Mūthya iūlū wa Mūvango wa Ngai wa Ūkūalyūla.

1. **Ndwambīlīlya kūtembea Mūkīonī, ūkethīawa na Vata wa kwīthīwa na Kīelolo kya kwenda kūalyulwa nī Ngai.**

Nūndū wa mīkīo yakuyakū īla īna vinya ndwambīlīlya savalī īno, nī ūndū wa vata kwīthīwa na kītumi kya kūtembea mūkīonī. Nūndū wa ūū, nīasya kana maita maingī nī ūndū wa vata kūmantha Ngai nī kana e ūvye kīlikō kyakū na ndaūthasya. O īngī, nūndū kīsīi kīna vinya mwambīlīyonī nī ūndū wa vata kūmantha vinya wa Ngai nī kana anange kīsīi kī.

2. **Īvīnda ya Ngai tī ngīnya yīkaendanya na ūndū ū kwenda kana ūvangīte.**

“*kwondū wa kīla kīndū ve īvīnda, na īvīnda kwondū wa kīla ūndū ūtheo wa ūtū.*” Mūtavanya 3:1

Yīla ūkwītha ndūmantha ūalyūlo, ūkethīawa na mea ma Ngai evūye kīlikō kyakū na ndaalyūla mīkīo yakuya vūngū. īndī, o mītūkī ūkamanya kana saa sya Ngai na saa syakū tī ūndū ūmwe. Kwakwa, Ngai athūkūmaa kavola vyū mbee wa ūndū ngwenda. īndī, twāile kūmanya kīlīkonī kītū kana Ngai nīwīsī kīla ūndū na kana ndaseleawa na ndavīkaa tene.

Kītumi kīngī kya īvīnda ya Ngai nī yo ya kwaīla nī kana aūvūndīasya wūmīsyo īla weteele ūalyūlo wake. Kīla kya vata mūno nī kana Ngai eūvūndīsyā kwetela mūkīonī. Tūkamanya va mūkīo twaema kwīthīwa na maūndū ma kwetela Ngai? Mūndū ūmwe aeleīsyē mūkīo ta: “*ūndū ūtonya kūkīña ūtena kūkwata ūalyūkū o na ūmwe thayūnī waku.*”

Ngwatanīo na Ngai: ethīwa wīna kūng’ang’ana na īvīnda yīla yaīlīte ya Ngai nī kana wone ūalyūkū, mūmanthe nī kana ethīwe e wūmīsyo waku ndūendeea kūmantha ūalyūkū.

3. Ūalyūlo wa Ngai Thayūnī waku wī na Vinya Mūnene!

“nūndū mosūanīo makwa tī mosūanīo menyū, o na nzā syenyū tī nzā syakwa, easya ūū Yeova.”
Īsaīa 55:8

Nūndū wa Ngai kūnengane ūvūanyo wa w’o wake ūla wī ūsomonī yī, no wīthīwe ndwambīlīlya savalī yīna kīleelo kīnenange kya kūtembea na Ngai nī kana eūvye kīlīko kyakū w’onī wa ūmbe waku nthīnī wa Klisto. Nīna wīkwatyo wa kana ūndū ūmwe waīlītwe nī kūlewa nī kana ūū nī mūtala tala ūsūtwe nī vinya mūnene.

Ngai nūkūthī kūalyūla vinyanī wake mūnene ūndū ūsūanīaa, wīw’aa, ūtūsa na wīkalaa. Nī ūndū wa vinya kana īthyē, nthīnī na ūtonyīnī wītū tūtītonya kūete ūalyūko ūū. Nitūng’ang’anaa na kī ūndū kīla tūkwenda kūmanya nī ūndū Ngai ūkūthī kūtūalyūla. Kī ūkyo kītumi kīla savalī ūtū ū savalī ya mūikīo. Ngai etūkūlyya tūmwīkwatye na tūyīkīa mūtala tala ūū wake wa ūalyūlo wīn a vinya mūnene mathayūnī maitū.

Ngwatanīo na Ngai: voya Ngai nī kana aendeeye kūlīlīkanya kana mūtala tala wake nī wa vinya na kana ndwīna vata wa kūmanya ūndū Ngai ūkūthasya kūma mūkīonī ūno yakuya ūkengani.

Mūthenya wa Katatū

4. No ū eme Kūkwata kana Kwīw’ā Vinya Ūū wa Ngai īla Ūendeye na Kūalyulwa

Ītīna wa Mīaka kaūta ya kūvūndīsyā na kūtaa, ve w’o ūkīte ūla kīla MūKlisto waīlītwe nī kūlewa ūlū wa kūtembea mūkīonī.

Yīla woosa ūtambya ya mūikīo,
no ūeme kwīw’ā Vinya wa Ngai ūthūkūma Nthīnī waku.

Kwa twone Avelanīa 11:1 nī kana tūelewe mbeange ūlū wa mīwile, maūndū ala tūkwatīte na mūikīo.

“na ūndī mūikīo nī kīla kūmanyīthasya vyū maūndū ala mekwatītw’ē, na kīla kūkīthasya maūndū ala matonekaa.”

Ndeto ilī sya vata vaa nī **kūmanyīthya na kūikīthya**. Vaī vandū twīkwona ūlesyo wa mūikīo ta mwīwile kana kūkwata. Nīkī ūndū ūū nī thīna mūnene wa AKlisto aīngī? Ta aūndū, nītwīw’aa kana kūkwata thayū kūma mītūonī ūtū ūtano kīla ūvīnda. (kwīwa, kūsama, kūkwata...).

Nūndū mīwile na kūkwata maūndū aa nī kīlīo kīnene thayūnī wītū, nī ūndū o wa mītūkī kwasya kana yīla twoosa ūtambya ya mūikīo, nītwīw’aa kana kūkwata wīa wa Ngai. Ame, ndīkwasya kana mīwile na maūndū ala tūkwatīte mayīsa kūtūmīka savalīnī ūtū ya mūikīo. ūndī, o mavīnda maingī, ndūkew’aa vinya wa Ngai ūlīkīte nthīnī waku yīla ūkūkūalyūla. Manya w’o ūū:

Lilikana w’o ūū:
Kwa kīlūngū kīla kīnene, mūikīo nī “kūikīa” kūla kwī mbeange wa

mīwile na maūndū ala tūkwataa.

Ngwatanio na Ngai: Voya Ngai nī kana aūnenge ūkīthyo wa kana aendeeye kūthūkūma nthīnī wa thayū waku o na ethīwa ndūkwīw'a wīa ūsū. Voya Ngai nī kana atw'e ūtū yakuya veva kwīthīwa yī ya w'o ta yīla ūkwataa.

5. Nikī ūtonya kūkwata ūalyūlo kwa mītūkī Īlīonī ūmwe mbee wa Īngī.

Ímwe ya mūkīo yakuya ūvūngū nīmeasya vinya mbee wa īngī. Kwa ngelekanyo, no wīthīwe na mūkīo wa ūvūngū wa kana ndwīna ūseseī ūla ūkīlītwē vinya nī ūū wa wīanī. Kwondū wa ūū, ūkakwata ūthasyo kūma kūkosa ūseseī ūū mbee wa kwīthīwa ūtena ūseseī. Kwou, manya kwa mūkīo kana īvīnda yīla ūtonya kūtūmīa nī kana ūkwate ūthasyo kūma mūkīionī yakuya ūkengani, yethīwa yī ūasa mūkīo ūsū wīna vinya na mūkīo wa ūkenagī mūnīnī ūkatūmīa īvīnda īmīnī.

Nündū wa vinya wa mūlkīo wa ūvūngū maündūnī amwe thayūnī waku, ūkwataa kūvalūka nzianī ya kūkwata ūthasyo kūma mīkīionī īno. kīi nīkīthīawa. Kwou, ndūkaeke mūmaītha kana kīsūanīo kyakū kūsīlīle yīla wavalūka. Ümbūla ūvalūkū waku kwī Ngai na ndūendeeya kwosa matambya ma mūlkīo.

6. Ndūendeea kūalyulwa, Wīkwatyo waku Nthīnī wa Ngai Ūkeana.

Ndikolwa ūvînda yîla nambîlîye kûkwata ūthasyo kûma mîikionî yakwa ya ūvûngû na kîuyû. Wîkwatyo wakwa nthînî wa Ngai nîwambîlîye kwîana. Yû nînosete wîaniû na mûuo wake. yîla mwîkalîle wakwa waambîlîye kwîthîwa wî laînînî n aûla w'ô, ndyaî ìngî ūkombonî wa ūthatû kana kamûtu ka kûmanya andû, wîkwatyo wakwa nthînî wa Ngai nîweanîe mûnango. Kwondû wa ūû, watembea ūvînda yîla yaîlîte mûikionî ïndî ūkakwataa ūalyûko na wîkwatyo waku nthînî wa Ngai ūkeana.

Ngamanya ata kana nñikwatë Ūalyûko?

Nündū wa kwīthīwa mūtala tala ūū wa ūalyūlo wīna wīngīvyo o mbola kwa mbola, ngamanya ata kana nīnīendee kūukwata? Alomi 15:8, Vaūlo easya kana Ngai akīkīthya kwītū kwīsīla maūndū ala wathanīte:

“nündū nñneena atī Klisto nñwatwñwe mñthükümñ wa nzaiço kwondū w aña la w’o wa Ngai, nñ kana alülümilye ala mathe manenengiwe aasa.”

Nītwīsī kwa mūīkīo kana Ngai nūendee na ūthūkūma mathayūnī maitū. Īndī, Ngai enda kūkīthya o īngī kīlīkonī kyakū, ūtw'īnī, mīwilenī na mīkalīlenī yakū. Kwou, īno nī nzīa īmwe īla Ngai ūtonya ūtūmia nī kana aīkīthye wīa wake nthīnī wa thayū waku.

1. Kīlīko kyakū kyambililasya kūsūanīa ūla w'ō vandū va ūkengani ūlū waku mwene.
  2. Ūkevīthīaa ndūkīa w'ō wa Ngai ūlū waku vandū ya kūkīa ūkengani.

3. Mīwile yakuīkalīka laīnīnī na w'o wa Ngai īūlū wa ūmbe waku waw'o
4. Ūkaambīlīya kūtw'a maūndū īūlū wa w'o ūla we ūendee na kūsūanīa kana kwīw'a. kī kīkaseūvyā nthīnī waku kwenda kūka kwī Ngai nī kana we eūvye kīlīko kyakū w'onī.
5. Ūkambīlīya kūkwata ūalyūkū mīkalīlenī yakuyīlaūlīkīte w'o wa ūmbe waku waw'o.
6. Ūkaambīlīya kūtwa kwīkala kūma mītūonī ya kīKlisto vandū va ya kīmwīnī.

Īno no īmwe sya ngelekanyo sya ūndū Ngai ūlīthasya kwaku kana aendeeye na kūtūngīa mīkīnīo yakuya ūvūngū. Kīla kya vata nī kūmanya kana wīa wake nī kūūmanyītha vevanī. Īthīwa wī mūsyāīsyā wa ūndū Ngai ūkaikīthya wīa wake nthīnī wa thayū waku. Lilikana kana we ūkaalyūla kīla ūmwe waītū nzīanī yake yī mwanya. Kwou, vaīna nzīa īngī Ngai ūkathūkūma mathayūnī maitū.

Ndūkwatanīa na Ngai kwa kūlītīa, mūvoye nī kana AĪKĪTHYE maūalyūkū make thayūnī waku na ndaūnenga kūmanya yīla maūlyūkū aa mekwīthīwa.

Ūndū kwīkala ūbenī waku waw'o kīla mūthenya kwīthīawa kūlīye

Mūthenya wa Kana

Mūtwaano

Nī mavata me va wīnamo mūtwaanonī waku?

1. Ūmbe/ūtambūlīsho
2. Wendo
3. Kwītīkīlīka
4. Kūekeana
5. Vata
6. Kwīlea
7. Ūseseī

Ūmbe

Mavīnda maingī nītūsīasya mīkalīle ya mwīnī ya endwa maitū. Īndī, ethīwa mwendwa waku nī mūKlisto, we nī kyūmbe kyeū o takū.

Kwīkala Ūbenī waku waw'o: nī kwasya kana no wone mbeange wa mīkalīle ya mwīnī ya mwendwa waku (ndīnasya ndūkakanye mīkalīle īno) na ndūmwona ta kyūmbe kyeū nthīnī wa Klisto. Lilikana kana o takū, mīkalīle yakukana yake tīwo ūmbe woo waw'o.

Īkūlyo: Kī kīthī na kūalyūla ata ūndū wonaa mwendwa waku ta kyūmbe kyūe nthīnī wa Klisto vandū va kwona mīkalīle yoo ya mwīnī?

Wendo ūtathelaa:

Ta andū, twendaa kwendwa mūno. Īndī ta aündū tūitonya kwenda andū ala angī ūū. Kūkethīawa kīla ūvinda maündū ala makwatanītwe na kwenda andū angī.

Kwīkala kūma ūmbenī waku waw'o:

W'ī nī kana ūmbenī waku waw'o wīna wendo ūtathelaa nthīnī wa Yesū na waile kwendana ooū. Kwondū wa ūū, we ta mwendwa, ndwaīlīte kūtata nī kana ūkwate kwenda kūma vala ve mwendwa waku, nūndū Klisto nūkomanaa na vata ūū. Mūkūlye Klisto nī kana ende mwendwa waku kwīsīla kwaku.

Īkūlyo: Wīsūanīa mūtwaano waku ūtonya kūalyūka ata wenda mwendwa waku na wendo ūtathelaa?

Kwītīkīlīka:

Yīla ūtao mītwaanonī, nīnīmanyīte kana ūndū ūmwe andū mang'ang'anāa naw'o mūtwaanonī nī kūlewa. Tūlīkaa mūtwaanonī twī kwetela na mavata maingī. Yīla maündū aa maema kūkomanaa namo, nītwambīlīasya kūlea endwa maitū. Ethīwa nūkwatīte kūlewa kūū, we nakū nūvīvanīasya. Ūū nīw'o kītīwīkaa kīthyūlūlū na kyaema kūlīlw'a, kīseūvasya kasīla ka kūmīna mūtwaano wenyū.

Kwīkala kūma ūmbenī wenyū waw'o: ndwaīlītwe kwoīthīwa Mwosī wa kūlewa kūla kūmīte mwendwanī waku ethīwa wīkalīte kūma kwītīkīlīka kwa Klisto. Kwa ndeto īngī nī kana, ūtw'īkaa mūndū "ūtaleeka."

Īkūlyo: mūtwaano waku ūtonya kūalyūka ata ethīwa ndwī Mwosī īngī wa kūlewa kūma kwī mwendwa waku?

Ūkeo

Mūtwaanonī, īthye ta endwa nītūkavītīasya aka kana aūme maitū. Ethīwa nūwe mūvītīsw'a, wīna ūtw'ī. no ūamūe kūekea kana ūkamesya kamūtuo ka kūema kūekea. Ethīwa kūlye ūū, ītīna vyū ūkakwata ūthatū, ūthīlīkū na kūema kūekea mūnango.

Kwīkala ūmbenī waku waw'o: w'o nī kana ndwīna kītumi kya kūema kūekea mwendwa waku nūndū wī mūndū wa kūekea nthīnī wa Klisto (Akolosaī 3:13) lilikana kana Klisto nīwakuekeē naī syakū syonthe.

Īkūlyo: thayū waku wa mūtwaano ūtonya kūalyūka ata ethīwa waī wa mbee kūekea kana kūmbūla yīla wavītīw'a.

Vata / Ndaīa

Īthyonthē nītwīthīawa na vata wa kūkūwa na vata, mūno mūno mūtwaanonī. Īndī, nītwīkīa wīkwatyo wa ūndū mwendwa ūū waku waile kwīka nī kana ūkwate kī. Yīla maündū aa maemwa kūkomana namo, nītwīw'aa tūtaīlīte kana tūtena kītumi.

Kwīkala ūmbenī waku waw'o

W'o nĩ kana kĩtumi na vata waku ūtonya kwoneka tū nthĩnĩ wa Klisto Savuli 139:14. Kĩtumi kyakũ nthĩnĩ wa Klisto kĩthĩmĩka.

Ikûlyo: mûtwaano waku ūtonya kûalyûka ata yîla wamantha kîtumi kyakû nthĩnĩ wa Klisto vandû va mwendwanî waku?

Kwilea

Kwilea nĩ kîanda kîmwe kînene mûno nĩ kana mûtwaano waku ūende na mbee. Thîna ûla wîvo nĩ kana mwînî twîn a kwîyenda na kûlea kwînengane.

Kwîkala ūmbenî waku waw'o: w'o nĩ kana waile kwîtha wîleete (Avîlîvî 2:4) na wînenganîte ta nthembo (Yoana 15:13).

Ikûlyo: Nî ilio syîva thayûnî waku wîna kwîyenda kana ūtenenganîte? Mûtwaano waku wîthî kûalyûka ata ethîwa nûthî kûthûkûma wîna kwilea na kwînengane?

Ūseseî:

Ta mûûme na mûka nîtwendaan kwîw'a twîna ūseseî mûtwaanonî, na twîna kûikîianîa. Kwîthîawa ata îla twaema kûkwata kî?

Kwîkala ūmbenî waku waw'o: ūseseî nthînî wa Klisto nî ūndû wa vata mûno mûtwaanonî nûndû ta andû no nûng'ûnîsy. Îla kî kyethîwa, nîtwailîtwe nî kûlîlkana kana ūmbe wîtû waw'o na ūseseî ūma kwa Klisto. Yîla ūseseî wa andû wavalûka, twaîlite kûmwîkwatya Klisto atûtûngîe.

Kûla tûthûkûmaa:

Nî maûndû me va ala ūtonya ūkomana namo wîanî waku? No methîwe me:

- Kûnoa kîlîko nûndû wa ū wîa?
- Kîwango kya Kwîwa wîna kwenda kana ūtenda wîa ūsû wî na w'o?
- Kamûtu wînako kûla kwî athûkûmî angî, athûkûmî makû kana ûla ūkûandîkîte?

Nî mavata meva ūtonya kwîthîwa ndûmantha wîanî waku ūlû wa:

- Ūmbe waku?
- Vata waku?
- Kwîtîkîlîka kwaku?
- Ūseseî waku?

Kwa twone ūndû kwîkala kûma ūmbenî waku wa'o kûtonya ūkwaka ūthûkûmînî waku.

Kūnoa kīlīko nūndū wa wīa ūū

Kūnoa kīlīko nī kīanda kya kīla wīa. Īkūlyo īnene nī, “nīwaīlīte kwosa kūvīnyīka kūū kwa kīlīko? Ūsūngō nī AĪE!

Kwīkala kūma ūmbenī waku waw’o: Nthīnī wa Klisto , wīna vinya wake wonthe. Kwou, wīn a vinya wa kwasya AĪE kūla kwī kūvīnyīka kwa kīlīko. Ndwaīlīte kwosa īngī kūvīnyīka kūū kūma ūthūkūmīnī waku.

Īkūlyo: wīsūanīa nī kyaū kītonya kūalyūla kamūtuo kakū ūlū wa wīa waku ethīwa ndūūthī kwosa īngī kūvīnyīwa kūū kwa kīlīko?

Kiwango kya kwīanīwa kana Kūema Kwīanīa kīla Wīn a Kyo wīanī waku

Īthyonthē twīna īwango sya kūema kwīanīwa mawīanī maitū kīvathūkanganyo. Īkūlyo nī, “kwīanīwa kwītū kūthīmawa na kyaū?”

Kwīkala ūmbenī waku waw’o:

Nthīnī wa Klisto, wīanī waku ū ūlū wa wīa waku īndī wī ūlū wa ūtanū ūla wītīkaa kūma ūmbenī waku nthīnī wa Klisto. (Akalaftā 5:22,23).

Īkūlyo: kītonya kūalyūka ata ūndū wosaa wīa waku ethīwa ūtanū wa kīKlisto nīw’o wīanīsyo waku wa wīa vandū va maūndū ala mathyūlūlūkīte wīa waku?

Kwītha na tūmīlīngyo kūla kwī athūkūmī makū, ala makūandīkīte na ala mūthūkūmaa īmwe.

Nī maūndū meva ala tūlīlya nī kana we wīthīwe na mītū ya ūkwaka wīanī waku? Nī maūndū meva ala matonya kwīthīwa katī waku na athūkūmū ala angī kana ūla ūkūandīke makoya mūūo waku?

Kwīkala ūmbenī waku waw’o: Ethīwa wīkalīte ūmbenī waku waw’o, vaī mūndū na vaī kīndū kītonya kūya mūūo waku na ūthūmūo waku nthīnī wa Klisto.

Īkūlyo: mūtuo waku ūtonya kūalyūka ata wīanī waku wekala kūma mūūonī wa Klisto na andū ala angī?

Nī mavata meva ūtonya kwīthīwa ndūmantha wīanī waku?

Ūtambūlīsho waku:

O tondū twawetīe vaū ūtīna, vamwe va andū aīngī mūno mūno aūme nī kūmantha ūtambūlīsho wītū mawīanī maitū. Kītumi nī kana kīla twīkaa tūsūanīaa ta kyo ūmbe wītū. W’o nī wīva?

Kwīkala ūmbenī waku waw’o: Ngai ndaalyūla thayū waku nī kana wīkale ūmbenī waku, ūkeyīthīa ūtena īngī kūmantha ūmbe waku wīanī waku . īndī ūkamīnūkīlasya kwa kwasya kana ūmbe waku nthīnī wa Klisto wī na vinya mbee wa kīla wīkaaa wīanī waku.

Kītumi, vata kana kūmanyīkana

Kīlasī kya nthī kyasyaa kana kīla wakwata kana weanīsyo nūndū wa wīa waku nī kyo vata, kītumi kana kūmanyīkana kwaku. Kwīthīawa ata maūndūnī aa yīla waasya wīa waku?

Kwíkala thayú kúma ümbení mweú: yila ūkwítha wíkalíte kúma kítuminí kyakú kwíjanana na (Savuli 139:14), ìndí ndükona kítumi kya kúmantha maündú aa wíaní waku. Kwou, o na kwethíwa ata wíaní waku, kíi kíikaete thína kwaku múnó nündú wa kwíthíwa wí wa vata múnó kwa Yesú. O na wasya wía waku, kíi kíikaútw'a múvalukú. Lilikana Alomi 8:37 kana wín a ūkílyo múnene.

Íkúlyo: kútonya kúalyúka ata ūndú wonaa wía waku ethíwa Klisto na tí wía waku ūnenea waílú, vata na kúmanyíkana kwaku?

Kwítíkílíka

Kíla mündú ní wenda kwítíkílíka. Ní kílío kyakú we kya “ümbé waku wí mwanya.” Wíani nítwenda kwítíkílíka kúma kwí athükumú ala angí na ala matúandíke. Ìndí, kwíthíawa ata wew'a ta mauleete?

Kwíkala ümbení waku wa'o: ethíwa níwíkíia kí kana wí mwítíkile ümbení waku (Alomi 15:7), ndwaílíté ìngí kwíthíwa Mwosí wa kúlewa kúma kwí athükumí ala angí kana mambosí makú.

Íkúlyo: kíi kíthí na kúalyúla ata mítúo yangú kúla kwí athükumí ala angí na mbosí waku ethíwa ndwaosa kúlewa kúú kwoo.

Üseseí:

Nítwendete ndeto ta (secúrity ya wía wakwa). Ìndí, nítwísí kana üsúvío níwívetangaa o na ütükú ümwe. Ükethíwa üsúvioní ata wamanya kana kúma üní ndwína wía ìngí?

Kwíkala ümbení wítú: w'o ní kana üseseí wítú waw'o ūkwatíkanaa nthíni wa Klisto (Savuli 139:5). Ethíwa wína kwíkala kúma üsúvioní wa Klisto, kwasya wía kwaku kúkoya üseseí waku.

Múthenya wa Katano

Maúkítíko

Maúkítíko matúmaa tükwatwa ní:

- Wía
- Kwasya wíkwatyo
- Kúsíndwa
- Kwíthíwa tüténa wíaní
- Kwonza

Wía

Maündú maúkítíka maúkítíye vinya ta üwaú ní ütúnengae wía.

Kwíkala ūmbenī waw'o: W'o nĩ kana ūmbenī waku waw'o ndwīna wīa(Savuli 56:4) nūndū vaīna kīndū kya kūkīwa. Ngai nīwīsī ūlū wa kī na ena ūsūngīo waku. Ethīwa wīna ūwaū kwa ūvīnda ūasa, ndwaīlīte kwīthīwa na wīa nūndū ve vandū ūendete ūtīna wa kīkw'u. ndwīna ūndū wa kūkīā nūndū Ngai nīwe mūsūvīi waku.

Kwasya wīkwatyo:

Īthyonthē twīna kīwango kīna kya wīkwatyo nthīnī wītū. AKlisto ala me mwīi ūilye ta wa kwaka nīmakwatawa nī kī. Īndī, maūndū meūkītīka ta kwasya wīa nīmoyaa wīkwatyo ūū wītū.

Kwíkala kūma ūmbenī waku waw'o:

Ta syūmbe nzaū, wīkwatyo wītū, wīkwatyo wītū wonthe wī nthīnī wa Klisto (Savuli 71:5) nī kwīsīla wīkwatyonī ūū tūtaīlīte kūtembea ūngī wīkwatyonī wītū ene. Vaī kīndū kīkoya wīkwatyo wītū nthīnī wa Klisto.

Īkūlyo: waasūanīa ūlū wa w'o wa kana Ngai nīwītīkīlaa ūmaītha mathayūnī maitū nī kana anange wīkwatyo nthīnī waītū kenda tūkethīwe na ūndū ūngī a teo kūtwa kūtembea wīkwatyonī wa kīKlisto?

Kūsīndwa

Kūemeleelwa nī ūndū kana naī ūla ūtūtīaa tūyīw'a twī asīnde.

Kwíkala kūma ūmbenī wītū: w'o nī kana twī asīndī nthīnī wa Klisto (1 Akolintho 15:57). Nī ūvoo mūseo kana tūyaīlīte kwīw'a ta twī asīnde ūndū twī na ūsīndī nthīnī wa Klisto. ūlū wa naī ūtūemelele, no tūtw'e kūtūlīka ngoo. Kūtūlīka ngoo nī kwasya kana kwīw'a twī asīnde kūkaendeeea.

Īkūlyo: wīna kwenda kwosa matambya meanītye ma mūkīiō nī kana ūkwate ūsīndī nthīnī wa Klisto?

Kūkosa wīanīū:

Mīwile ūtū ya kwīw'a tūtaītīye nī yonekaa maūndūnī maingī ta kwīthīwa ūtatonya ūkwata wīa, kwīw'a ta ūtavīkīe kīwango kīla twīkīie andū angī na ūthye ene, kana ūtavīkīte kīwango kīla ala angī mekītīte kwondū wītū.

Kwíkala w'oniī: ūvoo mūseo nī kana wīanīū waku ūtonya ūkomanwa naw'o nthīnī wa Yesū. Kīla ūndū ūngī wonthe thayūnī waku ūtonya ūkūyīa wīanīū waku wa ūmūndū. Vaī ūndū ūkītīka kana mūndū o na wīva ūtonya kūya wīanīū waku nthīnī wa Klisto.

Īkūlyo: thayū waku ūtonya kūalyūka ata ethīwa ndwīkwosa ūngī wīanīū waku kūma ūwangonī ūla andū mekītīte kana ūla syīkītīwe nī andū angī?

Wonzū

Vaī mūndū wenda kūsūanīa kana kwīw'a nī mwonzū mūno mūno aūme. Twendaa kwīthīwa na vinya wa mwīi ūla ūtonya kūngama maūndū o na meva. Īndī, Ngai nūtwendete kīasī kya kwītīkīya maūndū moke nī kana onanye ūnyīvū kana wonzū ūū.

Kwíkala Thayú kúma Úmbení Wítú: vinya wítú waw'o úmaa kwí Ngai weka (Aeveso 6:10). Yíla tükwíkala kúma vinyaní wa Klisto, vaí kíndú o na kíva kíkoya vinya úsú. Kíi ní kyo kítumi Vaúlo úkwasya kana “yíla ní mwonzú, índí nína vinya” (2 Akolintho 12:10).

Úsyái

Kwíkala úmbení waku ta mûsyái ní kwasya kana:

1. Wekala úmbení waku, wína wûmíisyo wonthe nthíní waku. (na syananí syakú, úkakwata kíla úkwenda).
2. Kúmanya úmbe waku kúkaúnenga mwanya wa kúvúndísyá syana syakú íílú wa úmbe waku nthíní wa Klisto. Tí ùndú mûnene mamanya kíi tene thayúní woo íílú wa úmbe woo nthíní wa Klisto.
3. Yíla úkwítha útembeete úmbení waku mweü, syana syakú íkasoma kúma kwaku ta ngelekanyo.
4. Ndwaílíté íngí kútata kúkwata kwítkílíka kúma syananí syakú nûndú níwísi kana wína kwítkílíka nthíní wa Yesú.
5. Úkatonya kwenda syana syakú vyú o na syonanya míkalíle na mítú ya kímwíi.
6. Úkatonya kükúna mavítyo ma syana ûte kwanaga úmbe woo. Kwa ngelekanyo, yíla mwanaú úkwíka míkanílye yí na naí, no wasye, “tavía yakuní nthükú” vandú va kwasya “we wí mûthükú.”

Ndúú syakú íngí:

kwíkala kúma úmbení waku waw'o na ala angí ní kwasya:

1. Nûndú wa kwíthíwa yú wí mûndú mûekee nthíní wa Klisto, no üekee mûndú o na wíva ona ethíwa ndwína kwíw'a kúkekea.
2. Nûndú yú wína wíaniú nthíní wa Klisto, ndwaílíté kwíkwatya andú ala angú ní kana maûnenge wíaniú.
3. Küttembea úmbení waku mweü kúkaúnenga kwenda ala ünasúanía mayendeka.
4. Nûndú yú wína kwíaniwa, ndwaílíté kwosa kúlewa kúma kúla kwí andú angí.

Lilikana kana wína Útw'í

Yavíka ní küttembea mûikíioní ní kana üalyúlwé wíkale úmbení waku waw'o wína maûtw'í elí. Ala nímo aa;

1. **Kûendeeya kwíkala kúma mûkñoní ya úvúngú**
Úsyao: úkombo mûnene, míkalíle ya mwíi mîngí, na ndûkosa üalyúko
2. **Kûendeeya küttembea mûikíioní**
Úsyao: kweüvw'a kílico, úthaþyo kúma mûkñoní íno ya úvngú na üalyúlo kúma míkalílení yakuya mwíi úkanewa míkalíle ya KíKlisto.

Ívisa yíi yíatiíye yíonanya maûtw'í aa

Kuendeeaa kuikiiia miikiio ya uvngu
iulu waku mwene= kuthinika,
mikalile ya kimwii na kukosa ualyulo

Kwikala kuma umbeni waku waw'o=
kililikano kyeuvye, uthasyo na
kukwata mikalile ya kiklisto.

Utw'i waku ni wiva?

W'o nī kana wīna o ûtw'ī ūmwe!

Ütw'ī ūla wīnaw'o nī kūthī kwa Ngai kwa Mūikīio na kwīkwatya ūtonyī wake nī kana aalyūle mīkīio yakuya ūkengani. Ngai nūseūvītye kīla ūndū mūtalatalanī ūū! Nowe weka ūtonya kweūvya kīlīko kyakū w'onī wake. Nīwīsī nesa ūndū mīkīio yakuya ūvūngū ūvw'ana kwaku, ūndī nūvangīte nūndū nowe weka ūtonya kūūtwaa kūma kūikīa ūvūngū akaūlīkya w'onī wake. ūndī, Ngai nūkūnete kūsakūa kīla ūkwenda.

Lilikana: Kūema kūsakūa Ngai nī ūndū ūmwe na kīla nīkītaa

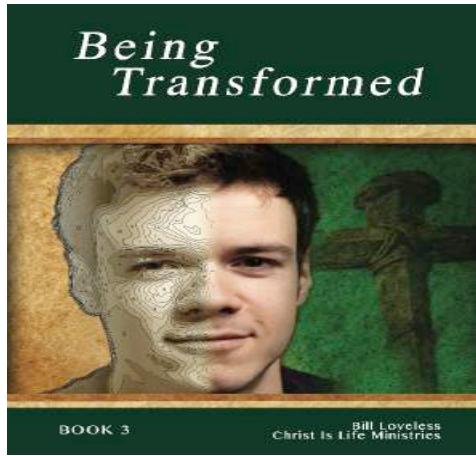
"kūtwa kūendeeaa kwaa"

Kwondū wa ūū, nīūthūthya ūtembee kwa kūikīa weū wa Klisto. Ūla ūkwīka ūū, kītambaa kya ūvūngū nīkīthī ūtīlanywa kelī, na ūtīna kītambaa kīu ūkona ūmbe waku wa kīla woombīwe. Yīla ūkwītha ndūkwatanīna na Ngai kwa kūikīa, Alomi 6:4, ūkatw'īka wa w'o kī thayūnī waku.

*"twathīkīwe ūndī vamwe nake na nzīa ya ūvatīso nthīnī wa kīkw'u kyake:
nī kana o tondū Klisto wathayūkīw'e kūma kwa akw'ū nūndū wa ndaīa ya ūhe,
naītū no taū ū tūkīnyae na thayū mweū."*

Alomi 6:4

Naūma vaa Nīthī Va?

Nīwamīna kūsoma Īvuku yīi ya kelī ya ala ana ma mavūkū ma maūvūndīsyo ma **Kwīkala Thayū Wīna Ūalyūko Nthīnī wa Klīsto.** Īvuku ya katatū ya mavūkū aa yītawa "kwīthīwa Twī Aalyūle." Ethīwa nūkwendeew'a nī īsomo yīi yīatīyiye, enda mūtandaonī wītū wa www.christisLifemīnīstrīes.com na ndūlīlya stoonī yītū. Nūkwona mavūkū metawa "Kwīkala Thayū Wīna Ūalyūko Nthīnī wa Klīsto." No ūthoe īvuku yīi ya kelī kana ūkandūmīa emāil kwīsīla emāil īsū nandīke vaa ītheo. Kana o īngī no ūkwate mavūkū aa vate ndīvī na ndūmīthya mathangū maingī ūndū ūtonya mūtandaonī wītū. O īngī vena DVD ūlū wa īsomo yīi ūtonya kwosa kūma stoo īsū yītū, na wone kana wīloelele o mūtandaonī wītū.

Īvuku yīi Kwīthīwa wī na Ūalyūlo yīneneete maūndū aa:

- *Ūndū thayū waku wāīlye ūtangītonī*
- *Mūtala tala wa Ngai wa kweūvya Kilīko w'oni Wake.*
- *Kaū ūla tūkomanaa naw'o ilīkonī sītū*
- *Kaū wa Kīveva*
- *Mūtala tala wa Ngai wa ūkūvosya kūma ūkītenī na mīwile mīmīsye.*

Kwondū wa ūū, nīna wīkwatyo kana mboyanī nūūthī kwītha na mea ma kwenda kūsoma īvuku yīi ya "Kwīthīwa Twī aalyūle". Ethīwa no wende kūmbīkīa, mbandīkīe ūtūmane emāil īno. nīngūthī kūathīmīka neew'a ūndū īsomo yīi yaalyūla thayū waku.

Christ Is Life Mīnīstrīes
Website: www.christisLifemīnīstrīes.com
Email: bill@christisLifemīnīstrīes.com

